ESTABLISHED 1893.
"SVOBODA" ("LIBERTY")
THE RUTHENIAN WEEKLY
published every Thursday by
The Little Russian Nat'l Union
of America
at
83 GRAND ST., JERSEY CITY, N. J.
Subscription:
per year.... $2.00 | half year.... 1.00 | single copy .05
To Europe: per year.... $2.50 | half year.... 1.25

СВОБОДА

УРЯДОВИЙ ОРГАН Р. Н. СОЮЗА В АМЕРИЦІ "SVOBODA" OFFICIAL ORGAN OF THE L. R. NAT'L UNION OF AMERICA

ЗАЛОЖ. 1893 РОКУ.
"СВОБОДА" ("LIBERTY")
виходить кождого четверга
видає
„РУСКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ"
в Америці
83 GRAND ST., JERSEY CITY, N. J.
Передплата:
на рік.... $2.00 | на пів року 1.00 | поод. число .05
До Европи: на рік.... $2.50 | на пів року 1.25

РІК XXII. Джерзи Сіти, Н. Дж., четвер, 30-го липня 1914. Ч. 31. VOL. XXII. Jersey City, N. J., Thursday, July 30, 1914. N. 31.

ВІЙНА АВСТРІЇ ЗІ СЕРБІЄЮ.

ПОЧАТОК ЗАГАЛЬНОЇ ВІЙНИ ЕВРОПЕЙСЬКОЇ.

Австрійські війска перейшли вже сербську границю і заняли Білгород, столицю Сербії.

НАПРУЖЕНЄ МІЖ АВСТРІЄЮ І СЕРБІЄЮ.

По замаху на архикняжу пару в Сараєві дня 28. минулого місяця виявило ся із зізнань арештованих заговірників Прінціча і Чабриновича та дальших доходжень, що на житє австрійського престолонаслідника приготовлено замах пляново у Сербії. Виявило ся дальше, що **участь у заговорі брали урядові чинники сербського королївства, бо через сербських урядників заговірники одержали гроші, а від сербських офіцирів дістали вони бомби і револьвери з головного сербського арсеналу в Краґуєвачи.**

Розуміїть ся, що коли се виявило ся, Австро-Угорщина не могла того спокійно стерпіти. Се нечувана річ, аби друга держава приготовляла замахи на пануючих або на членів пануючої династії сусідної держави. Богато терпіла Австро-Угорщина маленькій Сербії, але тепер вже мірка перебрала ся й Австро-Угорщина рішила ся на рішучий крок супроти Сербії.

По довшій міністерській нараді в тій справі уложено ультимат (значить: письмо з остатними жаданями перед війною). Сей ультимат підписав ціс. Франц Йосиф і тоді міністер для заграничних справ ґраф Берхтольд вислав його через австро-угорського (заграничного) посла в Білгороді (столици Сербії) до сербського правительства. Австро-угорський посол Ґісль фон Ґісліньґен вручив се письмо сербському президентови міністрів Пашічеви дня 23-го с. м. і сказав, що на відповідь жде 48 годин, то значить, що мусить її одержати або сяк або так найдальше в суботу, дня 25-ого с. м. о 6-тій годині вечером.

ЧОГО ДОМАГАЛА СЯ АВСТРІЯ?

В тім письмі або ультиматї" було 5 домагань Австро-Угорщини до Сербії: 1) Сербія має оголосити у своїм урядовім орґані заяву, в якій має осудити протиавстрійську аґітацію в Сербії.

2) Такесаме письмо має видати Сербія до своєї армії.

3) Сербія має позамикати у своїй державі всї протиавстрійські товариства і заострити законні приписи для ґазет так, щоби сербські ґазети не сьміли писати провокаційних статий проти Австро-Угорщини і її пануючої династії.

4) Сербія має усунути офіцирів, котрі були замішані в заговір на архикняззя Франца Фердинанда і його жінки.

5) Сербія має допустити австрійських судіїв на сербській земли, котрі мають вести суд і розправу над сербськими підданими або брати участь в таких судах.

ПЕРЕПОЛОХ В СЕРБІЇ І В РОСІЇ.

Коли ширші круги в Сербії довідали ся про сей ультимат Австро-Угорщини, настав великий переполох. Сербський уряд за порадою удав ся до Росії, своєї опікунки.

Але і в Росії повстав неменьший переполох, бо справа стала ясна, що Австрія береть ся остро до Сербії. Могла Росія цілком покинути Сербію і сказати їй — як се вже нераз робила — „ратуй ся сама", але сим разом тяжко так було сказати, бо знана річ, **що сербською злочинною рукою кермувала Росія.** Тасама Росія, котра приготовила убийство сербського короля Олександра, щоби на престолї посадити теперішнього сербського короля Петра, тепер приготовила між Сербами і заплатила сараєвський замах на австрійського престолонаслїдника і його жінку.

Вже якось ніяково було Росії покинути тепер Сербію. Тож російський уряд порадив Сербії приняти 4 точки австрійського ультимата, а пяту відкинути, бо се є нарушенє державної независимости Сербії.

І сербський уряд послухав російської поради. Російський уряд сподівав ся, що Австро-Угорщина, знана здавна зі своєї уступчивости, приймe тих 4 точки, тимбільше, як ще побачить, що Росія стоїть за Сербією.

Але завела Росія в надіях і себе і свою вірну прислужницю Сербію.

Австрія не приняла сербської відповіди і війна зависла над Сербією.

МИРОВІ ЗАХОДИ.

Довідавши ся про становище Австро-Угорщини до сербської відповіди, російське правительство ще більше налякало ся. Бо тепер вийшло таке, що треба вже Сербії дальше давати ради і поміч, отже навіть воювати з Австро-Угорщиною та з її союзницею Німеччиною. Вправдї Росія на словах скора до війни, войовничого духа у неї аж забогато, але від слова до діла ще далеко.

Видить російський міністер для заграничних справ Сазонов, що се не жарти, що війна зависає також і над Росією і на ґвалт зачав пробувати ратунку. Телеграфує за ратунком до анґлійського міністра для заграничних справ сера Едварда Ґрея, щоби пробував удержати мир в Европі.

Міністер Ґрей не хотів відмовити російській просьбі (Анґлія належить до тридержавного порозуміня, яке творять три держави: Росія, Франція й Анґлія) і згодив ся приняти посередництво. Тож віднїс ся він до Австрії з питанем, чи не згодила би ся вона, аби в Лондонї, столици Анґлії, відбула ся мирна нарада, на якій можна би довести до порозуміня між Австрією і Сербією. Але на се Австрія відповіла коротко: **Ні!**

Отже — війна! Війна неминуча! Зачала ся горячкова мобілїзація війск в Австро-Угорщині, Німеччинї і Росії, а також в малій Сербії.

АВСТРІЯ ОГОЛОШУЄ УРЯДОВО ВІЙНУ ЗІ СЕРБІЄЮ.

Дня 28. липня появило ся у всїх австрійських часописях урядове проголошенє війни Австрії зі Сербією. Се оголошенє є слїдуючого змісту:

„З огляду на се, що королївське правительство Сербії дало невдоволяючу відповідь на ноту, доручену австрійсько-угорським послом у Білгороді дня 23. липня, цісарсько-королївське правительство уважає ся приневоленим розпочати відповідні кроки, щоби обезпечити свої права й інтереси, і в тій цїли ужиє сили своєї армії.

„Австро-Угорщина оголошує від теперішної хвилї воєнний стан супроти Сербії.

Ґраф Берхтольд,
міністер для справ заграничних Австро-Угорщини".

МОБІЛЇЗАЦІЯ АВСТРІЇ.

З проголошенєм воєнного стану проти Сербії доповнила Австрія мобілїзацію тих корпусів, які мають творити армію проти Сербії. **В тій цїли переведено мобілїзацію слїдуючих 8 корпусів: 3. (Ґрац—Стирія). 4. (Будапешт — Угорщина). 7. (Темешвар — Угорщина). 8. (Прага — Чехія), 9. (Ляйтмеріц — Чехія). 13. (Загреб — Хорватія), 15. (Босна і Герцеґовина) і 16. (Дальматія).**

Зелїзничий рух для приватного ужитку обмежено. Весь заряд зелїзниць обняло війско. Знесено тайну листів (т. зн. почтові уряди є уповажнені до отворюваня листів і евентуального їх знищеня). Телеґрафічний уряд у війсковім зарядї. 200.000 приватних депеш здержано.

НІМЕЦЬКИЙ ЦІСАР — ЦАРЕВИ.

Найбільше налякав ся війни російський цар Микола II. і звернув ся телеграфічно до німецького цісаря Вільгельма II. з просьбою, щоби старав ся удержати европейський мир.

На ту просьбу німецький цісар так відповів російському цареви:

— Руки проч! Як Росія не буде мішатись до війни Австрії проти Сербії, то не буде загально-европейської війни, а як виступить проти Австрії, то німецька армія перейде російську границю! Мир або війна! — Вибирай!

Колиж опісля прийшли до німецького цісаря відомости, що той „миролюбивий" цар таки рішив ся на війну й оголосив мобілїзацію російської армії, вислав німецький цісар до царя таку осторогу телеґрафічною дорогою:

„Коли я раз видав приказ змобілїзувати німецьку армію, то сього вже не відкличу. Коли Німеччина мусить бити ся взагалї, то вона мусить бити ся сейчас на обох своїх фронтах (проти Росії і Франції) **і буде бити сильно!"**

ПЕРШІ СТРІЛИ.

З Відня доносять, що вже 27. липня впали перші стріли на сербській границї. **Коло Семендрії, 24 миль від Білгорода, острілювали Серби австрійські війска підчас переправи через Дунай. Зі сторони австрійської відповіли огнем з машинових карабінів. Число убитих і ранених незвісне.**

Загально думають, що сербська армія не є в силї ставити опору на границї і всї свої війска сконцентрує в глубині краю, в околиці кріпости Нішу і Краґуєвача.

АВСТРІЙСЬКЕ ВІЙСКО ЗАЙМАЄ БІЛГОРОД.

Депеші доносять, що австрійське війско дня 28. липня заняло Білгород, столицю Сербії.

Серби опустили свою столицю вже в день відїзду австрійського конзуля з Білгороду. Всї головні уряди перенесли свій осідок з Білгороду в глубину краю.

Дві австрійські армії перейшли границю Сербії. Одна армія переправилась з Угорщини через ріку Дунай, друга перейшла сербську границю з Боснї.

ЗДЕРЖАНЄ ВИСИЛКИ ГРОШИЙ ДО СТАРОГО КРАЮ.

Американські компанії експресові оголосили дня 29. липня, що висилку гроший до Австрії здержують. На бажанє сторін вони висилають, але за доручене на місце не беруть на себе жадної відвічальности. То саме відносить ся також до пересилки корабельних карт і пакунків.

Хто побідить?

Як ми вже згадували, готовить ся до війни майже цїла Европа.

Коли вибухне війна Австрії проти Сербії, то найменьша російська провокація може спричинити також війну Австро-Угорщини й Німеччини проти Росії.

Сили обох сторін так виглядали би:

Австро-Угорщина	3.720.000 війска
Німеччина	5,200.000 війска
Разом	8,920.000 війска

Росія	4.000.000 війска
Сербія	300.000 війска
Разом	4,300.000 війска.

Отже проти Росії виступила би два рази така численна армія як російська, а десять разів лїпша щодо війскового вишколеня і зоруженя.

Але, як писали торік війскові часописи, справа з Росією стоїть ще гірше ніж сей рахунок представляє. З уваги на те, що Росія величезна простором, а має дуже мало зелїзниць і битих доріг, мобілїзація з цїлої Росії може тягнути ся місяць, два або і 3 місяцї. Коли би вже змобілїзовано вперве резервістів, то російська армія виносила би 2 і пів мілїона жовнїрів, а на другу мобілїзацію нема вже часу підчас війни і вона могла би скінчити ся хиба вже по війнї. Тому то російська боєва армія може виносити лише на папери 4 мілїони, а на дїлї не перевисшить півтретя мілїона.

Инакше річ маєть ся з Австро-Угорщиною і Німеччиною. В тих державах завдяки тому, що держави меньші простором, густїйше населені, що мають богато зелїзниць і битих доріг, — мобілїзація відбуваєть ся легко і скоро. В Австро-Угорщинї треба тиждень на цїлу мобілїзацію, а в Німеччинї завдяки знаменитій комунікації — всего 2 до 3 днї. На півночи Німеччина до 24-ох годин може не лиш змобілїзувати кілька корпусів, але також вислати за російську границю і перешкодити російську мобілїзацію в російській Польщі.

З уваги на те можна числити, що російська армія зі сербською щодо числа тричи слабша від німецької й австрійської, а щодо якости, то нема що говорити.

Отже в таких відносинах Росія цїлком певно була би розгромлена в дуже коротнім часї.

Одначе війна може ще дальше розширити ся. По стороні Росії може станути крім маленької Чорногори і трохи більшої Греції (котрі вже навіть заявили, що готові піти на поміч Сербії) ще також Румунія і Франція.

Їх війска представляють таку силу:

Чорногора	50.000 війска
Греція	200.000 війска
Румунія	500.000 війска
Франція	4,000.000 війска
Разом	4,750.000 війска

Отже з тими союзниками Росія мала би меньше-більше такесамо війска — бодай на папери — що її два противники. Але і таку силу Австро-Угорщина з Німеччиною без нїчиєї помочи легко переможе. Чорногора, Греція і Румунія (котра ще може кинути Росію) не грають більшої ролї, а французьке війско — се знана річ — найгірше в сьвітї: раз, що французький нарід щораз більше звироднюєть ся, марніє і хирляві, а друге, що там дуже недбале і легке війскове вихованє. (Пригадуємо, що торік на маневрах з 700 тисяч французьких жовнїрів 500 тисяч занедужало так, що треба було зараз таки закінчити маневри. А війна — то не маневри). Німцї кплять собі, що **вони не будуть битись з Французами;** пустять їх спокійно до своєї держави, а по війнї з Росією буком їх виженуть.

Одначе і так легко не пійшло би Росії, бо по стороні Австро-Угорщини стала би ще й Італія, котра має понад два мілїони війска; а коли Сербії на поміч пійде Греція і Румунія, то знова проти Сербії виступлять другі балканські держави: Болгарія й Альбанія, котрі від неї відберуть свої землї, а на Грецію вдарить Туреччина та відбере Еґейські острови.

Не говоримо вже про те, що з півночи може ще вдарити на Росію Швеція, а з далекого сходу Японія і Хінтай про се, що в Росії вибухне **революція.**

В кождім разї, як тільки прийде до війни Австрії і Німеччини проти Росії, то Росія буде розбита на прах разом зі своїми союзниками.

Воєнну силу на мори обох сторін навіть не хочемо порівнувати, бо Росія має лише кілька стародавних воєнних кораблїв таких як Туреччина, а Німеччина, (котра є першою воєнною силою на земли) є другою воєнною силою (по Анґлії) на мори. Сама Австрія своєю воєнною фльотою не мала би що справляти ся з російськими морськими тарадайками.

Лишаєть ся ще сказати слово про Анґлію. Вона на суші не має війска, лиш наймає, як їй треба, так як Злучені Держави, але на мори найсильнїйша з усїх держав. Вона належить до „порозуміня" з Росією і Францією, але цїль її не є така, щоби помагати Росії у війнї, наприклад в той спосіб, що вдарила би на німецьку воєнну фльоту, але щоби вязати руки в її заборчій політицї. Отже Анґлія не буде спішитись з помочию Росії і на се Росія навіть не може числити. Сказав се вже й анґлійський міністер для заграничних справ сер Едвард Ґрей, котрий заявив російському міністрови для заграничних справ Сазонову, що треба старатись **війну зі Сербією зльокалїзувати** (значить, щоби обмежити її тільки до австрійсько-сербської). Через те сказав він до Росії трохи оглядн'йше тесаме, що німецький цісар: **Руки проч!**

ДОПИСИ

З CRESSON, PA.

Читачам „Свободи" звісно, що найсьвятійший православний Платон, головний батюшка від російської місії в Америці, відїхав тамтого місяця в Расею. Черничий „Свѣтъ" описує „скорбные дни" в американській Росії вже третий місяць і вже умиває з жалю за тим благочестивим фарохом, що то при помочи ріжних агентів-рублехапів так зручно потрафив „учреждити" царославну віру межи галицькими й угорськими хахлами. Я був певний, що бодай половина російських чорносотенців в Америці по причині такої болючої втрати поповнить на собі „гаракірі" (розпоре собі живіт), але досі якось не чувати за таке самопожертвоване. Я бояв ся найбільше за господина Луцика, бо якби так він — крий мати Божа — наложив на себе руку, то готові збанкротувати всі „руские" сальони, бо хтож би тоді консумував алькоголь аж до положеня риз? Я догадую ся, що Луцик оце досі в живих тому, що має сильну протекцію у того найновійшого православного сьвятця, якому государ Микола виписав власноручно пашпорт до неба, а якого св. Петро вислав на довший час до „католицького" чистилища.

А щодо ославленого „професора" Онізра, то його наші „мазепинці" повинні конче погостити тут так, щоб ціле жите попамятав потомків „зрадника" Мазепи... Господин Онізро привіз мабуть з собою кількасот пудів всіляких „твердих знаків", отже нашим обовязком вимінити йому ті знаки на гайдамацьку монету. Вже сама приличність наказує, щоби такого достойного гостя достойно і гідно повитати, повеличати і попрощати. Нехай тутешні поклонники царської нагайки знають, що американські Українці порозуміють свій обовязок. Я дуже цікавий, що то буде тоді, як „професор" Гицель, чи як він там зветь ся, виїде в контри і там стане ширити свої безличні брехні... Та вже я терпеливо почкаю якийсь час, а може моя цікавість нарешті таки заспокоїть ся. Хто терпен, той спасен.

Д. П.

—o—

З SEYMOUR, CONN.

Гостина яйцебитого Гецева.

Ми Русини-Українці, живучі в Сімор, Конн., дочекались тут неабиякої потіхи... На день 14. липня с. р. скликав ґаспадін Сокгол збіговиско на нашім плейзі, щоби стерти Мазепинців з лиця землі, а заложити московське корито. Але не так склалось, як гадалось. Ох! посоромились братци, бо віче не випало їм на користь! Ідучи з фабрики до дому, надибав я пів тузина закукурічених кацапів, що крутились коло дипа (зел. стації), очікуючи месії. Зацікавило мене дуже, що має значити ся їх крутанина коло дипа. Один з тих кацапів сказав до мене, що має приїхати пів до семої месіяш Гицльов в супроводі американського пророка Луця Заливайка (то є Луцика). Тож я затримав ся і очікував на ту гультайську двійку.

Незадовго надійшов трен (поїзд) і висіли з него зрадники українського народу. Зачалась чудернацька гарканина: один гарчав, другий кричав: ура, гура і т. д. на сором собі. Се виглядало якби яка чудасія. Анґлійці стояли і дивились на ту чудернацьку комедію, якої ще ніколи в Сімор не бачили. Мене сум огорнув, що таку комедію виправляли побаламучені Русини і я став ладити ся домів. Перейшов через стріту (улицю) і там надибав гурток женщин, котрі мені казали, що мабуть Гицлїв привіз „бакскару" собак і буде „шов" в російській гали. Прошу, ґаспадін Сокгол, скажіть нам, де є ваша галя?... Ми знаємо, що ви жадної галї не маєте так, як колись, во время оно, було з вашим театром у Львові, що показували замісць свого польський. Отже кацапське збіговиско було скликане до Опера Гавз при 2-гій улици. Чи може се ваша хрунївська галя? Ні, се галя жидівська.

Про віче напишу коротенько. Ґаспадін Луць Заливайко просто з дипа пійшов там, де расєйська благодать спадає в „єво ґрешну утробу", значить ся покушать нємножко ачіщонной коло бари. Братец покушав замножко так, що впив ся як безрога і не знав сам, що говорив на вічу. Так захвалював св. Рассєєю, що мало не впав в естради; лише затримав ся стола, і якби не той стіл, то сталась би була катастрофа Так кричав, що аж на вусах і по бороді показалась біла кров. Хропів і кричав, щоби, як хто хоче, пійшов з ним бороти ся і щоби приніс мішок на кости і шафель на кров. Чванив ся сарака, що в Ню Йорку дістав лише по горбині, а тут гадав, що конче потрібно йому кров спускати. Зачав показувати комедію, що Україна се є хороша дівчина, а Рассєя се стара мати. „Отжеж молодці — говорив пяний Луцик — кого ви любите: чи красну молоду Україну, чи стару Рассєю?" Люди, бачучи крутарство Заливайка, опускали сьогіню галю так, що на салі остало заледви тузин безкритичних слухачів.

За Луця Заливайка більше писати не буду, а то хочу ще сказати дещо за месію Гицльова. Гицльов пійшов просто на галю. На самій перед збіговиском обійшов ту галю в середині 3 рази і на дворі 3 рази. Отворив і запирав двері, мабуть планував собі дорогу вязати на утечі. По скінченю ревізії двері сів на крісло, опер голову на кулаки, так думав мабуть отсю думку:

Ой, чево-ж я пошол
На диравий мост.
Видо суку подержал
За кудлатий хвост.

З його бесіди ніхто нічого не розумів, бо він одностайно „какав" і „цокав", кажучи, що Гуцули, Лемки, Бойки і Угроруси є некультурні народи. Каже: з німа долой, бо оні не ґаворят на расєйском язике. Та бесіда огірчила Лемків так, що навіть від „своїх" мало не дістав трепака.

Віча не треба було їм „бостувати" бо вони оба самі його „розбостували". Люди вийшли всі з галї, кажучи, що зрадників, московських аґентів слухати не хочуть і чудернацької бесіди Гицльова вчити ся не будуть! „Ліпше би він зробив — мовили наші люди — якби пійшов на Сибір диких псів лапати". А тепер межи побаламученими людьми є великий роздор; кажуть, що якби їм той московський аґент дістав ся ще раз у руки, то йому ребра порахують. Роздор у них зробив ся ще гірший ніж був перше, а їх партія пійде на прах. А ми, братя Українці, подаймо си руки і берім за буки, а виметемо хату з московського сьмітя! Настане у нас нове жите, жите любови і засьвітить сонце в наше віконце. Ще не вмерла Україна!

Горлицький Лемко.

Конвенційні проєкти.

16.

1. Вже найвисший час, аби нашу славну орґанізацію переміняти з The Little Russian National Union на First Ukrainian National Union of America.

2. Уряд духовного отця цілком знести, бо він — після моєї гадки — є зовсім непотрібний і безкорисний для орґанізації. З сего ще не виходить, аби ми не мали шанувати тих наших отців духовних, котрі є народови прихильні і чимнебудь для него заслужили ся.

3. Дуже пекучою справою вважаю полагоджене питаня про нашу молодіж в Америці. Молоде наше поколїнє вже туй-туй стане заступати місця своїх батьків у публичній народній роботі, а ми якось не дуже дбаємо про те, щоби наші діти бодай не лихословили того, за чим ми через ціле своє жите так ревно і щиро побивали ся. Коли Руський Народний Союз може від часу до часу давати поміч нашим бідолашним братам у старім краю, то чомуж би той Союз не дав потрібної помочи своїм рідним дітям у новім краю?! Сьвітла Конвенція повинна конче на своїх нарадах в Бофало подбати о заложенє хоч одної висшої української школи в Америці, а коли се наступить — тоді наш Союз буде мати вічну славу!

4. „Свобода" повинна би виходити два рази на тиждень, з таким самим змістом як і доси. Се принесе велику користь всім членам Р. Н. Союза і всім читачам сеї нашої ґазети.

Панове Делеґати! Двигніть нашу орґанізацію на можливо найвисший степень, а за се буде Вам честь і слава! Здорові будьте і кріпіть ся! Не дайте скривдити бідного робучого народа!

Михайло Лешай, член 238. відділу.

—o—

17.

1. „Свободу конечно побільшити бодай до 16 сторін, бо чоловік чим більше читає, тим більше стає ся просьвіченим. Щоби було як найменьше оголошень, бо з тим члени лиш наводять себе на страту гроший, а зовсім нічого не користають. Ліпше, щоби було більше всіляких відомостий, научних статий і богато ріжнородних новинок з цілого сьвіта.

2. Назву Р. Н. Союз змінити на Український Народний Союз. Даймо ся раз пізнати чужинцям, котрі не можуть ніяк доглупати ся, хто ми і чиї сини...

3. Щоби плачено місячні вкладки як і дотепер за розметом, лише щоби сей розмет не перевисшав один долар місячно.

4. Щоби член, котрий платить через 25 літ, міг отримати зі свого посмертного $500 на ціле, а $250 на половину. Се був би легкий спосіб зібрати до нашої орґанізації як найбільше молодіжи, котра тепер вписуєть ся до розмаїтих асекураційних компаній.

5. Щоби конвенція відбувала ся кождих 3 або і 4 роки, бо кождочасна конвенція пожирає дуже богато гроший, а крім того орґанізація тратить дуже богато членів, котрі з конвенційних ухвал не вдоволені.

6. Щоби в тім році видати адресар і назвати його: „20-літний ювилейний адресар Р. Н. Союза". У тім адресари надрукувати поіменно всіх членів нашої орґанізації з докладною адресою кождого члена, бо є богато людий, котрі хотіли би довідати ся про своїх знайомих, товаришів і свояків. В часі безробітя поодинокі люди знали би, куди кинути ся межи своїх знайомих, і не мусіли би перебувати місяцями без роботи.

Дмитро Карпович, член 288. відділу.

—o—

18.

1. Параґраф 3. змінити по анґлійськи: „The Ruthenian National Union of America".

2. Уряд духовного отця має позістати надалї. Уважаю сей уряд за конче потрібний, бо нам робітникам католикам в нашій звиш 21-тисячній орґанізації треба дати нагоду хоть 2 рази до року прочитати дещо про віру катол. Христову. Сьвящеників всюди нема, а де є, то много з них переводять се в політику, або файт проти Р. Н. С., або його урядників.

3. Зменьшити по можности число всяких урядових засідань, бо се відбиваєсь на розметах членів.

4. § 128, букви г, д, з. Розхід за вичислені під наведеними буквами річи не можна вчислювати до розмету, бо члени за ті річи платять при вступі.

5. Посмертне по самоубийстві не належить ся.

6. Щоб „Свобода" коли се можливе, виходила 2 рази тижнево. Щоби були у нїй поміщувані роботи і безробітя по плейзах, бо без сего Р. Н. Союз тратить богато членів. В кождім числї здало би ся хоть 10 слів анґлійсько-руського толкованя.

7. Уважаю за корисне, з огляду на розповсюдненє нашої орґанізації, щоб урядники, а то контрольна Комісія і радні були по можности вибрані з кождого стейту по одному (в більшім стейті два). Їх обовязком було би мати нагляд над підрядними відділами орґанізації, ширити принагідно аґітацію за Р. Н. Союзом і помагати в праці (як зайде потреба) головному екзекутивному комітетови.

8. „Просьвітну Комісію" розширити на висшу скалю, а тогди не потрібно булоб, мишлю, позичок з посмертного за житя члена на науку дітий, коли буде власна руська висша школа.

Йосиф Липський, делеґат 206. відділу.

—o—

19.

1. Уряд духовного отця може зістати надалї, але тим урядником повинен би вийти сьвященик не зпід руки еп. Ортинського, щоби потому не вийшло таке, як з о. Хомяком, котрий був приневолений зрезиґнувати.

2. Коли в якійсь місцевости вибухне робітничий страйк, то робітники-Союзовці повинні би дістати на час страйку кредит у своїй орґанізації. Відки страйкер возьме гроший на місячний розмет, коли він нічого не заробляє, свого покладного гроша не має, а позичити нема де. А наш Союз на се не питає: заплатиш свою належитість — то добре, а не заплатиш — фора з орґанізації! Я дуже добре розумію, що наш Союз не є інституцією кредитовою, але все таки повинно би ся винайти якийсь спосіб, аби не викидати з орґанізації таких членів, котрі хвилево не є в можности заплатити Союзови те, що йому належить ся. Кредитує своєму членови братство чи товариство, то чомуж Союз не може хоч щото покредитувати?

3. Теперішну назву нашої орґанізації змінити на „First Ukrainian National Union of America". Ми не є кацапи анї Москалї, тож нема потреби укривати ся перед сьвітом зі своєю правдивою назвою. Я переконаний, що переведене такої назви не буде нас коштувати богато, а врештою — у нас Богу дякувати, доволї гроший в касі... Що буде коштувати, то буде, а ми не повинні допустити до того, щоби насьмівали ся з нас усякі попи-ренеґати й инша подібна зволоч!

Михайло Пітишин, член 272. відділу.

—o—

20.

Під розвагу Пов. Делеґатів і евентуальних проєктодавців подаєть ся проек відділу 350:

1) Хочби лиш з огляду на істнованє другої орґанізації під назвою „Р. Н. Союз", уважаємо за конечне змінити сю назву на „Український Народний Союз в Америці", а по анґлійськи „Th Ukrainian National Union of America". Получені з тим кошти покрити з фонду резервового.

2. Змінити цілковито дотеперішні відзнаки так, щоби на них виднів ся український герб і щоби були свої народні краски. Старі члени мають постарати ся о нові відзнаки до січня 1915 року.

3. Старий систем обезпеченя після розмету змінити на модернійший та практичнійший: після літ. Однак з уваги, що така зміна може мати богато противників поміж членами, а навіть поміж делеґатами, то проєктуємо нову форму для нових членів і для тих старих, котрі того бажають. Прочим установити недовгий речинець, а вони певно увірять як змірять і охотно на новий лад перепишуть ся.

4. Уведенє в житє проєктованого „Запорожа" повинно бути ділом сеї конвенції.

5. Зваживши, що вельми прикра історія між епископом С. С. Ортинським і нашим орґаном „Свободою" була льоґічним наслідком „славної" клівлендської конвенції, та чи то сей чи инший редактор мусів би заняти в тій справі відповідне становище, з меньшою, а може й більшою енерґією, — проєктуємо, щоби конвенція дала Владиці недвозначно до пізнаня, що тут маєсь до діла не лише з орґаном, але і з цілою орґанізацією. Владика Ортинський (чи хто там инший) повинен прийти як найскорше до рішучого переконаня, що **наша народна орґанізація ніколи церковною не стане!**

6. Уряд спеціяльного отця духовного для Р. Н. Союза знести, бо тісамі права і обовязки мають всі наші члени сьвященики.

7. „Свобода" нехай виходить 2 рази тижнево і — як вже було сказано в однім із попередних проєктів — нехай більше відповідає потребам членів та читачів взагалї.

8. Видати на рік 1915. гарні адвертайзмові стінні календарі.

9. Ухвалити для членів, котрі стало 35 літ до орґанізації належать, виплату половини посмертного, до чого вчисляти ся буде час членства у Руськім Молодечім Союзі.

10. Зреформувати асекураційну табелю Мол. Союза відповідно до табелї старших, т. зн. після літ.

11. Міжконвенційний період розтягнути на 4 роки.

12. Пять-процентові (5%) позички на перший морґеч уділяти тим всім відділам нашої орґанізації, котрі заходять ся коло будови власної хати.

Члени 350. відділу в Стамфорд, Конн.

—o—

21.

1. Крайна пора пізнати себе, хто ми є. Коли ми Українці, то пощо нам носити назву якихось „маленьких росіянів"? Ліпше мати назву свого поневоленого народа. Як наші делеґати є люди сьвідомі, так всї повинні бути за тим, аби на конвенції перезвати нашу орґанізацію на „Український Народний Союз". Членські відзнаки мають мати краску синьо-жовту.

2. Р. Н. Союз має бути орґанізацією національно-демократичною.

3. Перевести ухвалу, щоби новоприступаючі члени могли по 20-літнім належаню до Союза одержати пів посмертного, а другу половину дістали би спадкоємці тих членів по їх смерти.

4. Щоби часопись „Свобода" виходила два рази на тиждень, в середу і в суботу, і щоби мала тойсамий обєм що дотепер. „Свобода" не повинна принимати таких оголошень, котрі наносили би членам шкоду, бо тим способом виставляємо себе на поругу і на втрату.

5. Уряд духовного отця повинен лишити ся надалї, але вибирати треба сьвященика, котрий є щирим народовцем і свого народа не зрадить за ніяку ціну. Я взагалї є за тим, щоби в Союзї не було ріжниці між хлопом і попом. Прихильних народови сьвящеників треба цінити і шанувати, а неприхильних — до „Провидіня" з ними!

6. Уважаю за відповідне, щоби наші делеґати і делеґатки піднесли на конвенції справу нашого шкільництва, бо школа для наших дітий є конечно потрібна. Кождий з нас розуміє, що з рідної школи буде великий хосен для нашого молодого поколїня, що наші діти не будуть нас цурати ся, але станут прихильні для нас і для розвою свого народа.

7. Оплата місячних належитостий розметом має лишити ся надалї, коли тілько се буде можливе.

8. Конвенції Р. Н. Союза повинні відбувати ся що 4 роки.

Григорій Джинджиристий,
делеґат 191. відділу.

—o—

22.

1. Система плаченя розметом повинна лишити ся надалї, бо коли заведеть ся нову систему і платити ся буде після літ, то Р. Н. Союз готовий стратити поважне число членів. Постепенний податок є добрий для молодих, але недобрий для старих членів.

2. Щодо нашої просьвіти і шкільництва тут в Америці, то з тим треба зробити якийсь инший порядок як був доси. Здало би ся подумати над тим, чи до нашого товариства „Просьвіти" не міг би належати **кождий член Р. Н. Союза.** Коли до „Просьвіти" належати-ме кождий член Союза, то просьвітне діло пійде швидко вперед, а коли буде так як доси, то наша просьвіта буде в пеленках ще довгі літа!... Таке саме діло і з нашою школою. Ми знаємо клич: „В школї наша будучність!" — але про переведенє того клича в житє ми або зовсім не дбаємо, або дуже, дуже маленько... Коли наш нарід потрафить утримати стільки церков і сьвящеників, то чомуж би тойсамий нарід не міг утримати хоч одну порядну школу і кількох добрих учителїв! Руський Народний Союз повинен мати в Америці бодай одну свою школу і обовязком теперішної Сьвітлої Конвенції про таку школу подбати.

Атаназій Смик, член 359. відділу.

—o—

23.

1. Назву нашої орґанізації змінити на „Український Народний Союз в Америці".

2. „Свобода" повинна виходити два рази на тиждень. У „Свободі" повинно ся писати більше ніж дотепер про всякі робітничі справи, бож та часопись призначена в головній мірі для робітників.

3. Уряд духовного отця знести, бо через епископа духовний отець не буде служити Р. Н. Союзови. Наші духовні отці не будуть за се гнївати ся, бо знають про що річ іде, ліпше ніж я.

4. Систему розметову змінити на систему після літ.

5. Коли се можливе, зробити так, аби член, котрий належить до Союза стало через 25 літ, а зорґанізує до него найменьше 50 членів, побрав половину із своєї посмертної запомоги; котрий член не зорґанізує 50 членів, то дістане половину посмертного аж по упливі 35 літ.

6. Конвенції мають відбувати ся що 4 роки, а вразї потреби можна скликати надзвичайну конвенцію.

Проніп Іванюк, член 229. відділу

—o—

24.

Наша часопись „Свобода" має неабияке значінє для Р. Н. Союза, отже над її змістом здало би ся добре застановити. „Свобода" се — так сказати — спільний дух цілої нашої орґанізації. Через „Свободу" ми спільно порозуміваємо ся з собою, через неї одні подають до відома загалу свій жаль, другі свою радість і т. д. „Свобода" стоїть на сторожи наших народних справ і нашого загального добра, а крім того ширить здорову осьвіту між нашим народом. Я знаю, що „Свобода" має богато ворогів, але я вірю, що то вороги з заздрости або з несьвідомости. Хто є щирим і добрим Союзовцем, той з теперішного редаґованя „Свободи" мусить бути вдоволений!

Щоби „Свобода" приносила хосен Р. Н. Союзови і надальше, щоби ся наша народна орґанізація постійно зростала і щоби мала відповідну повагу, повинна ся наша часопись придержувати ся і на будуче свого теперішного напряму, бо як підрубаєть ся корінє тому дереву, котрим нині кождий гордить ся, то знидів і зісхне ціле дерево. Доки „Свобода" буде стояти бодро і непохитно на сторожи народних справ, доти ніяка вража сила нас не поборе, а ще навіть зростемо числом і станемо кріпше на своїх власних ногах.

Ось мій короткий проект щодо „Свободи" П. Т. Делеґати можуть сю справу обдумати ширшийше.

Іван Козак, член 1. відділу.

—o—

25.

Прошу взяти під розвагу отсей мій проєкт: При зміні адрес читачі „Свободи" мають великий клопіт. Через те, що богато членів переносить ся з одного місця на друге, то виходить часто зміна адрес. Член змінив своє помешканє, а на зміну адреси мусить чекати аж до мітінґу, щоби подати її до занотованя секретареви. Таке чеканє триває нераз кілька тижнїв, а тимчасом почта завертає до адміністрації ґаету і наражує заряд „Свободи" на непотрібні клопоти і видатки. Щоби тому запобічи, я раджу, аби „Свобода" видрукувала спеціяльні кортки на зміну адрес. Ті картки розіслалоб ся до всіх місцевих секретарів, а секретарі роздадуть їх потребуючим членам. Хто зміняє адресу, йде до свого секретаря, бере від него картку, виповняє, що треба і відсилає до експедиції „Свободи" (не чекаючи на мітінґ). Експедиція переводить зміну сейчас по одержаню картки і всьо тодї добре: „Свобода" не платить кари за звертані ґазети, а читач дістає свою часопись без ніякої перерви. Кошт надрукованя таких карток був би малий, а вигода для читачів велика.

Мих. Куриляк, секр. 105. відділу.

—o—

26.

Я подаю під розвагу всім П. Т. Делеґатам ось такі проєкти:

1. Всї делеґати повинні знати, що Р. Н. Союз є наша одинока забезпека тут в Америці, отже обовязані станути в обороні сеї народної орґанізації і зробити всьо, що тільки дасть ся, для добра нашого народа.

2. Всї наші чесні делеґати не повинні слухати тих безумних людий, котрі хотіли би знищити наш любий Союз, якого зріст є їм солию в оці.

3. Не робити ніяких змін в Р. Н. Союзї, а лишити всьо постарому. Як наш Союз істнував під теперішним іменем через 20 літ, то може істнувати і надалї. Зміна назви буде богато коштувати, а той видаток є цілком непотрібний.

4. Пропоную, щоби Головний Уряд зістав тойсамий. Він працює для народа вже кільканайцять літ, знає добре, що, коли і як має робити, і не дасть ся під ноги жадним ворогам.

5. Зосібна раджу застановити ся над всїми тими клопотами, які мали наші Урядники у двох послїдних роках з вини нашого владики, котрий хоче конче знищити наш Р. Н. Союз. Варто би також згадати імена тих епископських апостолів, котрі тут в Америці заводять якийсь уже третий завіт...

6. Уряд духовного отця може лишити ся надалї, але треба вибрати сьвященика щирого, із щирим народним серцем, а не з натурою вовка в овечій шкірі.

7. За ніяку ціну не вільно допустити до того, щоби Союз стратив свою дотеперішну, щиро народну марку. Вороги на нашу орґанізацію вже не від нинї напосіли ся, але делеґати не повинні забувати, що вовк між вівцями не має місця...

8. Такий член, котрий належав до Союза без жадної перерви через 20 літ, а по упливі того часу є безнадійно хорий, або вже неспосібний до праці, повинен дістати ще за свого житя і на свої руки якусь частину із своєї посмертної запомоги.

9. Член Р. Молодечого Союза, що належить до орґанізації через цілих 16 літ, повинен дістати якусь невелику запомогу в готівці. Така сподївана запомога заохотить нарід до вписуваня своїх дітий до Р. М. Союза.

10. Пропоную, щоби з головної каси Р. Н. Союза не виплачувано ніяких гроший до старого краю.

Матій Студент, член 10. відділу.

—o—

27.

1. Пропоную, щоби такий член, котрий хоче заплатити всї приписані належности згори, був зараз від першого місяця правним членом орґанізації і щоби його спадкоємці мали право до його посмертного вже від дня його приступленя до Р. Н. Союза.

2. Завести, як се можливо, однаковий місячний розмет.

Стефан Юркевич,
делеґат 355. відділу.

КАЛЄНДАР.

ЛИПЕНЬ - СЕРПЕНЬ.

н.ст.	Дні	РУСЬКІ СЬВЯТА	с.ст.
30	Ч	Мариии муч.	17
31	П	Якинта і Емілiяна муч.	18
1	С	Липень. Макрини сест. сьв. Вас.	19
2	Н	8. по Сош. † Ілiї прор.	20
3	П	Симеона і Івана	21
4	В	Марії Магдалини	22
5	С	Трофима і Теофіля муч.	23

НОВИНКИ.

З Америки.

ВІДОЗВА АВСТРІЙСЬКОГО ҐЕН. КОНСУЛЯ ДО АВСТРІЙСЬКИХ ГОРОЖАН У ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ.

Ґен. австрійський консулят в Ню Йорку оголосив в середу т. є. 29. липня на підставі розпорядженя міністра справ заграничних відозву, в якій взиває всіх австрійських горожан, що належать до військової служби в Австрії, до повороту. Обовязані до військової служби мають сейчас зголосити ся в австрійських консулятах, де одержать безплатно корабельні і зелізничі карти і рівночасно оголошує консулят загальну амнестію (дароване кари) для всіх тих, що втікли з краю перед військовою службою, а тепер мають намір повернути до краю і вступити до військової служби. Австрійський консулят приймає рівнож зголошеня охотників, які добровільно вступили би до австрійської армії. Австрійський ґенер. консулят в Ню Йорку находить ся під ч. 24 State St., New York.

ГЕРОЙСЬКА СМЕРТЬ.

Дня 16. с. м. помер Іван Бойчак, якого убив трен в Скулкіл Гейвен. Покійний був занятий при роботі при трені яко настанник (форман). В хвилі, коли над'їздив трен з Фільдельфії до Ридінґ, покійний Бойчак побачив, що на шинах лежить камінь. Побіг, щоби відкинути його. І відкинув, але трен над'їхав і ударив Бойчака в голову, від чого сей помер на місци. Своїм геройським вчинком Бойчак виратував сотки людий, які находили ся на трені, а самий знайшов смерть.

Покійний осиротив жінку і шестеро дітий. Належав до братства ч. 78. Р. Н. С., якого члени віддали покійному послідну прислугу дня 18. с. м.

Газета „Патсвіл Републикен" з 18. с. м. описала коротко сю сумну подію на першій стороні і хвалить покійного Бойчака за те, що він поніс смерть, аби захоронити иньших людий перед неминучим калїцтвом або і смертию. Мешканці Скулкіл Гейвен мають намір внести до зелізничої компанії (Редінґ Ко.) петицію з просьбою о якусь винагороду для численної фамілії убитого Бойчака, котрий віддав своє житє в інтересі сеї компанії.

ЗАКРИТЄ БАНКУ ҐРОХОВСЬКОГО І КО.

Минулого четверга (23. с. м.) суперінтендент банків нюйорського стейту Евген Л. Річардс замкнув двері звісного в Ню Йорку і околици польського банку під фірмою „А. Ґроховскі і Ко.", якого властителем був п. Вл. В. Швенк, і віддав цілу справу в руки ліквідатора (ресівера) Т. Пітермана. Головний осідок сього банку був у Брукліні, а до одним філії в Ню Йорку і в Джемейці. Людських депозитів в банку Швенка було на $700.-000, а складали там свої ощадности понайбільше Поляки і Литвини. Перед зачиненим банком на розі 7-мої улиці і авеню А в Ню Йорку нагромадило ся було стільки цікавих і пошкодованих, що аж поліційна резерва мусїла робити порядок. Причиною банкротства був рун побаламучених депозиторів на банк в Джемейці, а відтак брак готівки на покритє всіх запотребовань. Кажуть, що депозитори стратять дуже малий процент від своїх вкладок, але то ще напевно не знати. Упавший банк заложений був ще в 1880 р. походячим з Галичини Поляком Ґроховським, а відкуплений від него В. Швенком в 1906 році. В. Швенк є також Поляк, що прибув тут перед кільканайцяти літами із західної Галичини.

СУМНИЙ НАСЛІДОК ЗАБАВИ РЕВОЛЬВЕРОМ.

Петро Бойчук, 38-літний Русин зі Збаражчини, замешкалий в Скрентон, Па., пішов дня 19. липня до церкви, а вступивши до виходка, зістав постріленний через хлопця, який бавив ся револьвером в другім переділі. Куля перейшла через дошку і застрягла Бойчукови в крижах. Лікарі не можуть вийняти кулі з між костий і стан постріленого грізний. Бойчук належить до обох Союзів і до Гайдамаків. Хлопець по вистрілї був притриманий, але користаючи з метушні утік і ніхто покищо не знає, чий се хлопець; виглядає на 12-літного.

ЩО ПИШУТЬ ПРО РЕДАКТОРА „РУССКОГО ЭМИГРАНТА".

Редактором чорносотенно-цареславної газети „Русского Эмигранта" (рідного брата „Свѣта") є господин Добров. Про нього пише Н. Горбунов в нюйорськім російськім поступовім щоденнику „Русском Слові" ось-що: „Кого може вдоволить „Русскій Эмигрантъ", який редагує господин Добров, я не знаю. Адже сей редактор — се робітник, а прочитай, що він подає своїм читачам у своїй газеті! Менї здаєть ся, що його цареславні попи з глядїв звели і він величає російський царизм і цареславє. Гидко і підло!"

ВИБОРИ В ПРОВІНЦІЇ МАНІТОБІ.

В провінції Манітобі, в Канаді, вже по виборах. Консервативний уряд втратив кілька мандатів. Консервативних послів вибрано тепер 27, а лїберальних 19; один посол ще не заявив своєї партійної приналежности, а в трох округах вибори відложено. Перше лїбералів було лише 13. Всіх послів в теперішнім парляменті буде 49. Українці, які в провінції Манітобі представляють поважну силу, підперли переважно консервативних кандидатів, тому, що консервативні провінції Манітоби доси прихильно відносили ся до домагань тамошних Українців у справі шкільництва (годили ся на двомовні школи, то значить, що в англійських школах для Українців учено також української мови). Консерватисти, хоч ослаблені, але всетаки лишають ся дальше при власти.

НОВИЙ НАТУРАЛЇЗАЦІЙНИЙ ЗАКОН В КАНАДІ.

З причини численних непорозумінь з нагоди ухваленя нового натуралізаційного закона державний департамент видав циркуляр в сій справі, в якім звертає увагу, що новий закон ще не увійшов в житє, а увійде аж 1. січня 1915 р. Люди, що приїдуть до Канади перед 1. січня 1915. р. мають право взяти горожанські папери по 3-ох роках побуту в Канаді ще після старого закона, а новий закон буде обовязувати лише тих, що приїдуть до Канади 1. січня 1915 р.

Після старого закона натуралїзаційні папери виставляли судії. Тепер судії будуть лише рішати про кваліфікації стараючих ся о папери, а самі папери буде висилати державний секретар зі столиці Оттави.

ЗАОСТРЕНЄ ІМІҐРАЦІЙНИХ ПРИПИСІВ В КАНАДІ.

На засїданю парляменту в Отаві, столици Канади, буде піднесена справа іміґраційного закона. Ходить властям о те, щоби в теперішнім іміґраційнім законі поробити деякі поправки. В тих поправках ходило би головно о недопущенє в Канаду таких іміґрантів, яких держава собі не бажає. В намірених поправках буде визначена й кара для тих властителів кораблїв, на яких привезуть непожаданих іміґрантів. Коли би властитель не хотів заплатити визначеної кари, то власти будуть мати право продати його корабель.

ЯК СЕРБСЬКІ ГАЗЕТИ ЗАПОВІДАЛИ ЗАМАХ НА АРХИКНЯЗЯ.

Сербська часопись „Србобран", яка виходить в Америці, дня 3. грудня м. р. п. з. „Ми платимо йому подорож" помістила такі погрози: „Австрійський престолонаслїдник заповів на весну свій приїзд до Сараєва. Най кождий Серб затямить собі се. Коли престолонаслїдник хоче їхати до Боснії, ми покриємо кошти подорожи". Під заголовком „Сьвята месть", та сама часопись гогосамого дня писала таке: „Серби! Хапайте все, що можете вхопити. Ножі, рушниці, бомби і динаміт. Все те оружє вибране Богом. Сповніть сьвяту месть. Смерть Габсбурській династії. Вічна память сим героям, котрі піднесуть руки против них!"

З українських земель.

ЕПИСКОП ОРТИНСЬКИЙ У ЛЬВОВІ.

Львівський український дневник „Діло" доносить: Вчера в неділю, дня 12. с. м. о годині 8-ій вечером приїхав преосьвященний Ортинський, епископ для американських Русинів, до Львова по залагодженю урядових справ у Римі. На головнім дворци був в часі приїзду екселенції митрополит граф Шептицький. Сими днями удасть ся преосьвященний Ортинський до Відня, а опісля удасть ся на Угорщину, де забавить найбільше тиждень. По повороті має намір відвідати кілька головнійших монастирів ОО. Василіян, а головно монастир в Бучачи, де виховують ся будучі місіонарі-душпастирі для Америки. В першій половині серпня поверне преосьвященний Ортинський до Америки. (Перед від'їздом заповідав еп. Ортинський сьвященикам, що по побуті в Римі, Галичині й Угорщині поїде на одномісячний побут задля лїченя до Карльсбаду в Чехії, а вернеть ся до Америки в половині вересня. Натомісць з донесеня „Діла" виходить, що еп. Ортинський вернеть ся місяць скорше, отже відай для прискореня приїзду понехав намір лїченя в чеських купелях).

СЬВЯТО ШЕВЧЕНКА НА ЛЕМКІВЩИНІ.

З горлицького повіта (на Лемківщині в Галичині) пишуть нам:

На далекій, забутій Лемківщині, на погряничу нашої землї в Галичині загомоніли могутні слова нашого гимну: „Запануєм і ми братя у своїй сторонці!"

Се стало ся дня 21. червня с. р. до села Маластова нечислені робітники на запущенім зарослім густою московською хоптою ниві горлицького повіта, щоби віддати честь нашому Пророкови в 100-літні роковини його уродженя.

Мимо непевної погоди позїздила ся того дня з далеких закутин повіта тутешня інтелїґенция на концерт, уладжений спільними силами — місцевої шкільної дітвори, питомців Української Бурси в Горлицях та Кружка Українського Педагогічного Товариства.

Концерт відбув ся прегарно. Заслуга за такий гарний успіх концерту належить ся передівсім п. Гнатюкови, що взірцево вишколеним хором питомців згаданої бурси чарував присутних гостий. П. Онуляк у вступнім слові, о. Заяць у відчиті: „Шевченко і релїґія", п. Наконечний у відчиті: „Шевченко і діти" — уміло і влучно представили ідейні риси Тарасового духа. О. Мартинович, звісний баритоніст, відсьпівав соля Лисенка: „Ой, Дніпре" і „Гетьмани". Замітними були деклямації шкільних дітий, які з правдивим чутєм виголосили Шевченкові поезії.

Хоч в нинїшні дни ще більша часть Лемківщини заражена кацапською проказою, але крихту уваги зі сторони української суспільности, а Лемко станеть ся добрим сином України. — Осип Осипович.

ВИБОРЧА РЕФОРМА В ГАЛИЧИНІ.

Новий соймовий виборчий закон і зміна красвого статута Галичини одержала вже цїсарську санкцію. Вибори до нового сойму відбудуть ся в місяци жовтни.

ПОКАРАНЄ ЗАСТУПНИКА БУРМІСТРА ТЕРНОПОЛЯ.

Радник намісництва у Львові Ґубата покарав заступника посадника міста Тернополя д-ра Горовіца 7 дневним арештом без заміни на грошеву кару за се, що коли на засїданю міської ради дня 2. с. м. перед приступленем до дневного порядку забрав голос гр. кат. парох Тернополя о. Громницький та поставив внесенє, щоби на знак жалоби по причині смерти архикнязя Франца Фердинанда замкнути засїданє, спротивив ся сему, поясняючи своє становище тим, що манїфестаційне засїданє буде доперва слїдуючого тижня. Тоді українські радні і публика зібрана на ґалерії і коридорах уладила демонстрацію. З сего счинила ся така авантура, що д-р Горовіц чув ся змушений замкнути засїданє. Коли довізало ся про се міністерство внутрішних справ приказало намісництву перевести доходженє в сій справі, яке перевів радник Ґубата і на тій підставі видав присуд, яким засудив д-ра Горовіца на 7 днів арешту. На другий день прибула до намісництва депутація кількох радних міста Тернополя разом зі соймовим послом Шмідом, щоби запротестувати проти присуду радника Ґубати.

ДОЛЯ ПАМЯТНИКА Т. ШЕВЧЕНКА В КИЄВІ.

Як у нас у свій час повідомляло ся, київський ґубернатор дозволив виконувати постанови київської міської ради, яка ухвалила проєкт памятника Т. Шевченкови, роботи різбаря Антона Шіортіна, із змінами, зробленими після вказівок комітету. Потім міський голова переслав через ґубернатора прошеня з фотографіями проєкту памятника Т. Шевченка до міністерства внутрішних справ на затвердженє. Тепер-же ґубернатор зробив ще наказ внести справу про памятник Т. Шевченка на розгляд київського „ґубернського присутствія для міських і земських справ".

СЕЛЯНИ ХОТЯТЬ ҐАЗЕТИ В РІДНІЙ МОВІ.

В місті Миргороді, на Полтавщині, в російській Україні, на зборах миргородського сільсько-господарського товариства член Іван Мартиненко представив потребу ґазети в українській мові.

Зібране постановило старати ся в земстві (земство — се подібна інституція як у Галичині повітова рада) про виданє ґазети в мові українській і російській, а також звернутись з прошенєм і до инших товариств у повіті, щоб підтримали її заходи.

СМЕРТЬ УКРАЇНСЬКОГО ЛЕТУНА.

Українська ґазета „Рада", що виходить в Києві, столици російської України, пише в 143. ч. з 9. с. м.: Виясняють ся, що ученик летничої школи Косюра, який недавно розбив ся на комендантськім літаку в Петербурзі, був сином землевласника з золотоноського повіта. Батько намічав йому урядничу службу, але щиро обдарована натура українського хлопця бажала бур і геройчих вчинків. Підчас балканської війни Косюра пішов яко доброволець битись за Славян проти Турків. Брав участь яко офіцир сербської армії в горячих боях. Він знайшов спосіб робити порох з болотяної трави, був завзятим любимцем спорту і наречті впав жертвою відважних летничих проб під холодним небом північної Росії.

ВШЕХПОЛЯКИ — РІДНІ БРАТЯ КАЦАПІВ.

До львівського українського дневника „Діла" пишуть з міста Долини: Недавно було двох народних учителїв Українців в реставрації на зелізничім дворци в Креховичах коло Долини. Один з них зажадав від реставратора перекуски. Почувши українську мову, зірвав ся зі свого місця присутний там зелізничий підурядник з Крехович Жебровський, накинув ся на того учителя і в найбільшій злости зачав кричати по російськи: „Что вы тут ґаваріте по хахлацкі? Ґаваріте на русскомъ літературномъ языке. Ви хахли, ваша мова хахлацкая". Дальше вже на переміну, то по російськи, то по польськи викрикував: „Ви посугуєцє се таков мовов, ктурей научил вас такі сьвінопас як Шевченко. То сьвінік сьвінопасуф! Ви славіцє се такімі гайдамакамі як Ґонта і Залізняк, то сом васі ґерос! Чекайцє, чекайцє, вніче беньдзєцє вєди просіць! Я давєньцю Гайдамакуф сам біє тим кулаком! Я єстем вшехполяк, родем з Росії!" Напалений старав ся розюшеного вшехпольського хулїґана успокоїти, але се тільки помогло як дикому биковя червона плахта. Так то вшехпольський хулїґан заволока, котрий аж з Росії заволік ся сюди (хто зна, чи не втік де з арешту) і як той галапас жиє нашою кервавицею — сьміє прилюдно понижати і ображувати наші найсьвятійші ідеали, сягаючи аж до Шевченка!

Розуміє ся, що з таким хулїґаном — таксамо як з нашими зрадниками кацапами — не варто і слова говорити, але провчити його так, щоби попамятав руський місяць, що то значить хвалити ся вшехпольським кулаком на несвоїй землї.

ЖНИВА В ГАЛИЧИНІ.

Сегорічні жнива заповідають ся доволі гарно. Хоч в декотрих місцевостях гради і дощі заподіяли шкоду, то загалом беручи, є надія, що оскілька буде тепер погода, то збіже і сїна вийдуть добре. В Самбірщині жнива вже зачали ся і декуди по полях видно вже снопи жита, яке в тамтих околицях вийшло сего року дуже гарне і вдатне.

ХМАРОЛОМ В ГАЛИЧИНІ.

Околицю Камінки струмилової, котра сего року терпить вже другу з ряду повінь на цілім порічю Буга, навістив в ночи дня 8. с. м. хмаролом з тучею. Туча перетягнула дуже широкою полосою в напрямі Буск-Камінка струмилова. Коло години 5. вечером посипало градом, величини лїскових оріхів, а опісля від години 8. до 12. в ночи лив дощ як з ведра в супроводі сильного вітру. Всі низше положені поля і сїножати знайшли ся під водою. Потоки, рови і дороги перемінили ся в широко пливучі ріки. Шкоди дуже великі. Скошені покоси трави поплили сьвітами, городовина знівечена, збіжа у воді притолочені і змотлошені на всі сторони, дерева овочеві місцями повиривані з корінєм.

З ПОБУТУ АРХИКНЯЗЯ КАРОЛЯ ФРАНЦА ЙОСИФА В КОЛОМИЇ.

Одна галицька ґазета подає отаку історійку, яка вяжеть ся з побутом нового австрійського престолонаслїдника архикнязя Кароля Франца-Йосифа в Коломиї, в Галичині. Підчас одної прогульки архикняжої пари автомобілем в гори, вступили вони до гостинниці в Надвірній, щоби поживити ся. Властителька гостинниці, не знаючи з ким говорить, оповідала архикнязеви, що вона має сина в Коломиї при піхоті і хоче якраз післати йому пять корон та просила, чи „пан цуґсфірер не передали би сих пять корон синови." — „Дуже радо — відповів архикнязь Кароль — як тільки маєте до мене довірє". — Господиня принесла пять корон а в додатку і клунок з білєм, та просила, щоби одно і друге передали для сина. Архикнягиня Зита відповіла, що то вона вже буде про се тямити. Коли архикняжа пара вернула ся до Коломиї, архикнязь завізвав до себе жовніра, переказав йому поздоровленє від матери, а архикнягиня передала клунок з білєм і гроші, які в кишени архикнягині значно побільшили ся.

ЗА ОБИДУ ПАМЯТИ ПОК. АРХИКНЯЗЯ ФРАНЦА ФЕРДИНАНДА.

Пишуть нам: Минулого тижня арештувала жандармерія в селї Горбачах львівського повіту і відставила до слідчого арешту в Щирци Блажка Деркача, завідателя господарства пароха о. Скобельського, одного зі „столбів" москвофільства. Деркач, розповідаючи зібраним в домі о. Скобельського людям про сараєвський замах, обидив при тім память пок. архикнязя.

ВЗОРЕЦЬ УКРАЇНСЬКОГО ХУТОРА (ФАРМИ).

Урядник купецької школи в місті Катеринославі, на російській Україні, Василь Зінченко зробив надзвичайно гарний і повний взорець українського хутора. На нім є напись: „Рідна Україна. Дворічна робота Василя Зінченка". — В. Зінченко подав також опис будованя хутора чистою українською мовою. Працю Зінченка оглянув голова повітового катеринославського земства Бродницький, який так захопив ся справді чудовим взірцем, що предложив іменем земської управи надзвичайним повітовим земським зборам, щоби купити той взорець у Зінченка за 100 рублїв і подарувати музеєви Поля. Збори таку постанову управи ухвалили.

КАРА ЗА ОБРАЗУ ЦАРСЬКОГО „ВЕЛИЧЕСТВА".

В Києві, столици російської України, відбула ся перед двома тижнями розправа в окружнім суді проти українського селянина Івана Бобійрука, якого обжалувано за образу російського царя. Суд засудив Бобійрука на 1 місяць арешту. Ґазети не подають, що Бобійрук сказав про Николу II. Кровавого, але видно мусів дуже мало правди сказати про сього „батюшку катя", коли таку малу кару дістав. Бували такі випадки, що людий, котрі більше правди сказали про сего коронованого ката, засуджувано на вісїмлїтні каторжні муки. Колиж би всі російські піддані (в Росії нема горожан, як в иньших державах, лише піддані „їх" царського кровавого „величества") хотіли сказати про кати Миколу II. те, що вони думають, то всіх царських палат і будинків та всіх державних будівель не стало би, аби їх позамикати.

Для величання царського престола і того, що під престолом, і шибениці і нагайки, лишив би ся тільки Платон, Ґенев, Луцик і кумпанія. Луцик яко „литератор" від „стихотвореній" міг би ще тоді (за рубля) сей престол з шибеницею звеличати „стихотворно". Вправді таке „стихотвореніє" треба би добре підляти, але в Росії тої смердюхи ласка Божа.

ПАРОПЛАВБА НА ДНІСТРІ В ГАЛИЧИНІ.

Недавно відбула ся в Станиславові комісія в справі удїленя концесії приватному підприємству на веденє пароплавби на Дністрі. Підчас дискусії заявив відпоручник торговельної палати, що се підприємство буде мати велике значінє для розвитку промислу і торговлї у східній Галичині.

ДІМ ПОПРАВИ В ГАЛИЧИНІ.

З початком шкільного року у вересни галицький краєвий виділ отворяє в Передільниці, селї межи Перемишлем і Добромилем, перше в краю заведенє для поправи нелїтних злочинців. Західні краї вже від давна мають такі заведеня, а як виказують звіти австрійських заведень того рода в Еґґенбурзі і Корнайбурзі, процент малолїтних злочинців з Галичини зростає там з кождим роком. З тої причини треба було поставити таке заведенє в Галичині.

ЗАПАДЕНЄ ЗЕМЛІ В ГАЛИЧИНІ.

Дня 7. липня с. р. в день св. Івана в полудне усунула ся і запалась земля в селї Химчині (пов. Косів) на величезній просторони разом з трома хатами, садами, городами, сїножатями та лїсом. Поля, засаджені бараболею та засіяні житом і кукурузою, знайшли ся на кільканайцять метрів в глибині землї. Се явище тим дивнійше, що сї поля не лежать на скалистій горі лише на легкопохиленім горбку. Сї поля здавна мають назву „Залім", а се сьвідчить о тім, що тут вже колись давнійше земля „заломлювала ся", однак сего тут і найстарші люди не памятають. Тепер земля зарисувала ся на цілім горбі і грозить знищенем всіх ґрунтів, засаджених бараболею, засіяних житом і кукурузою.

СІЛЬСЬКО-ГОСПОДАРСЬКІ КУРСИ НА РОСІЙСЬКІЙ УКРАЇНІ.

В селї Слобідці (на Чернигівщині) сими днями закінчили ся двомісячні сільсько-господарські курси, уладжені чернигівським ґубернським земством (земство — се побідна інституція як в Галичині повітова рада) для селян-хліборобів. Курси ті — се перша проба чернигівського ґубернського земства дати селянам більше-меньше докладні знаня з ріжних галузий сільського господарства. На Чернигівщині взагалі часто уладжують ся курси для селян, але вони тягнуть ся недовго (тиждень-два-три), і дають небогато користи. А курси в Слобідці (в земськім маєтку) тягли ся, як вже зазначено, 2 місяці і за сей час вони охопили досить широку програму. На курсах були виклади про хліборобство (загальне і приватне), улаштуванє господарств, книговодство, садівництво, луговництво, скотарство, молочарство, пчільництво, ветеринарство, кооперацію, аґрономію, природознавство і т. д. Окрім сього, слухачі працювали в пасіці, в саді, на поли, в городі і т. п. Всіх слухачів було більш як 50. Всі вони селяни (окрім кількох учителів) з ріжних повітів Чернигівщини.

ЩО ШИРИТЬ РОСІЯ НА УКРАЇНІ?

В одній лише українській ґубернії — Полтавській в 1913. році продано горівки за 17,-287,601 рублїв і 26 копійок (понад 8 міліонів долярів). Чистого зиску з продажи було 13,-254,066 рублїв 60 копійок (понад 6 міліонів долярів).

Иньші держави ширять просьвіту, книжки, ґазети, а пиянство винищують, а Росія робить якраз цілком противно: ширить пиянство, а книжки і ґазети винищує.

Треба бути Луциком, аби зітхати до такої держави.

ЯКІ НАСЛІДКИ ТЕМНОТИ ПІД ЦАРСЬКИМ ПАНОВАНЄМ?

З хутора фарми „Коколаєво", Чернигівської ґубернії (на російській Україні) доносять про таку подію, яка наглядно показує, як низко стоїть стан просьвіти серед населеня російської держави. Один з жителїв хутора Грицько Онишко оженив ся перед кількома лїтами з гарною дівчиною Февроною. Але подружє показало ся бездітне, а вину приписувала родина мужа Февроні, закидуючи їй, що вона неплідна наслідком зносин з „нечистою силою". Найбільше був невдоволений батько мужа, котрий бажав собі внуків, щоби опісля мати безплатну поміч в праци. Тому то старий Онишко возив молоду невістку до ріжних знахорів і шептунів та казав їй ходити по монастирях і відмолити свої молодечі гріхи, одначе все безуспішно. Тоді старий Онишко прийшов до пересьвідченя, що Феврона є під властю чорта і тому треба її конче позбути ся. „Не твоя вона — говорив синови — а „нечистого", так мусимо її убити". Син прийняв батькову раду. В ночи батько і син звязали нещасливу молодицю, а опісля повісили

(Продовженє на стороні 6-ій.)

„SVOBODA" (LIBERTY)
THE RUTHENIAN WEEKLY
Published every Thursday at
83 Grand St., Jersey City, N. J.
TELEPHONE: 498 JERSEY CITY.

Published by
The Little Russian Nat'l Union
of America.

Established 1893.

JOSEPH STETKEWICZ, editor.
83 Grand St., Jersey City, N. J.

A. SAWKA, manager.
83 Grand St., Jersey City, N. J.

Terms: Two dollars a year.
Single copy: 5 cts.

Entered as second-class matter March 30, 1911, at the Post Office at Jersey City, N. J., under the Act of March 3, 1879.

Оплачувати ґазету треба завсіди з гори.

Гроші треба посилати в реджістрованім листі, або через експресовий або почтовий моні ордер. Моні ордер, то є грошевий переказ, котрий дістанете від почтаря або аґента на експресовім офісі, пішліть на нашу адресу, бо без него ми не годні гроший дістати.

Дописи просить ся писати лишень на одній стороні картки. Дописи, непригожі до друку, нищить ся, коли з гори не було назначено, що жадає ся їх звороту і не було залучено марок на зворот.

За всї оголошення (адвертайзменти), поміщені в „Свободї", Редакція не відповідає.

ПЕРЕД АВСТРІЙСЬКО-РОСІЙСЬКОЮ ВІЙНОЮ.

Війна Австро-Угорщини з малою Сербією вже зачала ся. Але заповідає та війна й велику европейську війну. За Сербією готовить ся вставитись Росія і вже переводить мобілізацію своєї армії. Але не мовчить і союзниця Австрії — Німеччина й у себе також переводить мобілізацію. Коли би Росія зачала війну з Австрією, то рівночасно має війну і з Німеччиною, бо зараз німецьке військо переходить російську границю.

Ладять ся до війни і другі держави, як Франція, Італія та меньші, як Греція, Туреччина, Болгарія і т. д. Всі европейські держави, котрих інтереси можуть бути якнебудь захоплені війною, готовлять ся до неї. Одним словом, заповідає ся загально-европейська війна.

Але у тій війні, коли до неї дійсно вже прийде, головну і найважнїйшу ролю відіграють три держави: Австро-Угорщина, Німеччина і Росія, значить — як ми вже висше згадали — буде війна Австро-Угорщини і Німеччини проти Росії.

Нас, Українців, ся війна буде обходити з двох причин: 1) що з обох неприятельських сторін (австрійської і російської) будуть воювати українські жовніри; 2) що ся війна може рішити про долю нашого народа на будуче.

Прикра є братовбийча війна, але не має в нашого народа сили се лихо відвернути. Одначе ся війна, що зросить українську землю кровю її рідних синів, може принести Україні визволене. Тоді і не жаль було би за житєм тисячів молодих українських жовнїрів, бо з їх крови виросла би воля рідної країни, яка запанувала би на руїнах російського царату, що 260 літ держить у неволї невольній скутий український народ.

Визволенє України зпід царської неволї може прийти яко наслідок розгрому царської держави, прозваної тюрмою народів.

З уваги на те найцікавійше тепер покищо питане: хто побідить, коли прийде до війни Австро-Угорщини й Німеччини проти Росії?

Відповідю на сей запит виручив нас російський поступовий дневник „Руское Слово", що виходить в Ню Йорку. В 553-ім числї сеї часописи з дня 28. с. м. пише головний редактор п. Іван Окунцов (Москаль з Росії, котрий добре знає російські відносини) ось-що:

„Всяка війна царизму поведе до нового удару для нього. Нема сумніву — як не було сумніву і перед 10-ти роками підчас російсько-японської війни — що Росія буде скоро розбита. Німці страшнійші від Японців. Армія Німеччини — се найлїпша армія в сьвіті. Фльота Німеччини, після своєї боєвої здатности, — се друга сьвітова морська сила (перша англійська).

Росія в теперішну пору находить ся в дуже прикрім положеню. Її військо обдерте, пяне, темне і в значній степени низше стоїть від німецького й австрійського війска. Російський царизм нічого не навчив ся і не перестав бути злодієм, брехуном і дурнем. Чорна сотня, якої відзнаку носить і цар на грудях, а яка є в Росії пануючою, наскрізь пересякла продажностю і навичкою до крадежи державних гроший.

Як і 10 літ тому назад російська армія лиха під кождим оглядом: щодо здоровляних відносин, щодо відживлюваня та щодо боєвої здатности. Як тільки зачнеть ся війна, відразу виявить ся, що у царських жовнїрів гнила пожива, нездале зорушене, паперові підошви і нестріляючі машинові карабіни; що бракує лікарів; що ґенерали й офіцири через пиятику і розпусту стратили весь свій мозок; що полководці не мають технічного і ситуаційного знаня, бо їх учено при помочи чудотворних ікон.

З усіх европейських армій власне царська армія находить ся в найбільше оплаканім стані, а німецька в найлучшім. А при першім вистрілі Росії Німеччина піде на поміч Австрії і тоді цілий полудневo-західний фронт Росії буде під німецьким боєвим огнем. І ще як російські ґенерали будуть їздити по сьвятих місцях, німецькі війска захоплять від Росії кілька важних пунктів.

Німецька фльота забере все російське побереже Балтійського моря і відкине Росію від Европи.

Надії царизму на австрійських Славян слабі, бо їм тепер жиєть ся ліпше ніж самим Москалям в Росії. Поляки лише ждуть хвилї, щоби відірватись від Росії.

У всякім случаю теперішна війна може принести дуже важні події для московського народа. Коли цар рішить ся віддати на загибіль з пів міліона людий, то їх кров затопить царські палати. І можливо, що на щастє Росії, її царизм, який дійшов уже до найвисшої безличности і кинн над своєю вітчиною, розсиплеть ся попелом і пропаде на віки. — Іван Окунцов."

Ось-так виглядають слова правди про Росію і кождий, хто знає російські відносини, може в подібний спосіб представити вигляди на хід війни Австро-Угорщини й Німеччини проти Росії.

Війна ґряде! Несе смерть молодим людям, але нею вони окуплять смерть царської неволї і волю-свободу для поневолених народів!

ЛИСТ ЧЕШКИ ДО УКРАЇНЦІВ.

На здвиг Січий і Соколів у Львові дня 28. червня с. р. — як ми вже писали — приїхала була між иншими і Чешка пані Індра Духоньова, котра є провідницею вправ чеського Сокола в Празї, столиці Чехії („Сокол" — Прага-Жіжков) і головою академічного жіночого кружка „Беседи". По своїм відїзді до Праги написала п. Духоньова щирий лист до галицьких Українців, який переслала до редакції львівського дневника „Діла", яке помістило його в українськім перекладі. Сей лист передруковуємо отсе з „Діла" і поручаємо нашим читачам, щоби не лише самі його прочитали, але дали також до прочитаня тим несьвідомими братам, котрих збаламутили кацапські платні баламути, а також і тим американським Чехам та Словакам, котрі, не розуміючи цілком російсько-українських відносин, плетуть нісенітниці і теревені, що буцімто москвофіли се невинні люди, які тільки працюють для якоїсь „славянської ідеї", а Українці — се ніби зрадники сеї ідеї.

Ось сей лист пані Духоньової:

ДОРОГІ БРАТЯ!

Перед двома роками в р. 1912. обіцяла я Вашим товаришам, які загостили до нашої золотої стоверхої Праги, що за два роки приїду поглянути на Ваш здвиг до Львова. Обіцяла і приїхала! Приїхала я, хотяй Ваші товариші остерігали мене, що розчарую ся у своїм ожиданю тому, що походжу з народу, якого Сокіл виховав безперечно найкрасших на цілім сьвіті борців. Їхала я без уваги на се розчароване тому, що знала я, чого в дійсности можу надіятись, бо знала обставини, в яких живе український нарід і длятого не могла я очікувати нічого такого як у нас Чехів, бо Ваш Сокіл молодший від нашого і більшість вправляючих у Вас се селяни, які з огляду на свою тяжку працю мусять при вправах поборювати трудности.

Заважує тут і се, що ми в порівнаню з Вами народ маючий та жиємо в цілком инших обставинах. Тому їхала я до Вас з одушевленем, — зі серцем повним щирої сестерської любови і тому й не зазнала я розчарованя.

З пошаною глядїла я на Ваш похід, котрий гуртував мущин і жінок, де разом демократично як у нас ішли поруч себе міщани та селяни, посли, студенти, урядники, ремісники і робітники. Сей похід був переконуючим доказом любови Вашого народу до рідної землї і великого орґанізаційного змислу Вашої інтелїґенції.

Коли я глядїла на Вашу інтелїґенцію, яка вела похід, на Ваших селян зі засупленими бровами, що різко ступали за справними їздцями, на опалених пластунів, на Ваших стрільців, в яких лицях можна було доглянути сей сум, який надає лицю гнет і сьвідомість власної відвічальности, котру поносять вже нині на своїх молодих раменах, коли я глядїла на Ваші жінки і дівчата, які удали ся в далеку дорогу, аби доказати, що є Українці та на Ваші діти, які дрібними ноженятами ледви доганяли других, — коли я на се глядїла, кликали мої уста веселе: „Na zdar!" (Гаразд!) але горло здавило зворушене і слези тиснули ся до очий.

Позвольте однак кілька критичних уваг:

Народні одяги, які я бачила в походї, були дійсно гарні.

Мило вразив мене вигляд майдану. Гарна площа.

Щодо самих вправ, то треба признати, що в цілости були вони гарні, лиш тут і там уставлене і крите були нерівні. Мушу зазначити, що найлїпше враженє зробили вправи Сокілок булавами легкостю уставленя і ніжностю та рівночасностю рухів.

Добре зроблено, що міські руховики, яких вправи точно і різко випали, виходили сейчас як лише почали відходити руховички.

Вправи для селян були добре дібрані і переведені.

Деякі дрібні похибки треба оправдати сим, що вправляючі зі сіл не доспали ночи, а крім сего дуже змучені були походом. Як можна було з усіх вправ завважати, завдали собі інструктори великого труду.

Належну честь треба віддати українським стрільцям. Їх почуте карности та виведене військових вправ оружєм дійсно захоплювало, а їх точка була одною з найлїпших.

Будоване веж на драбинках доказувало зручности і певности всїх учасників. Сей, що робив „вершок", поводив ся з великою певностю та меткостю, яка проявлялась у його зіскоках. Відділи на приладах цілком задоволяли, іменно на дручнику і на столї.

Музика відповідала вповні. Було би однак лїпше виглядало, колиб грала була музика сокільська або січова, бож прецінь знаємо, що Українці се нарід музикальний. В цілости віднесла я враженє як найкрасше.

Милим спомином стане менї приятельський недїльний вечір, де я чула з уст провідників і заступників українського народа тільки розумних і внеслих слів. Любов і сила Вашого простого люду оправдує надії на лїпшу будучність Українців. Притім мушу подякувати за прояви симпатії, яких я яко Чешка від всїх дізнала.

Не можу перед Вами затаїти свого обуреня з причини тверджения Поляків в часописях, що Ви на свій здвиг одержали пруські гроші. Плиткість і злобу такого твердженя не потрібно доказувати. Коли би Ви були звезли селян за пруські гроші лиш так до Львова, то булиб ті люди йшли як гонене стадо, яке йде тому, що його пан купив. Сим людям однак проглядало з очий одушевлене і захоплене. Мужики і жінки були запорошені та умучені, а прецінь ішли бадьорно, не воліклись. Їх очи жаріли розумінем і волею як зорі. Вони ішли тому, що кликала їх Вітчина. Впрочім, противить ся моїй гордій чеській природі займатись нікчемним твердженем нечисленних фанатичних людців, вистарчить, коли скажу: „Хто легковажить працю другого, хоче тим закрити свою власну безсильність".

Що відносить ся до Ваших москвофілів і їх погляду про Вашу роботу, то мушу сказати, що ми Чехи о ренеґатів цілковито не дбаємо. Перевертень ніколи ворогови не поможе, а нам своїм відходом не зашкодить. Говоримо: „І суп своє ґніздо любить!" **Ренеґати, що випирають ся свого роду, є гірші від супів.**

Вірю, дорогі Братя, що не візьмете менї за зле сих кілька слів. Пливуть вони зі щирого серця, диктовані переконанем та замилуванем до правди.

Надії на красну будучність України запевнені, бо надії Вітчини спочивають у Вас!

Свитає!... Працюйте витревало, оріть та сійте, щоб Ви готові були, коли виплине на небозвід сонце справедливости, яке мусить засьвітити на шляху розвою українського народу.

Його-ж лїпшій будучнині на зустріч підношу грімке „Na zdar!"

Jindra Duchoňova.

Прага, 6. липня 1914 р.

ГОЛОСИ ПО ЗАМАХУ НА ПРЕСТОЛОНАСЛІДНИКА.

По смертельнім замаху сербського студента на австрійського престолонаслідника і його жінку Софію російські і польські часописи не опадили напастий на память покійного Франца Фердинанда за його політику, яка була прихильна Українцям.

Вже за житя престолонаслідника російські ґазети часто нападали на нього. Дописуватель чорносотенної російської ґазети „Новое Время" (яка виходить в Петербурзї), Дмитро Янчевецький, писав з Відня, що архикнязь Франц Фердинанд звелїв свого старшого сина Максиміліяна вчити української мови й історії, бо хоче його в будучности бачити на київськім престолї гетьманом України. Тому то назвав був Янчевецький престолонаслідника великим ворогом Росії і кликав до російського правительства, щоби пильно слїдило за його українською політикою.

Польські ґазети за житя архикнязя писали трохи обережнїйше, але по смерти набрали більше сьмілости і виявлюють свою ненависть, яку мали до нього у своїх грудях. Особливо польські ґазети в Росії не щадять своїх напастий, зрівнавши ся цілком з російськими чорносотенними ґазетами.

Не диво. Російських і польських чорносотенців лучить одна спільна ненависть до українського народа і тому ненавидять також кождого чоловіка, котрий бодай крихітку приязно відносить ся до Українців.

* * *

Орґан цареславя в Америці ґазета „Свѣтъ", знана зі своїх безконечних „Скорбних Днїв" з причини виїзду з Америки російського аґента волохатого Платона по замаху в Сараєві так написала:

„Треба признати, що убитий Франц Фердинанд своїм ненавистним і навіть ворожим відношенєм до славянських народностий в Австро-Угорщині в значній части заслужив собі свою злощасну долю".

Ось-так пише батюшка протоєрей Туркевич, котрий без кінця бє поклони і кадить російському цареви через моря, гори і доли.

Не будемо тут говорити про се, чи то правда, що покійний Франц Фердинанд був ворогом славянських народів, бо про се скажемо дальше, але позволимо собі спитати ся царського наймита протоєрея Туркевича, на яку смерть заслужив собі російський цар Микола II. за свою „приязнь" до славянських народів?

Чи за тую „приязнь" царя до славянських народів у Росії — не виключаючи і Москалів — за тую „приязнь", з якою він вішає і стріляє тисячі невинних людий, а живих держить в „тюрмі народів", якою прозвав культурний сьвіт варварську Росію, — **належить ся цареви Миколї II. спокійна смерть на постели, чи смерть на тій шибеници, на котрій він повісив тисячі синів і дочок Росії, котрі бороли ся за свободу для народів сеї проклятої Богом і людьми держави?**

Відповіжте, батюшка, на се питане, а потім говоріть про заслужену смерть других людий!

* * *

Чи покійний архикнязь був ворогом Славян?

Се чуємо хиба від російських чорносотенців, платних російських аґентів-кацапів, та нових москвофілів — вшехполяків (їм инша кумпанія не пасує!).

Але се видумка. Архикнязь Франц Фердинанд мав гадку дати широку самоуправу всїм народам Австро-Угорщини. Особливо мав на гадці Сербо Хорватів. Його приятелї говорили, що він хоче Сербо-Хорватам дати як найширшу самоуправу і свободу, аби серед них не ширила ся аґітація зі Сербії. Отже міг бути ворогом аґітації зі сербського королївства (за прилученєм сербсько-хорватських країв Австро-Угорщини до Сербії), але не ворогом сербського народа. В місті Мостарі, два дни перед замахом, виголосив навіть архикнязь у відповідь на привіт промову у сербській мові.

Слїд ще згадати, що в болгарських часописях бувший болгарський президент мінїстрів Данев подав свою розмову з арх. Францом Фердинандом. Престолонаслїдник — каже Данев — сказав менї тоді так: „Серби вважають мене своїм найбільшим ворогом; се неправда. В 1908 р., коли боснійська криза дійшла до крайности і коли все було готове до війни зі Сербією, я був одинокий, котрий запротестував проти війни. Сербія має майже лише менї завдячити, що тоді не знищило ся її".

Не инакше відносив ся архикнязь і до инших славянських народів і нераз показував їм свою приязнь, м. и. і нашому народови. Він попирав, оскільки міг (поки ще не був пануючим, не міг занадто мішати ся до прав старого цісаря), справу виборчої реформи в Галичині й українського університету.

Таксамо приязно відносив ся до Чехів. Все був приятелем чеського народа. Оженив ся з Чешкою, знав добре чеську мову і нераз показував Чехам свою приязнь. Пригадаємо один спомин з його житя. Покійний архикнязь був почесним президентом чеської академії наук. Коли раз та академія наук вислала до нього один документ в німецькій мові, архикнязь відіслав його назад з дописюю по чеськи: „Вразило се мене дуже прикро, що не вислали Ви менї документу в чеській мові, хоч звісно Вам, що я знаю і люблю Вашу рідну мову".

* * *

Російські ґазети пишуть, що як цариця почула вістку про убитє архикнязя Франца Фердинанда і його жінки, почала голосно плакати і кликати: „Бідні діти, бідні сироти".

Про царицю читали ми нераз у споминах з царського двора, що вона має людське серце, тож можливо, що сей плач був щирий.

Але нема чоловіка під сонцем, котрий повірив би, що ті сльози цариції зробили бодай найменьше враженє на її чоловіка ката-царя, котрий ненавидить людий, а пристає цїлими днями лише з собаками.

Він знав про замах ще тоді, як його уряд виплачував гроші для заговірників і певно в душі сьміяв ся зі сліз своєї жінки.

* * *

Головний орґан німецьких соціялістів „Форвертс" („Вперед"), котрий виходить в Берлїні, столиці Німеччини, написав по замаху на престолонаслїдника так: „Сербські загорільці виявили, що вони не зрілі сотворити власну націю, бо не спосібні до того люди, котрі не вміють показати милосердя женщиниї".

Що Серби належать до найменьше культурних народів, се правда. Се пояснює також їх криваві вчинки. Не з любови до вітчини убили Серби свого короля Олександра Обреновича і його жінку Драґу та посікли їх тіла на дрібні кусники; не з любови до вітчини — бо вітчині можуть сим ще й зашкодити — доконали замаху в Сараєві. Се зробили вони яко виконавці російської політики. Вони були орудєм російської політики для усуваня невигідних Росії людий.

Потверджує се анґлійська ґазета „John Bull", яка виходить в Лондонї, столици Анґлії. Подала вона фотоґрафічну знимку документу, який дістав ся в її руки із сербського консуляту в Лондонї, що сербське правительство виплатило на замах в Сараєві 2.000 фунтів стерлїнґів ($10.000), які безперечно одержало від російського правительства.

Така політика все мстить ся.

РОСІЙСЬКА ПРОПАҐАНДА В ГАЛИЧИНІ.

В книжці Бедвіна Сендса (Рафаловича) п. з. „The Ukraine" (яку можна дістати в „Просьвітній Комісії., по цїні $1.00 за примірник) є один уступ п. з. „Russian Activity in Galicia", в якій коротко говорить ся про російську пропаґанду в Галичині. Передруковуємо сей уступ в тій цїли, щоби наші читачі мали змогу при нагоді подати Американцям бодай короткі інформації про російські затії. Тоді Американці скорше зрозуміють також цїли російської аґітації серед наших братів в Америці.

RUSSIAN ACTIVITY IN GALICIA.

The Russians are very thorough. They have, if you allow me the expression, bagged the Ukraine—bagged its history, and now they call the ancient capital of the Ukraine, Kiev, the cradle of Russia! The cradle of the Russian Empire! Of other methods they use against their subject nations I may mention one or two. They spread reports that the Ruthenians are Russians! But, as we know now, the Ruthenians are Ukrainians: they say that they were separated from the bulk of their fellow countrymen by what has been described as „the accident of the two Feudal Principalities of Halich and Volhynia having fallen

to Lithuania", which, in turn, was united to Poland.

The Ukrainians of Galicia were never one race with the Muscovites, and it was no „accident" that the Principalities of Halich — this word gave place to the name „Galicia", which is in the Ukrainian language „Halichina" — and Volhynia fell to Lithuania. Galicia being a province of a more civilized State, is better known in England. But it would take me many hours to unravel the intricacies of the Polish and Ukrainian difficulties in the Diet of Lemberg. I can at least refute the allegations of a few misinformed men. Horrible detailes are given by these journalists of alleged persecution to which those of the Ruthenians who have joined the Orthodox Church are subjected by the Poles under the tolerant Austrian Constitution. It is true, unfortunately, that Poles have little sympathy for the Rutheno-Ukrainians; but, even if they wished it, they would not be allowed by the Austrian Government to persecute the Ukrainians as they did in the past. The survey of the question as published in Russian Nationalist papers is so opposed to facts that it hardly calls for reputation. It would be about as true to say that England was a part of the Franch kingdom 300 years ago as to repeat their argument that the Ukraine was part of Russia before the seventeenth century. When they discuss the racial problem, they play on the similarity of the words „Roosini" and „Rossianin", and nobody but an ignoramus would take their contention seriously. Nor do words of abuse prove anything. It proves nothing to speak of „Mazeppanite plans for the breaking up of Russia", of „universal Judaism", of „secret intrigues of the Vatican", of „underhand methods of the depraved Vienna Government". The Russian Governments are not so particular themselves about the use of intrigue. A few months ago Count V. Bobrinsky was summoned before an Austrian court of justice for inciting revolt, and for insults to the Emperor. He failed to appear to answer the charge, fled the country, and, of course, dare not return. There was so much money at his disposal — sent, of course, from Russia — that no doubt the temptation was very strong, wherever he passed, for the people to take his money and cause trouble to the Government. There was some time ago a question in the Duma by a member, M. Bulat, addressed to the late M. Stolypin. He insisted upon knowing how the Government had spend 750,000 roubles out of the funds for the purpose of carrying on Russian propaganda in Galicia in the short space of two years. No answer was proffered. Count Bobrinsky ran a paper in Galicia, written by Russians from Moscow and Petersburg, and treason was openly sown by his agents. Since his expulsion there is less money distributed, and the Russian „patriotism" of the few renegades who had given up their religion to take up the Russian Church has greatly cooled down. Count Bobrinsky now devotes himself to the Ukrainian question in Russia. It will, of course, be easier for him to succeed there, because he has the Government behind him, and need not fear expulsion from his own country. On the contrary, he is hailed by the „Novoie Vremya" as the first Russian Imperialist and saviour of his country; but no great Imperialists ever based their work on deliberate falsehood and hatred of weaker nations.

The chief source of information on Ukraine affairs is mostly the Russian Press itself. The latter speaks persistently of the Ukrainian question, and is filled with vague rumours as to the late Baron von Aehrenthal, Count Berchtold, and the Archduke Francis Ferdinand. The „Novoie Vremya" prints day after day remarks insulting to Austria, but the alarm of Russia only serves to advertise the Ukrainian cause. It is to be feared, however, that unheard-of repressions may be inaugurated any day by St. Petersburg.

No doubt the Austrian Governments are eagerly watching the march of events, and, considering the latest developments, we may think that they actually begin to look with favour upon the movement. The Ukrainian movement, however, is neither pro-Austrian nor pro-Russian; it is pro-Ukrainian. To-morrow the Russian Government may become more enlightened, although there is little hope for that in the immediate future, and they may find out that there is much more political wisdom in supporting the Ukrainian movement, thus creating a pro-Russian feeling in Austrian Ukraine, than in repressing it, thus alienating their own subjects up to the present time loyal. The importance of the Ukrainian Nationalist movement lies in the fact that a people of almost 36,000,000 souls is claiming its right to exist free from any foreign domination. These people have their own culture, their own history, their own language, literature, and customs. They want to be their own masters, instead of filling the pockets of Russians and Poles.

БОРОТЬБА ПАСЕЙСЬКИХ УКРАЇНЦІВ З КАЦАПАМИ.

„Як льви підемо в боротьбу
За України свободу".

Так сказали собі козачи-молодції з Пасейк, Н. Дж., і пійшли на кроваву боротьбу з кацапами. Мало їх було, але в серцю кождого огонь завзятя, як у тих козаків, що колись малою горіткою вибирали ся погуляти по карках бісурменів у самій Византії (столиці турецькій). Такою своєю столицею в Америці уважають кацапи місто Пасейк. Тому загадали зробити царському кнутопоклонникови Он. Гецеву велику параду — похід улицями міста до галї вічевої. Щоб позорище було більше, зібрали кацапню з цілої нюйорської околиці. Гецева і батюшку Стефанка (що скасував православну віру, бо оброгли ся) посадили на перший автомобіль, а щоб їх заслонити від несподіванок „мазепинців", з обох боків поставали на сходах автомобіля пасейські кацапи (у нас називають — вибачайте за слово — кацапами пацюків пасейських на заріз. — Пр. скл.). У других автомобілях їхали назбирані бородачі.

Почесну ескорту творили з переду, з боків і з заду американські поліємени, котрим кацапи начіпали трикольорових російських відзнак. (А чи той Пасейк на Камчатці, що у нім поліємени носять російські, деспотичні відзнаки? — Пр. скл.) Станула парада. Позіскакували пасейські кацапи зі сходів, а Гецев підніс свою фігуру, щоб з триумфом увійти на „собраніе".

Та що се?! Скорше, чим встав, — присів в автомобілю і зачав обтирати полою від сурдута свою пику. Вона зажовтїла ся і вдарив від неї сморід (нічого дивного! кожде рило любить смердячий жовток. — Пр. склад.). Зпочатку зібрана публика не могла зорієнтувати ся, що се таке. Чи град у погідний день? Допервa по сморoді, який зачав вертїти всїм носи, зміркувала, що се не град, а смердячі яйця розбивають ся на кацапських головах, бородах і парадних убранях.

Кілько кіп тих „смердячих" було, то тайна аранжерів демонстрації Українців-Січовиків. Однак то певна річ, що не забракло їх ані для комітету, ані для гостий, ані для прочих учасників. Безсторонний репортер німецької нюйорської часописи „Штатсцайтунг" пише, що „від голови до ніг сплывала учасникам біло-жовта смердяча посока, яка ще довгий час по вічу не мало дала роботи російським аґітаторам". Подібні рецензії знайшли ся у всїх великих нюйорських англійських часописях, а телеграфічні каблї понесли „смердячу славу" Гецева аж до білого царя. „Смердячої слави" удостоїв ся не менше і батюшка Стефанко. Щастє лише має, що обголив „сьвяту цареславну бороду", а то був би визбирував у ній шкаралупу і смердячі жовтки так, як вигортав батюшка Филиповський, котрого борода за пару хвиль переміниа ся з чорної в жовту на його „срамъ", а публиці на велике „увеселеніє". За батюшку Стефанка треба тут ще сказати, що він у замішаню дістав від поліємена три рази (по русски, га? — Пр. скл.) палкою по голові. Знак тому, що поліємaн взяв його за бома, і дав волю своїй „урядовій" мачуґзі...

Підчас того смердячого граду сипав ся і град відповідних епітетів, як: „зрадник! хрунь! кацапське рило! запроданець! рубльохват! на Камчатку! на гак"! і т. д. і т. д. Счинила ся страшна метушня і бійка рівночасно на кількадесятьох місцях. Хто кого бив, годі було розібрати, бо Українцї і кацапи були вмішані і бійка йшла гуртками. Навіть жінки били кацапів по писках.

Найзавзятїйша бійка була в однім місцю. Бив ся тов. Вол. Панас з якими двайцятьма Москалями. Що його звалять з ніг, а він вже вирвав ся і валить їх покотом одного за другим. Просто вірити не хочеть ся, як один чоловік міг собі дати з тількома раду. Всї очевидці згідно кажуть, що за таким славним борцем треба шукати хиба в історії козацькій. Аж поліція убезвладнила його. Хоть поліємeнів було з 50 люда, то вони не могли собі дати ради, тому покликано ще резерву з сусїдної місцевости Гарфілд. По якій годинї доперва вдало ся поліції привернути лад. Сторонничо забрали самих лише Українців в числї 6. Мимоходом кажучи, на другий день відбув ся суд. Судія п. Костелло показав ся дуже справедливим і вирозумілим для демонстрантів, бо хотяй двох поліємeнів присягало, що один з демонстрантів боров ся ножем, а на доказ поліємeн показував свою рану на руці, наложив на арештованих лише малу кару грошеву.

Даремна була радість кацапів, що арештовані пійдуть перед суд присяжних і „будуть гнити роками за кратами". Для признаня славним борцям наведу їх чесні імена. Ось вони: Володимир Панас, Семен Гнатівський, Василь Сметана, Іван Наконечний, Юрко Звір і Іван Королишин.

З відомих причин не наводимо назвиск богато инших, які стануля до боротьби за права руського народа в Пасейку.

Для доповненя сього опису мусимо ще додати, що підчас москвофільської паради якийсь сьмільчак видер з рук кацапського хорунжого російський прапор і подер його на дрібні кусники. Розлючені за сю „профанацію" наняли русофіли кількох детективів і обіцяють тепер 50 долярів нагороди за зловлене того „клятого мазепінца", котрий допустив ся такого страшного гріха і потоптав ногами московського-орла-осьминога. Ось і лучаєть ся нагода заробити без великого труду пів сотні долярів або цілу сотню рублїв. Ану, зрадники українського народа, постарайте ся здобути сю нагороду, а крім гроший дістанете ще й велике славословіє з уст архихруня Оніхра або з уст славнозвісного Луця Заливайка!

По тій демонстрації впав страх на кацапів. Більша половина відрекла ся віча, а ті, що зістали, замісць слухати Гецева, дебатували о своїх побоях, так що віче обчислене на які 4 години — як сьвідчить програма — розійшло ся від сильною асистою поліції по ½ годині. Хотяй на віче не пускали Українців, то — як повідають достовірні сьвідки. — Лемки кричали Гецеву „ганьба" так, що він заповів, перериваючи віче: „Тому, що народ „розволнованиї" я приїду другий раз".

І поїхав на Гарфілд на „кермаш". Та не сам. На автомобілю стояли поліємени з одного боку і другого, а кінні творили сторожу з переду і з заду.

От так закінчила ся парада в столици кацапській, в Пасейку. Не скінчила ся, бо вона продовжала ся в поворотї з „кермашу". Підпивши собі на „кермашу", вертаючись, побили ся кацапи. Щось 8 є побитих, двох здасть ся в шпиталю. Так само побили ся десь і в понедїлок в вечер. Кацапи кажуть, що то „мазепинци русскихъ бютъ", а то відай бє їх „ачищонная".

А тепер між кацапами „страх велій і вонль". За те Українці бодрять ся духом. Хотяй кацапи сьміють ся, що Українців забрали до тюрми, то Українці мають готову відповідь у словах пісні:

„Мені не встид носить кайдани
За волю краю і братів;
Сором — золочені жупани
Носить, наняввись до катів".

Пасейський Українець.

ВІСТИ З РОСІЙСЬКОЇ УКРАЇНИ.

МОСКОВЩЕНЄ УКРАЇНСЬКИХ КОЗАЦЬКИХ МОГИЛ.

Московські чорносотенці, бачучи свої невдачі з московщенем живих Українців, попробували щастя з вмерлими. Гадали, що мерців лекше змосковщити, бо не запротестують (а взяли собі приклад з кацапів, котрі наче мерцї не протестуютъ проти московщеня). Та і з мерцями не вдала ся штука, бо живі стануля в їх обороні. Було се так:

Перед кількома тижнями прийшли Москалі-чорносотенці до українського місточка Берестечка (у Волинській губернії), щоби відправити панахиди на козацьких могилах та говорити до зібраного темного народа, що то згинули в боротьбі з Польщею — московські лицарі. Від часів Хмельниччини минуло вже півтретя столїтя — і то півтретя столїтя московської тяжкої неволї на Україні, тож було часу доволї на знищенє давньої української просьвіти та української традиції. Але видно, що нема такої сили, аби се могла осягнути, бо — як пишуть російські ґазети (з прикростю), — то нарід не вірив московським попам в їх кацапську історію. Люди приходили — пишуть ті ґазети — до попів і казали так:

— Ви говорили у своїх проповідях, що ті могили, то могили московських козаків, а чому-ж у нас од рода в род споминають, що тут згинули українські козаки українського гетьмана Хмельницького?

— То все одно! — кажуть попи — і Хмельницький був Москаль і його козаки були Москалї такcамо як ми всї тепер, такcамо як московський цар і цїлий нарід!!

Люди на се потрясали недовірчиво головою і не знали, що відповісти.

Але виряв ся один молодий селянин і каже так до попів:

— А скажіть нам, простим людям, будь ласка, чому той московський цар зніс гетьманство, коли се був такcамо московський гетьман як він московський цар?!

— Бо так мало бути, — каже один піп.

— А чому він зруйнував „Січ", коли там були московські козаки? — питаєть ся він дальше.

— А чому на місце тамтих козаків нар зробив нових, що з нагайками вганяють по містах за людьми? — спитав ся вже другий, котрий набрав трохи сьмілости.

— Люди! — каже один піп — чи ви не з Галичини, що ви такі бунтівничі річи говорите!? Чи ви знаєте, що за те можете пійти до вязниці?!?

— То ви нас, батюшко, не знаєте, таж ми ось зі сусїдного села?! Ми нічого злого не кажемо! Ми лише при оказії хотїли вас спитати ся.

— Гей, розходити ся! — кликали цареславні попи острим голосом немов поліцаї— тут нема що говорити! помолити ся і гайда до дому.

Осьтак московські цареславні попи вчать нарід його рідної історії. Навіть гроби українських козаків хотїли би на силу змосковщити. Але дарма робота. Коли український нарід живий, то потрафить охоронити і памятки своєї історії.

Притім варто зазначити ще одну подробицю з московського сьвята на українських могилах. Московська чорносотенна ґазетка, що виходить в Берестечку, написала, що по битві під Берестечком за Хмельницького повстала в народї така пісня:

„Ой чого ти почорніло,
Зеленея поле?
— Почорніло я від крови
За вольную волю.
Круг містечка Берестечка,
На чотири милі,
Мене славні Запорожці
Своїм трупом вкрили".

Як звісно, се вірш Т. Шевченка, який він написав яких 200 лїт по битві з Ляхами під Берестечком. Ся московська писанина сьвідчить, як богато Москалї-чорносотенці знають про наш нарід, про котрий нібито вони є переконані, що є подібний до московського як дві капли води. Рівночасно, нехотячи, зрадили ся московські чорносотенці зі своєю брехнею, яку голосять, що нарід на Україні (на їх погляд — московський) не знає і не хоче знати Шевченка. Як же се погодити з тим, коли нарід навіть співає його пісні наче свої, так, що навіть Москалям завернули ся голови, буцїмто пісні з часів Хмельницького.

Гей, крута вона, тота стежка „единства русскаго народа"! Крута і небезпечна!

ЦАРСЬКИЙ СВОЯК — НЕ КАЦАП.

Російські й українські ґазети з російської України доносять, що голова Українського Лїтературного Товариства імени Григорія Квітки Основяненка одержав дня 26. червня с. р. повідомлене з канцелярії великого князя Константина Констaнтиновича, що великий князь позволяє голові товариства перекласти на українську мову і видати другом його драму п. з. „Царь Іудейскій".

З того дозволу, який видав великий князь Константин Констaнтинович, член російського пануючого дому, видно, що він **признає українську мову за самостійну**. Бо инакше, то був би відписав: „Не позволяю, бо нема жадної української мови анї жадного українського народа" — так як говорить російський уряд і його платні наймити-раби — кацапи.

Але стало ся велике нещастє для цїлої кацапні. Царський свояк, великий князь Константин Констaнтинович повірив у се, в що не хотять повірити таки сини українського народа — наші кацапики!

О горе! Горе! Сьвіт кінчить ся кацапський! Пропала кацапська „ідея"! Пропав кацапський „нарід".

А може ще буде який ратунок? Треба трібувати! От з нагоди приїзду Оніхра (котрий тут прозвав себе професором!) може би Луцик, Добров, Филипоський і решта кампанії „созвали собраніє" в Ню Йорку або Пасейку або денебудь і ухвалили вислати на руки Платона пелехатого до Кишенева в Росії таку телеграму:

„Искренно протестуемо проти того, аби член російської царської родини Константин Констaнтинович, признавав українську мову! Взиваємо царя-батюшку, щоби покарав великого князя за мазепинство, за зраду общерусской ідеї!"

Купиш не купиш — торгувати можна.

ПРОБУДЖУЮТЬ СЯ СЕЛА НА РОСІЙСЬКІЙ УКРАЇНІ.

З села Томашівки, роменського повіту, на Полтавщині (в російській Україні) пишуть до київського українського дневника „Рада":

„Зайшла (мабуть якимись манівцями) і в наше село українська книжка, а з нею і сьвітло. Починає рідне слово потрохи промовляти до серця темного селянина. Примушує його подивити ся і довкола себе, чи все гаразд. Можна вже тепер в селї найти чимало українських книжок і їх постійних читачів. Дехто передплачує українські ґазети з Києва: „Маяк" або „Ріллю". В богато хатах можна побачити невеличкі портрети Тараса Шевченка, з гарної ночи знову до зір, замісць московських „салдатських" або фабричних пісень ллєть ся наша рідна українська пісня.

Колиж надійшли було Шевченківські дні, то Томашівка також не лишила ся позаду. „Ми мужики і він (Тарас) був мужик, хочемо помолитись за його", так казали дядьки свойому панотцеви, який і відправив панахиду по Шевченкови 25. лютого.

Бажають селяни поліпшити і своє економічне становище та хотять відчинити у себе громадську споживну крамницю. Попросили дозволу, та ось уже пів року минає, а дозволу чогось нема. А гадають селяни, що ся спілкова справа не тільки поможе скинути лихву крамарів, а принесе і просьвітну діяльність.

Так потрохи зрозуміли люди. Книжка робить своє сьвяте діло на нашій занедбаній Московщиною Україні.

ОРУЖНА СИЛА АВСТРІЇ Й ИНШИХ ДЕРЖАВ.

Австро-угорська армія складасть ся: зі спільної армії, австрійської краєвої оборони, угорської краєвої оборони (гонведів), австрійського загального ополченя й угорського загального ополченя.

В часї мира оружна сила монархії числить:

Спільна армія - -	14.500 офіцирів,	268.000 жовнірів
Австр. краєва обор.	5.200 „	42.000
Угор. „ „	2.500 „	26.000
разом - -	22.200 офіцирів,	336.000 жовнірів,

та 1.290 гармат.

В часї війни: 16 корпусів по 2 лїнійні дивізії, 1 дивізія піхоти краєвої оборони, 1 батальон пionірів, телеґрафічні відділи і т. д., 48 дивізій піхоти по 2 бриґади з 12—16 батальонами, відділ машинових карабінів, відділ кінної артилерії, трен і 8 дивізій кавалерії по 2 бриґади, кожда по 12 швардронів, 1—2 відділи кавалерії з машиновими карабінами і т. д.

Загалом воєнна сила монархії виносить:

Спільна армія - - -	800.000
Австр. краєва оборона -	160.000
Угор. „ „ -	160.000
Доповняюча резерва - -	500.000
Разом - - -	1,700.000

а коли до того додати оба загальні ополченя, які числять до 2 міліонів, то загальна воєнна сила Австро-Угорщини числить **3.720.000** людий. (Се подаємо після останнього обчисленя: після нового військового закона воєнна сила монархії ще побільшить ся, але сей закон в цілости дасть ся перевести щойно за кілька лїт).

Корпуси є отсї: 1) Краків (командант генерал Бем Ермолї), 2) Відень, 3) Грац, 4) Будапешт, 5) Прешбурґ, 6) Касса, 7) Темешвар, 8) Прага, 9) Ляйтмеріц, 10) Перемишль (командант генерал Куммер), 11) Львів (командант ген. Кольосварі), 12) Наґісебен, 13) Загреб, 14) Інсбрук, 15) Сараєво і 16) Дубровник.

Кріпосні команди знаходить ся в: Білек, Каттаро, Франценсфесте, Коморні, Кракові, Мостарі, Петер-Варaждині, Полї, Перемишлї, Ріві, Сараєві, Требіне і Трідентї.

Російська армія не зорганізована так вірнево як західно-европейські і тому про неї не можна дати певних і докладних обчислень, лише приблизні.

Оружна сила Росії обіймає 37 корпусів, які після німецьких жерел в часі мира числять 1,289.000 людий, разом з фльотою і граничною сторожию; з того чверть міліона розміщено в Азії, решта в Европі.

В часі війни російська армія має числити **2,400.000 людий** разом з обома резервами, а із загальним ополченем коло 4 міліони.

Порівнаймо тепер військові сили австрійської монархії і ин. великих держав. На воєнній стопі найбільшу військову силу мала би Німеччина (5 міліонів 200 тисяч), потім Франція і Росія (по 4 міліони), дальше Австро-Угорщина (3.720.000) і вкінци Італія (2,750.000). Одначе се порівнанє не виходить з докладного обчисленя. Зовсім докладною можна вважати лише цифру німецької армії, бо вона обіймає тільки армію і краєву оборону, а крім того всего лиш пів міліона загального ополченя і то тільки військово вишколеного, а решти зовсім не вчислювано. В Росії армія і резерва виносить всего 2.400.000 людий, а решта 1.600.000 загального ополченя обчислено після припущень і вона не представляє ніякої певної вартости. У Франції число 4 міліони обіймає вже і загальне ополченє аж до послїдних границь; скільки з того можна вважати певним, не дасть ся означити. В Італії властива армія з резервою числить тільки 750.000 людий, а 2 міліони має бути загального ополченя. В Австро-Угорщині числено ціле загальне ополченє; але вже армія з резервою виносить 1.720.000 людий; коли би відчислити навіть половину загального ополченя яко неужиток, то все ще лишить ся певних **щонайменьше 2.750.000 людий.**

Инакше ще представляють ся ті числа у відношеню до населеня і простору.

Після населеня:

	населення	війска	на 100 мешк.
Франція - - -	39,200.000	4 міліони	10
Росія - - - -	170,000 000	4 „	2
Німеччина -	65,000.000	5,200 000	8
Австрія - - -	51.000 000	3,720 000	7
Італ я - - -	34.700.000	2,750.000	8

Після простору:

	простору кв. кіл.	війска	на 100 кв. кіл.
Франція - - -	536.460	4 міліони	74 жовнірів
Росія - - - -	22.800.000	4 „	17 жовнірів
Німеччина -	540.825	5.200.000	96
Австрія - -	676.545	3.720.000	55
Італія - - -	286.680	2,750.000	98

Отже в першім і другім зіставленю Росія займає послїдне місце. А се вказує, що Росія для оборони 100 своїх підданих має ледви півтретя жовніра, коли инші держави для оборони своїх горожан мають три і чотири рази стільки. А знова коли Росія для оборони 100 квадратових кільометрів своєї землї має ледви 17 жовнїрів, то инші держави мають три до сїм разів стільки. Після того зіставленя видно, для котрої державп війна найбільше небезпечна.

Сербія має сталого війска підчас мира до 40.000, а підчас війни може мати 250.000 до 300.000.

НОВИНКИ.

(Продовженє з сторони 3-ої.)

в хаті на бельці і пококоли її живіт. В тій варварській операції брав участь також другий син Онишка Василь. Слїдуючого дня всїх трох арештовано, а при слїдстві оповіли вони спокійно про свій вчинок.

—o—

ЗРАДИЛА — ГОРЯЧКА.

Перед двома місяцями убито в Сухій Волї, коло Бродів (у Галичині), парібка Стахуня. Увязнено кількох парібків, але потім їх увільнено, бо не можна було доказати їм вини. Перед 3-ма тижнями привезено з того села селянина хорого на тиф до шпитала в Бродах. Сей там говорив в горячці, що убив Стахуня сокирою, яку укрив у стайні. Повідомлено про се суд; прибувшому слїдчому судії повторив селянин тесаме, але, як лише горячка минула, все заперечив. Коли виздоровіє, буде ведене в сїй справі слїдство.

—o—

НЕ БЕРИ БУГАЯ ЗА ПРИЯТЕЛЯ.

В селї Успенівці, олександрівського повіта в Катеринославщині (на російській Україні), при громадській череді був пастух, старенький 65-лїтний дідусь Хведір Перлика. Цікаво, що між ним і громадським бугаєм, якого боялось все село, була велика приязнь. Бугай невідступно ходив за своїм пастухом, брав з його рук хлїб і ревів, коли хто до нього наближав ся. Якось Перлика, вертаючись з чередою в село, підійшов до свого приятеля-бугая і всунув йому в пащеку великий бохонець хлїба, але бугай, зївши хлїб, погнав ся за пастухом, нїби просячи ще хлїба. Перлика, відгонячи його, вдарив з пересердя палицею, тоді розюшений бугай кинув ся на свого приятеля і розпоров йому рогами черево. Бідний дідусь таки на місци серед мук помер.

—o—

ЯК ШПАК ГОСПОДАРИВ НА ЗЕЛЇЗНИЧІЙ СТАЦІЇ.

На однім з перестанків бесарабської зелїзниці, в Росії, кілька днів з ряду як тільки було підійде поїзд до перона, зараз чуєть ся голос начальника: „одїзд" і за ним різкий свист. Машиніст, почувши команду, прибільшує ходу і, не спиняючи поїзду, їде далї: пасажири, яким треба висідати, стривожені, махають з вікон вагона руками, а начальник бігає по перонї, нічого не розуміючи. Довго не могли зрозуміти штукаря, що удає голос начальника і сиґналовий свист. Одного разу почули, що голос той іде з дерева. Виявилось, що тим штукарем був шпак, якого розлючений начальник перестанка зараз таки застрілив.

З широкого сьвіта.

АВСТРІЙСЬКІ АРХИКНЯЗЇ.

В Австрії з цїсаром Францом Йосифом включно є тепер 33 архикнязї. З них 16 не перейшло ще 21. року житя. Ніякий инший правлячий рід в Европі не є такий богатий в мужеських потомків. Найблизше до престола стоїть тепер 27-лїтний архикнязь Кароль Франц Йосиф, небіж цїсаря, який має вже й малого будучого престолонаслїдника, архикнязя Франца Йосифа Оттона, з подружа з княгинею Зитою Нарменською.

—o—

УГОРСЬКІ ДІТИ ДО ДІТИЙ ПОКІЙНОГО АРХИКНЯЗЯ.

Угорські ґазети доносять, що шкільні діти з міста Сеґедина на Угорщині вислали письмо до сиріт по архикняжій парі: княжни Зофії та князів Максиміліяна й Ернеста, зладжене президентим стовариншеня надзираючої власти над молодїжю, д-ром Едвардом Орокнїєм і підписане кілька тисячами хлопчиків та дївчаток у шкільнім віці. При кінци письма просять дїти ласки в Бога для сиріт покійної архикняжої пари.

—o—

ЦІСАРСЬКИЙ ПАТЕНТ ПРОТИ ЩУРІВ.

Як в державних справах § 14., так в краєвих справах Чехії рішає тепер про все цісарський патент. Недавно видано для Чехії дорогою цісарського патенту кілька нових законів, між иншим закон про нищенє щурів, які дуже розмножили ся в Чехії і роблять великі шкоди. Є се окремий рід щурів-бобрів, які роблять школи головно по ставах і ріках тим, що зїдають риби і нищать тами і гати. Сей рід щурів спровадив в 1905. р. з Канади князь Колорадо-Менсфілд для польованя. Щурі розмножили ся так сильно, що заняли цілу Чехію і розширяють ся навіть на сусїдні краї. Через панську забаганку край несе великі шкоди так, що треба було аж окремого закона про нищенє тих шкідників.

—o—

ЖИДИ-ХЛЇБОРОБИ.

Російський дневник „День", котрий виходить в Петербурзї, столици Росії, подає цікаві вісти про Жидів-хлїборобів з Литви, Білоруси й України. Жидів у Росії вважали торговцями, тимчасом показуєть ся, що лише 40 процент російських Жидів займаєть ся торговлею, инші набувають поля і займають ся господаркою, якою дорівнують Німцям-поселенцям. З самій лише Катеринославській і Херсонській ґубернії є понад 35.000 Жидів, які працюють на ріллї. На Литві і на Білоруси ціле садівництво є в жидівських руках. В Гродненській ґубернії Жиди управляють огірки і продають їх навіть селянам. В Бесарабії 92 процент тютюневих плянтацій належить до Жидів. Загалом нинї жиє в Росії з управи ріллї 165.000 Жидів. Також у східній Галичині тисячі Жидів поселило ся на ґрунтах, закуплених за безцін по наших переселенцях до Америки.

Сумна се проява, що українська земля переходить в чужі руки. Безнеречно, що винна тут московська і польська господарка, але винні богато і ми самі, що так з легким серцем позбуваємо ся нашої землї в чужі руки, звичайно ще в додатку і ворожі нашому народови.

—o—

ЕПИСКОП ПРОТИ КЛЄРИКАЛЬНОЇ ПАРТІЇ.

У Франції заложив гурт сьвітських клєрикалів т. зв. „католицьку унїю", яка має вести до заложеня клєрикальної партії. Проти сеї партії виступив католицький епископ з міста Нансі і оголосив в своїй дієцезальній ґазеті пересторогу до своїх вірних, а передівсїм до духовенства, щоби воно не вступало до тої партії. В сїй перестброзі пише він, що духовенство повинно стояти поза всякими полїтичними боротьбами, а повинно сповняти свою місію для всїх вірних однаково. Так робить французький епископ. Як же далеко до него нашим епископам!

—o—

КІЛЬКО ЇДЕ З РОСІЇ ДО АМЕРИКИ ЧЕРЕЗ ЛЇБАВУ?

Через російську пристань Лїбаву (над Балтийським морем) виїздить еміґрантів з Росії кораблями „російсько-американської лінії" доволї мало. В біжучім році помітно зменьшенє еміґраційного руху через лїбавський порт. Так протягом марта на пароплавах, що виїздять з Лїбави, виїхало тільки 4.800 еміґрантів, (минулого року за той місяць виїхало 8.600 душ). Таксамо меньше еміґрувало через Лїбаву і в цьвітни та маю. Пояснюють се не тільки економічним застоєм в Америцї, а також і тим, що тепер труднїйше дістати еміґрантови в Росії закордонний пашпорт. Тепер до сього ставлять ся суворійше, вимагають від селян, що хочуть їхати до Америки, всяких „удостовѣреній", „разрѣшеній", „свидѣтельствъ" і т. д. Особам від 18. до 21. року тепер зовсім не видають закордонних пашпортів. Крім того від еміґрантів вимагають оплати за кождого дорослого члена сїмї зокрема. Через те більшість еміґрантів переходить кордон потайки і потім їде до Америки на німецьких кораблях.

—o—

СМАРКАЧІ З ЛЮБОВИ ПОЄДИНКУЮТЬ СЯ.

Недавно відбув ся в Кракові поєдинок 16-лїтного Казимира Плїха зі своїм 14-лїтним товаришем, з причини зависти, бо обидва старали ся здобути серце одної панночки. Плїх ранив тяжко свого товариша так, що сей небавом помер у шпитали, а самий опинив ся за свій серцевий проступок в арештї.

—o—

НЕЩАСТЄ НЕЩАСЛИВОГО ОБОРОНЦЯ ПОРТ АРТУРА.

Петербурські часописи доносять, що сумної слави оборонець твердинї Порт Артура перед Японцями ґенерал Штессель, ражений паралїжем втратив зовсїм бесїду і власть над членами. Штессель перебував в посїлости свого бувшого адютанта під Хмельником на російській Україні.

—o—

РОСІЙСЬКА ГОСПОДАРКА.

Російська ґазета „Утро Россіи", яка виходить в містї Москві, подає цікавий причинок до чиновничої господарки в Росії. Урядники стараються о як найбільше число комісій, які дають їм право до подорожних дієт і до коштів переїзду. Рекорд здобула тепер судова палата в містї Іркутску. Один сенатор сеї палати їздив недавно на Камчатку, до Петропавловска, щоби відбути судову сесію. Подорож була дуже довга; коштувала скарб около 20 тисяч рублїв. Судова сесія, яка потягає за собою такі кошти, обнимала одну єдину справу якогось низшого урядника за дисциплїнарні провини. Цїлком неґірша господарка від прославленої „польської господарки".

—o—

ФАЛШОВАНЄ ПОЖИВИ В ПЕТЕРБУРЗЇ.

Російське міністерство внутрішних справ внесло до думи предложенє закона проти фалшованя продуктів поживи. Окрема комісія ствердила, що примірoм в Петербурзї по молочарнях і склепах 55% продаваного масла є фалшоване; таксамо 52% молока; нефалшованої сметани взагалї нїде не стрічали. Фалшованє вина відбуваєть ся також на велику скалю. З міста вивозять далеко більше вина, нїж ввозять до міста. Се дивне явище, що вино по вишитю в бочках побільшаєть ся, можливе хиба в Росії.

—o—

ЯК РОСІЙСЬКЕ МОЛОДЕ ВІЙСЬКО НАБРАЛО ПО ШТАНЯТАХ.

За приміром західної Европи заведено і в Росії серед молодїжи пласт („скавт"), але з особливою російською маркою. Оперли його на традиції, беручи за взір ті дружиня ровесників Петра I., котрі під назвою „патєшних" були товаришами забав молодого царевича. Але кожда думка мусить в Росії набрати „істінно-русскихъ" (чорносотенних) прикмет. Одна російська ґазета описує сьмішну пригоду на вправах тих „патєшних". Близко 40 дїтий відбувало вправи коло одного села, а проводив па тих вправах хлопчина, якого дружина іменувала „ґенералом". Войовнича громадка сильно журила ся тим, що не було ворога, якого можна би перетріпати. Але і на се знайшла ся рада. Найміли за 60 копійок кільканайцять сїльських хлопців, які мали „маркувати" ворожу позицію. За приміром російської армії „патєшниє" тримали ся способу оборони, зате наймлені „вороги" воліли нападати і сповнили свій обовязок занадто точно та перетріпали на квасне яблоко „патєшних", а їх „ґенерала" кинули до ставу. Так отже за їх власні гроші наймлений „ворог" справив російським пластунам добру лазню.

—o—

ПОЖЕЖА ЛЇСІВ.

З Вітебська в Росії доносять делєґрами, що там вибухли тепер великі пожежі лїсів спричинені довгою посухою. Пожежа обняла лїси околиці Двинська, Опочки і Тихвіна. Доси горить понад 2000 моргів лїсів разом з господарськими оселями. Місто Тихвін прислонене ціле димом. В ґубернії тверській горять лїси на просторі 10 квадратних верст.

—o—

СОЦІЯЛЇСТИ КАСУЮТЬ РІВНОПРАВНІСТЬ.

Головний орґан німецької соціяльної демократії „Форвертс" („Вперед") в Берлїні, столици Німеччини, не мав доси начального редактора. Всї члени редакції були новноправні; кождий був у своїм обсягу дїланя самостійним. Відданє під надзір і власть одиниці уважано незгідним із засадою соціялїстичної рівноправности. Однак, здаєть ся, що ся рівноправність виявляла чималі недостачі, бо нововибрана управа — Союз берлїнських соціяльно-демократичних виборчих товариств, рішив установити в редакції сеї часописи начального редактора. Співробітники рішучо запротестували проти сього, заявляючи, що „не позволять здеґрадувати себе на невільників одиниці", але управа того протесту не узглядиила і головний орґан німецьких соціялїстів дійсно одержав начального редактора. Стало ся се на бажанє кількох визначних діячів соціялїзму, котрі признали конечною річчю положити край самоволї поодиноких членів редакції.

—o—

ЦІКАВА ПРОСЬБА МОСКАЛЯ.

Російська ґазета „Биржевыя Вѣдомости", яка виходить в Петербурзї (столици Росії) містить таку цікаву новинку.

До міської управи в містї Ялтї (на Кримі, в Росії) прийшло цікаве прошенє місцевого власника дому Н. Ковалевського. Виляявши управу за те, що вона бере податок взагалї за всїх псів, Ковалевський пише далї, що „між собаками є благородна порода „фокс терєрів", яку треба прирівнати до породи людий і через се не слід брати податків за „фокс терєрів". Дальше він обурюєть ся, що управа не накладає податків „на татар, жидів і греків", яких Ковалевський, очевидно, не вважає „за людську породу".

Варто би вислати до того Москаля Ковалевського „лицебитого Гецева", нехай оцінить, чи він ще належить до низшої породи, такої як Татари, Жиди і Греки, чи до тої висшої породи — до собак „фокс терєрів"?

НАШІ ЕМІҐРАНТИ НА ОСТРОВІ ЕЛЇС АЙЛЕНД.

В послїднім тижни задержано богато українських жінок і дївчат, більше нїж мущин.

Текля Дроздик, з пов. Тернопіль, 43 лїт, прибула на корабли „Кронпр. Цецилія" разом з донькою Зофією, щоби відвідати свої доньки, Катерину і Анну, і сина Михайла, які жиють в Ню Йорку. В старім краю полишила вона мужа і четверо дїтий. Хоч вона здорова, власти її задержали, але є надія, що позволять її висїсти, скоро лише дїти по неї зголосять ся.

Текля Гусак, з пов. Підгайці, 33 лїт, прибула на корабли „Кронпр. Цецилія". Вона також полишила мужа і 5 дїтий в старім краю і приїхала до Америки, щоби заробити троха гроший на удержанє родини. Їй оповідали в старім краю, що жінці тут лекше найти занятє і тому вона замісць мужа виїхала на роботу. Текля зробила на комісію дуже лихе враженє і тому власти її виключили, хоч її кревна Катерина Нечай по неї зголосила ся.

Юлія Коногайло, з пов. Самбір, лїт 20, прибула на корабли „Гроссер Курфірст": їхала до свого вуйка Теодора Ника в Деслодж, Мо. Але на підставі її власного зізнаня, що її вуйко перебуває тут самотний, власти задержали її, доки не будуть мати якогось запевненя, що він зможе про неї старати ся.

Юстина Гойцан, з пов. Рогатин, 27 лїт, прибула на корабли „Ринлам": їхала до кревної свого мужа Анни Фрідріх, яка має жити в Ню Йорку. Однак адреса, яку вона має, є неточна. Слав. Іміґр. Товариство заняло ся вишуканєм кревної. Гойцан також полишила в старім краю мужа й одну дитину. Її чоловік стратив через нещастє руку, тому жінка мусїла пійти в чужину, щоби заробити на удержанє мужа і дитини.

Ільона Селечі, стол. Мармарош (Угорщина), 15 лїт, приїхала на корабли „Кронпр. Цецилія". Власти задержали її, доки не прийде „афідевіт" від її родичий, які жиють у Фаст Сіти, Па.

Марія Антоняк, стол. Земплїн (Угорщина), 19 лїт, прибула на корабли „Гроссер Курфірст"; їхала до свого батька, який жиє у Форест Сіти, Па. Лїкарі узнали її за умово упослїджену і власти призначили її до депортації.

Михалїна Головчак, пов. Бібрка, 9 лїт, прибула на корабли „Кронпр. Цецилія" в товаристві Демяна Поповича. Обоїх задержано, доки не прийде „афідевіт" від її батька, який жиє в Тейлор, Па.

Антін Кайданюк, пов. Зборів, 40 лїт, прибув на корабли „Кронпр. Цецилія"; їхав до своєї доньки Анни і замужної сестри Вікторії Шевчук, які жиють в Ню Йорку. Лїкарі узнали його слабим і призначили його до депортації, хоч кревної по него зголосили ся і заявили, що дадуть йому удержанє, коли він не буде в силї працювати.

Василь Заруценський, з пов. Лїско, 24 лїт, прибув на корабли „Імператор"; їхав до свого брата Федора, який жиє в Маганой Плейн, Па. Лїкарі узнали його по кількаденних оглядинах за умово упослїдженого і Василь мусить вертати до старого краю.

Кирило Молюх, пов. Перемишляни, 49 лїт, прибув на корабли „Гроссер Курфірст"; їхав до своєї жінки Зофії, яка жиє в Ню Йорку. Лїкарі узнали його за неспосібного до працї і виключили. В тій справі внесено апеляцію, однак мала надія на її узглядненє. Молюх полишив в краю 5 дїтий. Він був у Злучених Державах вже передтим і перед 1½ роком повернув до старого краю.

РОЗМЕТ Р. Н. СОЮЗА ЗА МІСЯЦЬ СЕРПЕНЬ, 1914 р.

Член на ціле посмертне платить $1.25, на половину посмертного 73 цнт.

ПЕРЕПИСКА РЕДАКЦІЇ.

Іван Луцишин, Геркімер, Н. Й. Відозви, яку Ви прислали „до всеї української людности", не можемо помістити. Справа самостійної України занадто поважна, аби можна її збувати відозвою з віча, яке уладив редактор „Гайдамаків" п. Хандога. Таке несеріозне трактованє справи може її тільки зашкодити. Ніхто не каже редакторам „Гайдамаків", а також і подібним їм редакторам кадильниці „Америки" усувати ся від народної справи, але звісна річ, що вони можуть мати вплив тільки на дуже маленьку горстку своїх прихильників, а широкий загал з такими людьми не хоче мати нічого спільного. Тому всякі зазиви людий від „Гайдамаків", таксамо як і від „Америки" виглядають дуже сьмішно, коли мають титул: „до всеї української людности". Загал Українців такі зазиви злегковажить. Відзивати ся до загалу Українців можуть лише ті люди, котрі в певній мірі репрезентують сей загал і до котрих він має довіре.

Дописувatель з Пітсбурґа, Па. Допись з такими „фактами" як непорозуміня між поодинокими Українцями або сварні між одним Українцем і одним Поляком — не надають ся до друку. Вишліть її до „Народної Волї: там Вашу допись можуть помістити навіть яко проєкт на конвенцію „малоросійського" Союза.

Українець-поет З. Що Ви поет, того ми не перечимо. Можемо Вам сю „Божу іскру" признати, хоч би Ви були й не підписували ся „поет", бо — як казав російський критик Бєлїнський — на Україні є тільки поетів, кілько голов. Около 40 міліонів поетів, до котрих і Ви належите! Але, на жаль, є деякі хиби у Ваших „поезіях": 1. нема жадного змісту; та се ще можна поетови дарувати (може часом читаєте статї господина І. Я. Луцика в його ґазетці „Правд-ї", і бачите, що в них нема жадного змісту, а одначе за се Луцика ніхто не винить, бо всї знають, що він поет); 2. нема ритму; 3. нема риму. Такі вірші можуть бути поміщені лише в ґазетці „Америці", бо там навіть редактори складають вірші такої породи. Отже вишліть їх там. Можете навіть пропустити допнску „передрук взборонений", а будьте певні, що передрукує їх хиба одна „Народна Воля".

Дописувач з Нортгемптон, Па. Питаєте ся нас, чи ми не знаємо, кілько є членів у „Привидїню" (то Вам хиба привидїло ся, що се „привидїнє: воно зветь ся — „провидїнє", хоч ще не провиділо). Дальше питаєте ся, кілько є там гроший, чи члени платять там гроші, чи урядники ведуть які книги і рахунки і т. д. Ось самі кажете, що про наш Союз, то знаєте всї рахунки, бо все щодо цента друкуєть ся у справозданях в „Свободі". Колиж би таксамо робило „Провидїнє" і друкувало свої справозданя (замісць глупих „поезій") у своїй „Америцї", то не лише ми, але й Ви і кождий, хто хотїв би знати, довідав би ся про рахунки і стан „Провидїня". Тоді Ви не потребували би питатись, а ми не мусїли би ось-так відповідати. Але, на жаль, „Провидїнє" того не робить. Чому — того ніхто не може знати. Бо не знати, чи: 1. „Провидїнє" не має жадних членів та не має взагалї що оголошувати; 2. не знати, чи має яких членів, але вони не платять, бо не знають, кому, защо і нащо; 3. не знати, чи може має таке маленьке число членів, що встидно йому се оголошувати. Всяко може бути. Знана є тільки річ, що рахунки „Провидїня" се урядова тайна. Можете ті рахунки побачити хиба тоді, як би Вам привидїли ся, а тоді можете слушно назвати се клєрикальне товариство — „привидїнєм". Зрештою, пробуйте щастя, пишіть ще до того — як Ви кажете — „привидїня", але хто знає, чи його урядники можуть в тій справі дати якінебудь інформації.

Лев Лотоцький.

Пасічник.

Тепер вже з ліса, що „Тятин" зав ся біля села Тростяниця і сліду нема. Таких лісів вже не найдеш, хочби ти перейшов сьвяту земленьку здовж і поперек.

Сокири повирубували дерево, пили порізали, пні земля поглотила і слід пропав.

В Тятині не росли дерева, які ти нині бачиш по лісах: буки та граби, хоч високі, але якісь тонкі, під міру, гіле дрібне, а й то лиш у верху, чудні дерева, немов випростувані жовніри в чаках заквітчаних зеленю. Ой ні, не такі дерева росли в Тятині! Не такі!

В Тятині росли велити-дуби з грубими конарами, гей величезні руки. Один від одного оподалік, гей дуки-ґазди на споконвічному батьківському ґрунті. В могучому гіллю чув ти заєдно дивний шум, начеб кождий з тих велитів гаморив: То моє!... Цілі віки, тисячі літ, прожив я на сьому місци! Нема сили, щоб могла мене рушити відтіля. Не вступлю ся відси!

Скрізь проміж тими велитами пишали ся своєю вродою стрункі берези, широколисті клени, дикі яблінки та грушi, крiслаті лиши, ба й черешні високі і гордовиті. Попід деревами трава у пояс, а в ній де-де то корч калини то малинник, то кучерявий глій, всіляччина, а проміж нею повно зілля: тут синє як небо, а там червоне як кров і кутасики якісь. А всьо таке живе, таке радісне немов кличе раз-у-раз: Тут сокира не дзвеніла ще і не задзвенить ніколи! Тут косар не вступив ще з косою! Одної цьвітки не підтяв! Трави не ткнув ся! Тут лиш житє, а смерти немає!

У тому лісі була двірська пасіка, а пасічником був довгий час Танас Маланчук. Високий, сивий старик. Довга біла сорочка поверх шараварів застягнена на ній червоною гарасівкою, а на голові ширококрисий капелюх і личаки на ногах, — ось і вся одіж його. Підперізував ся заєдно вузеньким сирівцем. Раз у рік лиш, все у Великодний понеділок, надягав він на себе чорний куртяк і підперізував ся широким чересом з блискучими мосяжними ґузиками. Се тому, що в той день рік в рік виходив він з Тятина і йшов до села на „Великдень" до знакомого, хоч і богато молодшого від нього чоловіка, Петра Жмурика.

Петро Жмурик, ще хлопцем, навідав ся був раз до старого в Тятин і просив, щоби взяв його до себе, тобто на ученика до пасіки. Маланчук не любив людий, а бодай сторонив від них і хмарив ся, як хто загляне до нього в Тятин.

Він вірив у якісь вроки, що може кинути погане око на пчілку, тоту чудну твар божу, а там і пічне вона пидіти. Сварить отже було кождого, хто зайде у Тятин, а деякого то й бучком прожене.

Але хлопчика, що прийшов був до нього, сподобав собі дуже. Ясний погляд молоденьких очий похватив у старого душу і він узяв хлопця до себе на ціле літо. І мило було поглянути як ось тота пара людий: високий сивий старик у білій довгій сорочці і малий хлопчик в куцому шпенцерику вийдуть з пасіки і розглядають ся. Вони дивлять ся на роя, що й собі вилетів з пасіки, взніс ся в гору й гуде понад деревами. Старий усьміхаєть ся й помахує рукою. Наче чуєш, що він мовить до хлопця: Не бій ся! Як що добрий той рій, з маткою, то спустить ся і сяде, а як він безматочник, непотріб, то нехай летить сьвітами. Таких роїв не богато, бо пчола то мудра твар божа і дурниць не починає. Один трафить ся на сто роїків!

Ціле літо перебув малий Петрусь на такій науці, а там вернувши домів, доглядав батькової пасіки й розвів її. Відтак, як виріс, оженив ся і став розумним ґаздою. Першу дитину його, малесеньку Ганусю, тримав до хресту пасічник Маланчук. Від того часу, рік в рік, все у Великодний понеділок, навідував ся старий до похресниці, що вдала ся була гарна й росла як квітка. Що року бачив старик, що його похресниця стає щораз краща і він жартує було й каже: Старий я вже, та на твоїм весілю, Ганусю, таки пущу ся в танець і погуляю! Ех, погуляю! І в очах старого замиготить було таке сяєво, начеб рад був з душі добути долю для дівчини, що її тримав до хресту.

А й вона небога, як діжде ся було того Великодного понеділка, то й не відступає від старого. Все коло нього. Граєть ся з ним як дитина й за сивий вус сине подеколи легесенько, щоби не боліло й жебонить: Дідусю, де ви взяли таких великих страшних вусів? — Дідусю, бачите, звала Ганусе пасічника. А дідусь усьміхнеть ся й каже: „У війську, дитинко! Тягнули мене тамки за вуси, відси „фрайтер" а відси „капраль"! Натягнули! — І старий нахмарить ся і витягне руками тоті вусиска гей вужевки, а очи його запалають так лячно, начеб узрів перед собою щось страшного. Немов полинув він десь далеко в чужину і стрінув там літа свої молоді, що поплили наче жалібна пісня, полишаючи за собою ще жалібнійший відгук. Та Гануся так було всть ся коло старого, так щебече, що й прожене від нього сумовиту згадку і він веселійшає.

Маланчук все було, як іде до кума Петра на „Великдень", звертає в селі з дороги на бік і вступає на цвинтар. Тут біля церкви виводить молодіж гаївку. Старий стане собі проміж терніками й дивить ся. І ось заглянув він вже свою похресницю. Побравши ся за руки з дівчатами, крутить ся вона з ними в колесо й виспівує наче жайворонок: „Іванчику! Володанчику! Поплинь, поплинь по Дунайчику! Розчеши косу русу, і чорненькі брови; заквітчай твою Марусю, та зіллечком з дуброви!...

Вслухує ся старий в гаївку й наче нагадує собі щось дуже давнього, що мов сон промайнуло. Та дівчина лиш зирк очима, вже й доглянула дідуся. Мов метелик фуркнула з проміж гурту, вже й біля нього. Узяла за руку й веде стежкою в долину в село. Ось вже і ворота добре знакомі старому. Дві крiслатенькі лиши, осьвічені сяєвом весняного сонця, усьміхнули ся до пасічника грубими товстими пуплїхами, ба й виказуючими ся кінчиками зеленого листочка. Він сам виторочив тоті липки в лісі і посадив на спомин хрестин Ганусі. Забрехав старий „Брисько" а там вийшли з хати й родичі Ганусі і всі разом увели гостя в сьвітлицю й посадили коло стола накритого білою скатертю й обложеного сьвяченим даром божим. Таких Великодних понеділків перемайнуло вже пятнайцять. І ось старий Маланчук діждавши ся шіснайцятого, надяг на себе куртяк, підперезав ся чересом і зготовив ся в дорогу до кума Петра, до своєї похресниці. Розповів ще дещо заступникови, що його з двора на той день у „Тятин" вирядкувано, пішлов швидким ходом стежкою по при корчі калини, що пишали ся вже пуплїхами під білесенький цьвіт. Ось вже й липив ліс за собою і пустив ся пільною дорогою проміж вузенькі хлопські нивки. Понад ним відзвонюють жайворонки свої пісні, а старий усьміхаєть ся й заглядає в синє небо. Наче просить Бога: Боженьку! Продовжи віку, щоб міг дожити весілечка похресниці, а там і потримати до хресту й її першу дитинку!...

Легесенький вітрець заніс до нього звук „великодних" дзвонів. „Великодні" дзвони!... Шнури прикрашені червоними биндами, а з кождого голосника під дахом визирає зелене галузє смеречини. Парубки заквітчали дзвіницю на „Великдень"! Гей! гей! Колись і він був парубком, молодим, як той дубчак, що возьме ся рости. Але то вже давно! Дуже давно! Наче сон...

Лиш одна згадка зарила ся глубоко в душу. Немов замиготїли очи дівчини біля старого, що її там далеко у рідному селї полюбив був. Та подала „гарбуза". Взяв її другий! А він продав батьківщину і пішлов у сьвіт. Блукав довго, а там і наняв ся в пана за пасічника. Застряг у „Тятині" і по всьому. У „Тятині" прийдеть ся й умерти!...

Маланчук посеред тих згадок і не спамятав ся, як став у селї. Ось вже і церква. Звернув у бік з дороги і ввійшов на цвинтар. Станув проміж терніками й дивить ся на гурток дївчат, що виводив гаївку. Але що се? Ганусї нема в ньому? Протирає очи: нї, таки нема!

Щось гей хопило старого за серце. Може хора?! Та тут приступив до нього реєнт Сорока, що також приглядав ся гаївцї і питає:

— Пасете, Танасе, очима за Ганусею?

Еге! — відповів Маланчук. — Але й не бачу проміж дівчатами!

— Нема її на цвинтари, — вповідає реєнт. — Бачите, в Жмуриків оказія. Прийшов у свати. — Ану, вгадайте хто?

— Хто?

— Відгадайте!

— Е! Та не мучте мене і скажіть хто такий?!

— Лїсний! Пан!...

— Карлуцький?!...

— Еге! Старий та богатир! Носище як кушка та „цуговими" кіньми їздить.

— А Петро? щож він? — поспитав Маланчук.

— Петро, як Петро! Мягкий! — завважав реєнт. Куди голка туди й нитка! Гей не похоче, та жінка аж гине за зятем — паном. Вже й могорич мабуть запили.

— А вона? — поспитав Маланчук, вилявивши зір в реєнта.

— Кажуть, плаче; аж заводить...

Мов вітер кинув ся Маланчук і пігнав з цвинтаря в долину. Хто йшов на цвинтар, уступав з ляку захмареному пасічникови. Дехто й догадував ся, де він так жене.

Але згодом проміж росохатими вербами, де пчоли ширячи у жовтих базьках, мов рої гуділи, він охолонув з розярення. Наче промовили до нього пчілки й наказували з розвагою узяти ся до діла. Він вступив у знакомі ворота, і вийшов на обійстє спокійний і холодний.

Пес забрехав, а там з присїни схопила ся Гануся, підбігла до дідуся й кинула ся йому на груди. Вона хлипала й плакала як мала дитина.

— Цить, дитинко! — вповідає Маланчук, — я знаю все!

— Ай, дідусю! дідусю! — залебеділа дівчина, ломлячи руки. — Я не хочу його! не хочу! Радше в могилу!

— Цить, кажу, дитинко! Носач тебе не візьме!

— Не візьме?!...

— Нї! Скорше удусив би я його як собаку! — промовив грізно пасічник. — Але до сього не прийде, тільки так зроби, як я пораджу.

— Як, дідусю?

— Я ввійду в хату й удам, що про ніщо не знаю. А там, дізнавшись о що іде, скажу тебе закликати, щоби ти сказала менї, чи підеш за лїсного.

— Ага!

— Як ти увійдеш в хату і я спитаю, чи підеш за лїсного, ти відповіш менї, що підеш...

— Дідусю! — скричала дівчина.

— Але пострівай лиш, дівчино! — каже пасічник. — Я ще всього не доповів.

Відповіш менї отже: Пійду, але хай він, тоб то лїсний, вперед поїде до міста і скаже „дохторам" ніс собі зменьшити.

Пасічник зареготав ся в голос, що аж когут, який походжував з курками по подвірю, поглянув на нього. А дівчина стоїть і мовчить, не знаючи, що на тєє відповісти. Та дідусь погладив її ясне волосє і пішлов усьміхаючи ся в хату. Згодом вийшла мама й поклинала доню. Ввійшла Гануся.

Маланчук стоїть посеред хати випростуваний як сьвічка і покручує рукою довгий сивий вус.

— А щож ти, Ганусю, пійдеш за пана лїсного? — питає, вилявивши зір в дівчину.

А вона небога стоїть і дрожить мов осиковий листок. Опустила сині, ясні очи на долівку. Якось тяжко сказати те страшне слово „пійду! У перед неї-ж ані один з тих парубків, що ще вчера уганяючи „волом" за дівчатами, так насли очима за нею. У перед неї не стоїть Василь, що вчера на силу відібрав від неї крашанку, і його палкий погляд полинув глубоко аж у її серце. Не він жде з її уст сього слова, не він, а гидкий старий лїсний з величезним носом...

Гадка на ніс лїсного додала їй відваги і вона уповіла тихесенько:

— Пійду, але хай пан лїсний поїде до міста і дасть собі „дохторам" зменьшити ніс.

Дівчина сказала се тихо, але лїсний зачув тоту відповідь добре. Кожде слово гей шпигнуло його гордовите серце.

Він вхопив капелюх зі скрині і мов опарений вибіг з хати.

Мама прискочила до доньки, та заки ще вповіла слово, обізвав ся пасічник перший.

Танько! — сказав, — я тримав Ганусю до хресту. Я хрестний батько її. Не дав я їй ще гаразд крижми. Але тота крижма є. Бережу її і дам тоді, як дівчина віддасть ся за парубка, що його полюбить. Хай весела іде під вінець, а не з слезами. Крижма тота, то 2000 ринських. Вони є в касі мого пана, а в весілє дам їх Ганусї.

Гостили Жмурики дорогого, любого гостя аж пізно у ніч. Почю вертав він до „Тятина". „Тятин" аж лунав від щебету соловейків.

Щебетали, а старому здавало ся, що то не соловейки щебечуть, а Гануся, його похресниця, упавши йому на груди, кличе так щиро: Дідусю, спасибі!...

Сього таки року в осени йшов з „Тятина" старий пасічник вдруге до Тростяниця, та вже не на „Великдень" до Жмуриків, а на весілєчко Ганусї, що віддавала ся за Василя. Узяв парубок від дівчини на „Великдень" крашанку, а тепер бере й її.

Лїсний і не згадував нікому, що таке склало ся з ним в хатї Жмуриків, а й Жмурики не чванили ся тим і чутка про тоту „сторію" широко не рознесла ся.

Тепер, як я вже згадав, і слїду нема з ліса, що в Тятині шумів. Були тут якийсь час лани, а там дідич розпарцелював їх поміж хлопів. І сегодня крає земленьку народ плугами, засїває зерном і росте збіжечко. Лиш у „Великдень" як легесенький вітрець несе звуки „великодних дзвонів" понад поле, здасть ся тобі, що посеред поля стоїть пасічник і розказує про свою похресницю Ганусю.

Емігрант.

„Та вже не їдь, Юрку, до тої Гамерики, я не дам си ради сама, ти поїдеш тай... як мене лишаєш? і в поли робота і дома; вжесь був раз, досить з тебе, виживеш і на тім, що маємо, є люди біднїйші від нас, та якось жиють".

— Ти і перше так казала, як я збирав ся, ну чиж Гамерика нас не підвигнула? Заробив я, купили ми 3 кусники поля, а як Бог дасть здоровля, пороблю рік два, то при Божій волі купимо ще хоть один кусник поля, а діточкам щось придбаємо, бо нам родичі майже нічого не оставили.

Так розговорювали жінка Елеонора зі своїм чоловіком, що вибирав ся вдруге за море.

А коли кривий на одну ногу сїльський поліцай приніс лист великого формату від агенциї „Міслера" з ріжними поуками і захвалюванєм американського гаразду, Юрко на другий день одягнув ся в американський „анцуг", жінка наготовила сира, масла, ліктеву ковбасу і два бохонцї хлїба.

Юрко мовчки все складав в куферок, а наповнивши до верха, притиснув колїном і замкнув, та сховав ключ в торбинку завішену на грудях. Прощав ся уриваними словами: „Бувайте здорові! Дїти, слухайте мами, молїть ся за татове здоровлє. Най Вас Господь Бог має в своїй опіцї".

Четверо діточок, одно за другим приступали до тата і цілували руки.

Юрко кожду дитину притискав до своїх грудий і цїлував у голову. Аж коли віз з татом щез за горою, прямуючи до зелїзничої стациї, дїти заголосили, мов би прочували, що не побачать вже більше свого кормителя.

Жінка з плачем товаришила аж до східок ваґону.

Юрко давив у собі жаль. „Та не плач, жінко, З Бреми напишу, коли буду сїдав на „шифу", з Америки також буду часто писати. Памятай, щобись відписувала".

Подав ще руку і попращав жінку. Машина рушила, Юрко сїв і думав про Америку, про зарібки, та про щасливий поворот до родини.

Щасливі мрії!

На границї прилучило ся більше таких галицьких щасливцїв, що глядїли гаразду за морем. Одні стоять, другі сидять на своїх бесагах, дим пятькрейцарового тютюну виїдає очи. Сопух галицької сивухи горою, чесник воняє, бо кождий еміґрант має його в запасї, в тій думцї, що се хоронить від морської хороби.

По трох днях такої їзди перелїґаної штовханєм „служби колейової" приїзджають до Бреми. По оглядинах очий лїкарем ідуть двійками дорогою до канцелярії Міслера, а по оплатї корабельних карт дістають в еміґрантських галях приміщенє і харч. Кождому з лиця можна вичитати смуток, пригноблєнє і галилейський гаразд.

Добродії галицьких нуждарів, хоч без пейсів, і тут в Бремі не опускають їх. Тут позакладали вони крами і музикою приманюють до своїх тандитних товарів і повивішували вивіски „Ту сен муві по польску", за товари беруть солено, обманюють і обкрадають.

Наш Юрко, зївши обід, взяв ся до писаня і написав такий лист до жінки:

„Дорога жінко!

Я з Божої волї здоров і щасливо приїхав до Бреми, а завтра сїдаю на корабель"...

На другий день переводчик пізнав з лиця недугу Юрка. Хоч він відпекував ся, лїкар дослїдив запаленє легких. Приїхав чорний віз з червоним хрестом. Юрко держав ся добре на ногах, увійшов до него з надією, що по кількох днях верне здоров із шпиталя і поїде в дальшу дорогу.

Лежить він, очи вилявив у поміст, не розглядаєсь, бо до когож заговорить? Все чужина, німчина, ще й глузують товаришї недолї, а слово „Поляк" то в них привіт, коли побачать чужинця.

Горячка збільшаєть ся чимраз. Перед очима: село, родина, снуєть ся думка, чи побачить їх? Чи ніхто його не відвідає? не заговорить рідним словом?... Нї! приходить руський сьвященик кілька разів; кінчаючий тузємне житє знаходить у нього розраду, потіху душевну і осмотрений сьв. Тайнами, як на християнина-католика приcтало, в тиждень мук у шпитали відходить на лоно Авраама.

А в чотири днї похорон галицького еміґранта в чужій сторонї. Тойсам сьвященик жде на кладовищи тлїнних останків.

Дощ дрібненький січе, дерева гойданї вітром шлють йому останний привіт своїм шумом і від родини. Шість носильчиків повільно несуть покійника, сьвященик з тихою молитвою поступає, могила розкрила ся.

Потім панахида. „Печатаєть ся гроб сей" — земля засунула могилу, не стало на землї Юрка. Дощик далї падає на висипану могилу, то слези дїтий. Жайворонок відозвав ся недалечко, се звістун весни.

Володимир П.

Богдан Лепкий.

ХОЧЕМО ЖИТИ!

I

Не нарікайте, братя, що насила
Вам не дала поета поминати.
Найголоснїйший крик — нїма могила,
А тишина великих вчинків мати.

Посеред гамору німіють серця стони,
А на торгах нам волї не купити.
В глуху опівнїч, чуєте, як дзвони
Підземні грають: жити! жити! жити!

Нехай росте та сила підземельна,
Вона колись в вулькан перемінить ся.
Найголоснїйшаж мова пустомельна
Прогомонить, забудеть ся — скінчить ся.

II

Не нарікайте, братя, що в річницю
Поетову вам не дали дозвілля
З квіток українських сплести китицю
Й дубового на гріб накидать гілля.

Найроскішнїйший квіт зівяне, братя,
Змарніє, зсохне навіть лист лавровий;
Носїть на гріб своє палке завзяття,
Свою незломну віру в день обнови...!

Що батькови по сьвітлї і кадилї,
Що по вінках, котрими син вбирає
Його могилу? — коли він не знає
За що і як той батько ляг в могилї.

Несїть же ви на гріб благу новину,
Що нарід слово зрозумів пророче,
І переняв ся ним і до загину
За нього з ворогом боротись хоче.

III

Не нарікайте, від нарікань тьмить ся
Сьвіт — і не стійте, нїби хрест на гробі!
Чим гірше ворог сердить ся і злить ся,
Тим меньше сили чує він у собі.

Знать розуміє, що старі кайдани
Ржа переїла — й требаб відновити.
Найже їх чорт сам кує в пекла грани —
Будемо жити!

Спис і цінник книжок
які можна дістати в „Свободі".

Американський Гимн „Май Контрі" під нотами в українськім перекладі. — Ціна ...... 10 цт.

*Американець, веселий образ з житя народу зі съпівами, в трох діях. — Ціна ...... 15 цнт.

Америка. — Збірка віршів. — Зміст: Америка. Важкі думи. Галицьким панам у альбом. До сестри. Публика. Се що такого є? В Пенсильвенії. Два образки. Одна лиш калина. Я хочу до дому. Купить мали. Прощане з краєм Слава Пророка. Пост і Муза. Будучність руського робітника. Вітер по полю. Ой в мене квіточки цвили. — Ціна ...... 15 цнт.

Бери тз читай. — Ціна ...... 30 цнт.

*Блудний син. Образ з житя наших виселенців в Америці у 4 актах зі співами. Ціна 25 ц.

*Вертеп. Сценічна картинка для колядників, що ходять по хатах в часі Різдвяних Сьвят. Ціна ...... 10 цт.

В неволі темноти. — Комедія з житя русько-американського народа в 3 актах .. 25 цнт.

Весела книжочка з 17 образками. — Гумористично-сатиричний збірник для сумних людий. — Містить в собі богато сьмішних віршів, дотепів і оповідань. — Ціна ...... 35 цнт.

В старім і новім краю. — Образ з сучасного житя в 4-ох відслонах. Дуже весела штука для аматорських театрів. — При кінці сеї книжки находить ся сьмішне оповідане „Стадня". — Ціна ...... 25 цнт.

*Гостина св. Николая, драматична гра для дітий. — Ціна ...... 10 цнт.

*Доля галицької сироти. — Ціна ...... 5 цнт.

Дещо про звірята, рослини, каміне і скали. — В сій книжці находить ся около 200 цікавих образків звірят, птахів і риб з докладним описом, де вони жиють. — Ціна ...... 30 цнт.

Дещо про права і суди в Злуч. Державах, а особливо в стейті Пенсильвенія. — Ціна 10 цнт.

Дорога до сьвідомости: Капітал і праця. — Ціна ...... 10 цнт.

Дорога до сьвідомости: Борба кляс і дальшого робітники організують ся. — Ціна 10 цнт.

Два брати, з байок братів Гріммів .. 15 цнт.

Еміґрант. — Дуже веселі пригоди з житя еміґранта. — Ціна ...... 15 цнт.

З кого ся насьміваєть, з того люди бувають. — Посол Петришин. — Модний адвокат. Збірка оповідань. — Ціна ...... 10 цнт.

З ріжних нив. — Зміст: Вся людська твар з хвалою прийде (вірш). Чого нам пільно потреба. Не злота ради, не плоди (вірш). Найбільший духовний поет (Данте Аліґієрі). Михайло Петрович Старицький, батько українського театру і визначний український поет. Як будуть іти шапи? Ангел та пустельник (оповідане). Дещо цікавого із природи і науки. Зі сьвіта. — Ціна ...... 15 цвт.

*Житє і Твори Івана Франка. — Ціна 10 цнт.

Житє, зарібки, орґанізаци і т. п. в Злуч. Державах. — Дуже цікава розправа про відносини праці і житя в Америці. — Ціна .. 15 цнт.

Журавлі. — Зміст: Журавлі (вірш). Закутник (оповідане). Новітні гайдамаки (вірш). Пісні про Канаду. Пайлот Бют, оповідане про судьбу молодого робітника-еміґранта. Звідки бере земля тепло. — Ціна ...... 15 цнт.

*Жіночий язик, індіянська казка. Невдалий линч, оповідане. — Ціна ...... 15 цнт.

Зуб за зуб (оповідане). — Бом (з каліфорнійського житя). Судьба сьвітів. Казка „Русини". — Ціна ...... 10 цнт.

За сестрою. — Є се найгарнійше оповідане з козацької старини, сучасного письменника Андр. Чайковського, яке дотепер вийшло на американській Руси. — Ціна .... 35 цнт.

витворюють ся з них річи необхідні в житю людий. — Ціна ...... 25 цнт.

*Казки за циганів. — Ціна ...... 10 цнт.

Казки про жидів. — Зміст: як Іван жидів мудрував. Вандрівка Івана з жидами. Як Іван водив жидів на грибі, а відтак у ставі потопив. Мужик з жидом в спілці. Пан і жид. Казка про жида. Як жид Русина правовав. — Ціна ...... 15 цнт.

Книжочка рахункова. — Дуже практична книжочка до обчислюваня всяких рахунків; вона є пожиточна так для бизнесменів як і для робітників. З додатком деяких цікавих відомостий. — Ціна ...... 30 цнт.

Коротка історія Руси до зруйнованя Січи. Містить богато образків руських князів і гетьманів. — Ціна ...... 10 цнт.

*Мужицька доля. Збірка оповідань. Ціна 10 цт.

Марія. — Зміст: Марія (уривок з поеми Т. Ш.). На чужині (вірш). Скором (оповідане). Рік 1903-ий в старім краю. Людоїдство в Конго. Клопоти кума Софрона (вірш). — Ціна 10 цт.

Многострадальний народ. (Огляд історії українського народу). — Ціна ...... 20 цнт.

Народний рух австро-угорських Русинів. — Ціна ...... 20 цнт.

Напад на Січ. — Ціна ...... 5 цнт.

О підземних скарбах. — Природнича розвідка про всякі мінерали, находячі ся в землі і як

*Оповідане про Алі Бабу і сорок розбійників. Арабська казка. — Ціна ...... 20 цнт.

Оповіданя про заздрих Боґів. — Ціна 10 цнт.

*Провідник, практичний підручник до науки анґлійської мови без помочи учителя з доданим словара. — Ціна $1.50

Портрет Т. Шевченка, поменшене портрету славного артиста-маляра Ф. Красицького. Величина 13x16 цалів на тревалім папери. Ціна 20 ц.

*Під прапором свободи. Вибір патріотичних деклямацій. — Ціна ...... 30 цнт.

*Пісні про Канаду і Австрію. Пригоди з житя еміґрантів, писані віршом. — Ціна 10 цнт.

Принц і нуждар. Дуже займаюче оповідане славного американського писателя Марка Твейна в перекладі В. Держирука. — Ціна 50 цнт.

Покуса. — Зміст: Покуса (оповідане). З практичної школи (оповід.). Я тут голова (оповід.). Пісня про Канаду. 11.000 метрів над землею. Руському серцю (вірш). Вік людий, зьвірять і ростин. — Ціна ...... 10 цнт.

*Промови, деклямації і желаня на хрестинах, заручинах і весілю для кумів, старостів і дружбів. — Ціна ...... 10 цнт.

Про кінець сьвіта. — Ціна ...... 15 цнт.

Про нутро землі (з 22 образками). — Розкази про будову землі і її передпотопові здобутки. — Ціна ...... 25 цнт.

Переписні картки. — 1) Т. Шевченко (з портрета Красіцького), 2) Шевченко в молодім віці, 3) Шевченко в неволи (з власноручного портрета), 4) Родинна хата Т. Шевченка, 5) Могила Т. Шевченка в Каневі над Дніпром. — Картки виконані в трох кольорах і прикрашені взорами в народних мотивах. — 5 карток ...... 15 цт.

Руський штукар. 212 гарних штук до забави. — Зміст: Часть І. Забави фізичні і хемічні. Часть II. Штуки з картами. Часть III. Штуки рахункові. Часть IV. Штуки жартівливі. — Ціна ...... 50 цнт.

Рицар і смерть. — Ціна ...... 5 цнт.

Розмова Поляка з Русином. — Дуже веселий вірш, в котрім Русин висьміває польську пиху. — Ціна ...... 10 цнт.

Релігійні віруваня старинних народів. — Зміст: Релігія Єгиптян. Релігія Халдейців. Первісна релігія Індусів. Ісповідники релігії Брама. Релігія Будди. Релігія Перзів. Релігія Жидів. Релігія Греків. Релігія Римлян. — Ціна 20 цт.

*Русько-анґлійський тлумач, з котрого можна дуже скоро навчитись анґлійської мови. — Сторін 256, тверда оправа. — Ціна .. 60 цнт.

Слово ч. 5. — Зміст: Блаженний чоловік (з Псалтиря). З книги приповісток Соломона. Чи буде що з наших дітий? Громадське житє Італійців в Ню Йорку. Штука і архітектура на виставі в Ст. Луіс, Мо. Дві левади (оповідане). Дещо цікавого. Зі сьвіта. — Ціна 15 цнт.

Слово ч. 6. — Зміст: Спочив мій дух... (вірш). Спокій души. Не вносить ся серце вже мов (вірш). Потреба літератури. Народні школи в Пенсильвенії. Дорога любови, то Божа дорога. Зі сьвіта. — Ціна ...... 15 цнт.

Смерть. — Зміст: Смерть (фантазія). На провесні у ранці (вірш). Війт (оповідане). Пісня Канадийська. Внутрішний устрій козачини. Огонь (наукова розвідка). — Ціна 15 цнт.

Степові люди. — Оповідане з житя в донських степах. — Ціна ...... 15 цнт.

Страшна пімста. — Оповідане М. Гоголя з козацьких часів (з многими образками). — Ціна ...... 20 цнт.

Съпівомовки ...... 40 цнт.

Свекруха. — Комедія в 3 діях ...... 25 цнт.

Страйк. — Сценічний образ в трох діях з житя хліборобів в Галичині. (Штука для аматорських театрів). — Ціна ...... 20 цнт.

Стріляй на смерть! — Робітнича драма в 1-ій дії. (Для аматорських театрів). — Ціна 15 цт.

Товариска ворожка, для веселої розривки в кружку знакомих. — Зміст: Ворожене будучности для женщин. Ворожене будучности для мущин. — Ціна ...... 15 цнт.

Український сьпіваник ...... 60 цнт.

*Хлопська доля. — Ціна ...... 5 цнт.

Хто з чого жиє? (Розвідка на тлі економічнім). — „Земля Рече" — Ціна ...... 15 цнт.

Через кордон. (Цікаві розкази еміґранта). Еміґрант (вірш). — Ціна ...... 15 цнт.

Як мужик ходив до царя правди шукати (оповідане). З гір (вірш). За землю (оповідане). Сьвіт без Аллага (арабська байка). Як вояк пімстив ся на цареви (казка). — Ціна 15 цнт.

Які то є люди на земли? (з 22 образками і 2 мапами). Дуже цікава розвідка про всі раси людий і їх житє. — Ціна ...... 50 цнт.

МОЛИТВЕННИКИ І КНИЖКИ БОГОСЛУЖЕБНІ ТА РЕЛИҐІЙНІ.

Новий Завіт	2.00
Псалтир	1.00
Бог Надежда Моя, звичайна оправа	1.00
Бог Надежда Моя, кістяна оправа	2.00
Бог Радость Моя, кістяна оправа	1.40
Помилуй нас Боже, звич. оправа	50
Збірник Богомолений, звич. оправа	80
Віночок для молодіжи, звич. оправа	28
Дорога до неба, кістяна оправа	1.00
Дорога до неба, скіряна оправа	1.00
Дорога до неба, малий, звич. оправа	32
Друг Души, кістяна оправа	1.30
Друг Души, малий, звич. оправа	50
Горі імієм серця, скіряна оправа	1.10
Горі імієм серця, звич. оправа	34
Хліб Души, кістяна оправа	1.80
Молитвослов для католицьких лиць	1.20
Помилуй нас Боже, для молодіжи, скіряна оправа	80
Коляди	15
Збірник найкрасших пісень церковних	10
Ангельський хор, збірник народ.-церков пісень під ноти ч. I.	25
Ангельський хор, часть II.	5

ДРУКИ:

Книжочки платничі для вписуваня місячних вплат членів до Братств і Товариств, 50 штук	3.50
Метрики хрещеня, шлюбу і смерти, штука	3
Поминник за померших	10
Листові папери. Листи з віньєтою Т. Шевченка, М. Лисенка, Ів. Франка, Богдана Хмельницького, М. Драгоманова за штуку	2
Книжка для опікунів хорих	1.00
Сьвідоцтва лікарські для хорих членів Бр. і Товариств	3

ВКАЗІВКИ ДЛЯ ЗАМОВЛЯЮЧИХ КНИЖКИ.

Кождий замовляючий книжки повинен виписати виразно всі титули книжок, які йому подобались і обчислити загальну належитість за книжки. Єсли хто замовляє книжки на меншу суму, то належитість може присилати почтовими марками, а при більших замовленях належить посилати гроші через почтовий або експресовий мони-ордер. Адреса замовляючого мусить бути написана як найдокладнійше. Мешкаючі по малих місцевостях повинні при замовлюваню книжок посилати 10 центів на реджістер, бо трафляєсь часто, що хтось другий з краянів забере їм книжки з почти.

Замовлені книжки висилаємо відворотною почтою. Гроші належить присилати наперед, бо американська почта не принимає посилок за послїплатою. Для тих, що хотять занятись розпродажею книжок, даємо значний опуст.

Замовленя належить висилати на адресу:

„SVOBODA"
83 Grand Str., Jersey City, N. J.

Справоздане „Просвітної Комісії"

з своєї діяльности для XIII. Головної Конвенції Р. Н. Союза.

„Просьвітна Комісія" відступає від загально принятого звичаю здавати справоздане на конвенції, а подає своє справоздане перед конвенцією до загального відома задля слідуючих причин:

1. Хочемо заощадити дорогий час на конвенції.

2. Уважаємо просьвітну справу новою, над котрою не тільки на борзі треба застановити ся, а наваки — взяти її під ширшу розвагу.

3. Щоби наперед поінформувати Вп. пп. делегатів, аби вони могли самі застановити ся над просьвітною справою і порозуміти ся з своїми відділами в тій цілі і на конвенцію явили ся з сталими поглядами на справу.

4. Щоби обсудивши добре нашу роботу пп. делегати могли на конвенції основно віддати критичні нашу діяльність.

5. Щоби дати можливість висловитись тим членам „Просьвіти", котрі не є членами Р. Н. С., бо членами „Просьвіти" є богато людий, що належать до инших організацій або зовсім не належать до жадних організацій окрім „Просьвіти".

Просьвітні змагання американських Українців.

Просьвітні змагання серед Українців в Америці почали ся з тої ще пори, як збільшила ся українська еміграція до Америки. Відірвані від старого краю і непривичені до американського житя і англійської мови — більш діяльні особи намагали ся заснувати хоч будь які просьвітні осередки і ними стали в початках читальні. Перша укр. читальня в Америці заснована 1887 р. в Шенандоа, Па., а далі почали і в инших містах засновувати читальні і бібліотеки. А з заложенем Р. Н. С. вже 20 літ тому американські Українці стреміли до того, щоби заснувати т-во „Просьвіта", або бодай зробити основні початки культурного руху серед Українців в Америці. В своїх статутах Р. Н. С. зазначив, що крім асекураційних справ і допомоги членам на випадок всіляких нещасть — організація має дбати про освіту і движене морального та духового житя поміж членами своєї організації і серед всіх Русинів-Українців в Америці взагалі. І відповідні змагання виникали не раз за час 20 літнього істнованя Р. Н. С. і навіть були зроблені свого часу дійсні проби заложити т-во „Просьвіта". Так пр., 1896 р. почались друкувати ся книжочки при „Свободі" та через деякий час спинила ся видавнича діяльність. Року 1898 знов порушували ся справу, а р. 1904 засновано видавництво ім. А. Бончевського під заголовком „Слово". Через брак фондів, а ще більше через байдужність укр. суспільности — видавництво занепало. Однак ніхто сего були й дальші змагання видавати книжки під назвою „Читальня" та р. 1907 се видавництво також упало. Були й инші заходи і проби, та вони не мали значіня.

З часом сьвідомість серед українських імігрантів зросла і знову почали підносити думку про заложене тов. „Просьвіта", а року 1909 єпископ С. Ортинський скликав в Філядельфії „Просьвітне Віче", на котре зїхало ся 113 делегатів і фактично засновано тов. „Просьвіта" під покровом єпископа С. Ортинського. Тодіж зібрали ся і певну скількість гроший і навіть дім для тов. „Просьвіта" був придбаний. Та справа не пішла успішно і наслідків тих змагань, проб і праці годі тепер шукати, бо їх в дійсности немає. Причини — чому були неуспішними ті проба — безумовно лежать в тім, що не був в достаточній мірі підготований загал, а ще більше в тім, що не відповідно було з'організоване тов. „Просьвіта", котре би могло повести сю справу так, щоби з праці лишити добрі наслідки з найбільшим хісном для наших людий.

Заснованє „Просьвітної Комісії".

Нарешті американські Українці прийшли до сього цілі і на послідній XII. Головній Конвенції Р. Н. С. року 1912 в Вілкс-Бері, Па. — вибрано „Просьвітну Комісію", котрій припоручено обняти справу освіти українського народа в Америці. До „Пр. Ком." увійшли слідуючі члени: Др. В. Й. Сіменович, пані Е. Струтинська, д. Д. Андрейко, д. А. Горбаль, д. І. Копистинський, д. Ю. Павчак і о. В. Балог.

Незабаром вибрані конвенцією члени „Пр. Ком." зібрали ся на перші збори, котрі відбули ся в Джерзи Сіти, Н. Дж., щоби вибрати з поміж себе уряд і виробити пляни діяльности. На тих зборах вибрано слідуючий уряд „Пр. Ком.": головою — д-ра В. Сіменовича; секретарем — пані Е. Струтинську; скарбником — д. А. Горбаля; референтом — д. Д. Андрейка. Опісля приступлено до ширшої дискусії над задачами „Пр. Ком.".

На тім засіданю постановлено, що „Пр. Ком." мав бути тілом безпартійним і служити цілому загалови американських Русинів-Українців. Після наради голова „Пр. Ком." зложив візити урядам укр. організацій як Р. Н. С. (новий), „Гайдамаки" і иншим, а також і окремим особам, визначним укр. діячам і єпископови С. Ортинському в цілі порозуміня для спільної праці. Всі відписи ся прихильно до наших задач і плянів лише єпископ зазначив, що „Пр. Ком." мав проводити свою роботу в дусі релігійнім, а в противнім разі виступить цілою силою проти „Пр. Ком.".

Задачі і пляни „Просьвітної Комісії".

„Пр. Ком." зустріла ся з величезними вимогами, потребами і задачами, бо просьвітне поле в Америці під кождим зглядом лежало облогом і „Пр. Ком." треба було починати працю з початків.

На своїх нарадах „Пр. Ком." поставила собі за задачу:

1. Згуртовати коло себе цілу американську Русь-Україну без ріжниці поглядів, політичних та релігійних переконань.

2. Піднести українську суспільність в Америці під зглядом просьвітним, патріотично-національним і економічним.

3. Стати постійним чинником культурної сполуки між Америкою і старим краєм без згляду на кордони, а також з кольоніями в Канаді, Бразилії та инші.

Для виконаня сих завдань „Пр. Ком." виробила слідуючі пляни:

Політично-організаційні справи:

1. З'організувати товариство „Просьвіта" в Америці.

2. З'організувати в одну цілість всі укр. хори, банди і аматорські товариства в Америці.

3. Засновувати „Українські Народні Клюби „Січ", котрі би стали осередком житя укр. кольоній в Америці.

4. Закладати політичні клюби (горожанські) для здобутя політичного значіня в новім краю.

5. Витворити політичну національну організацію і стояти в тісних зносинах з політичними організаціями України по обох боках кордону.

6. Інформувати американську пресу і суспільність про історію нашого народа і про наш народ взагалі, його житє і стремліне.

7. Уряджувати політичні віча і народні сьвята.

8. Закладати ґімнастичні товариства „Січи" і „Соколи".

Просьвітні заходи:

1. Заложити при Р. Н. С. центральну бібліотеку, в котрій би находили ся всі українські видавництва з цілої Руси-України.

2. Засновувати читальні і бібліотеки по укр. кольоніях в Америці при клюбах, братствах, парохіях і відділах Р. Н. С. та инших товариствах в Америці.

3. Збирати матеріяли для заснованя рухомого народного університету.

4. Виготовити популярно-наукові відчити для того університету і призбирати образків для чарівних ліхтарок.

5. Уряджувати через вандрівних учителів популярні відчити і демонструвати їх образками чарівних ліхтарок.

6. Виготовити популярно-наукові книжочки з обсягу всіх галузий науки і знаня поважнійшого змісту.

7. Заснувати центральну музичну бібліотеку, кудиб увійшли всі твори музичні укр. композиторів і инших на українські теми.

8. Заложити при Р. Н. С. центральний архив і музей для американської України, де складали ся-б всі документи і річи, що відносять ся до житя-бутя американських Українців і історії укр. еміґрації до Америки, а також і всі можливі друки та кустарно-етноґрафічні вироби нашого народа.

9. Заложити книгарню українських книжок при „Пр. Комісії".

10. Допомагати шкільній молодіжи побирати висші студії на сьвітських факультетах через уділюванє стипендій.

Шкільні заходи:

1. З'організувати українських учителів і дяковчителів в Америці.

2. Зреформувати шкільну справу і завести одностайний поліпшений систем науки по тутешних укр. школах.

3. Організувати нові укр. школи і допомагати поодиноким громадам закладати школи по кольоніях.

4. Виготовити шкільні підручники відповідні для укр. шкіл в Америці, а на сам перед виготовити буквар і читанки для укр. дітий, що учать ся в тутешних школах.

Видавничі заходи:

1. Постарати ся о видане популярної історії американської Руси-України.

2. Постарати ся видати історію Руси-України на англійській мові для інформованя американської суспільности.

3. Заснувати щомісячне видавництво книжочок для членів тов. „Просьвіти" в Америці.

4. Видавати щомісячну часопись для української молодіжи віком від 6—14 років житя.

5. Видавати популярно-наукові відчити для рухомого народного університету.

6. Видавати популярно-наукові книжки більшого розміру і глибшого змісту для народа.

7. Видавати окремими книжочками твори красного письменства як оригінальні так і перекладані.

8. Видавати лекшу дїточу лектуру для захоти до читаня.

9. Видавати ноти для хорів, банд і т. д.

10. Видавати шкільні підручники для українських шкіл в Америці.

Економічні справи:

1. Заснувати в найголовнійших портах еміґраційні доми.

2. Заложити бюра посередництва праці, як при еміґраційних домах так і в кождій кольонії зокрема.

3. Отворити правничу канцелярію для полагодженя справ всякого рода як в Америці так і в старім краю.

4. Заложити бюра пересилки гроший і продажи корабельних карт.

5. Закладати по укр. кольоніях в Америці щаднично-позичкові банки, так звані (по англійськи) „Building and Loan Associations" — на невеликі місячні уплати.

6. Заложити укр. національний базар кустарних виробів наших людий і тим поширити в Америці твори укр. народної штуки і промислу.

Наша робота.

Майже у всіх тих справах „Пр. Ком." робила відповідні заходи, щоби перевести в житє намічені пляни. Передовсім почали з оголошеня в часописях як в Америці так і в старім краю своїх програм і плянів. В цілім ряді статий, відозв і закликів познайомили українську суспільність з нашими замірами і оголосили кілька конкурсів на виготовлене популярно-наукових праць та відчитів як для видавництв „Пр. Ком.", так і для рухомого народного університету.

Та на ріжні наші відозви і заклики мало хто відозвав ся як в Америці так і в старім краю. Тоді „Пр. Ком." розпочала широку приватну кореспонденцію з визначними укр. громадськими діячами в Америці, в Канаді, в Галичині і на Україні, а також почала зносити ся з просьвітними інституціями як українськими так і польськими, російськими, англійськими та др. Для більшого успіху в справах „Пр. Ком." як показало ся на практиці, конечно треба було завязати тіснійші звязки зі старим краєм, бо своїми американськими силами трудно було-б зробити за коротший час більших успіхів. В тій цілі „Пр. Ком." задумала іменувати свого відпоручника в старім краю — і звернула ся до п. О. Кисілевської, співробітниці укр. часописий в Галичині, щоби взяла на себе справи відпоручника „Пр. Ком." на старий край, щоби скілько можна посунути справу нашу наперед, а особливо в виготовленю популярно-наукових відчитів, на котрі „Пр. Ком." на разі звернула найбільшу увагу. Пані О. Кисілевська дала на се свою згоду і зістала іменована відпоручником „Пр. Ком." на старий край.

Таким способом „Пр. Ком." розвинула свою діяльність скільки мож було інтензивно не тільки в Америці, але і в старім краю — аби досягнути найбільших успіхів.

Рівночасно „Пр. Ком." не покладала рук, а працювала під зглядом переведеня найпекучійших потреб намічених в своїх плянах. Щоби працю оперти на твердім ґрунті „Пр. Ком." вислала на весні 1913 р. одного відпоручника в особі д. Дм. Андрейка по укр. кольоніях в Америці, котрий переїзджав з кольонії на кольонію з обширнійшим рефератом о наших просьвітних потребах і збирав людий в члени до тов. „Просьвіта" в Америці. В коротці показало ся, що один відпоручник не зможе обїхати на час всі кольонії, де замешкали наші люди — і „Пр. Ком." вислала другого відпоручника в особі д. В. Книгиницького в тій самій цілі. За час поїздок відпоручників по кольоніях, котрі тягли ся від 18-го мая 1913 р. до половини марта 1914 р. відбуло ся понад 190 віч і вписало ся до тов. „Просьвіта" в Америці коло 3000 людий.

За весь час від заснованя „Пр. Ком." на руки голови „Пр. Ком." наспіло понад 1200 листів з ріжних закутків не тільки Злучених Держав, але й Канади, Бразилії, Сибіру, Галичини, України, Англії, Франції і др. країв, куди лише недоля загнала наших людий. Листи були самого ріжнородного змісту. Найбільше було листів з просьбами подати всякого рода інформації, як пр., про вистаранє стипендії, грошевої запомоги, про працю, посади, про місце учителя, про вільну парохію, про опатентоване винаходів, аналіз землі і продуктів землі, про фарми, де би можна було осілити ся, про ситізенські папери, про військові справи як в Америці так і в старім краю, про ріжного рода школи в краю і в Америці, проте, як закладати клюби, читальні, січи, про уряджене сьвят і богато инших, навіть про вистаранє жінки... Одним словом „Пр. Ком." мусіла бути інформаційним бюром по самим ріжнороднійшим питаням, — бо годі було відмовити людям в конечній пораді на чужині. Далі йшла урядова переписка з членами „Пр. Ком.", з відпоручниками, котрі розїзджали по кольоніях, з місцевими відпоручниками по плейсах та урядом Р. Н. С. і иншими організаціями. Крім того дуже широке листоване велось з відпоручником у старім краю та з людьми, що оброблали для нас всякого рода літературні праці та популярно-наукові відчити і книжочки. Всю ту переписку полагоджував протоколярний секретар Ол. Неприцький Грановський з головою „Пр. Ком.".

„Пр. Ком." з перших днів свого заснованя почала збирати матеріяли для дальшої роботи і головну увагу звернула на придбанє матеріялів наукових в ріжних мовах, з котрих би можна було витворити наукову літературу для наших людий. В тій цілі виписали всякі катальоґи, проспекти і т. п. з просьвітних товариств і книгарень инших народностий і наших старокраєвих. На основі тих катальоґів і проспектів придбано матеріялу в книжках на ріжних мовах на суму $526.67.

Також придбано і нот для центральної музичної бібліотеки на суму $136.67.

До Центральної бібліотеки надходили слідуючі часописи: „Народна Воля", „Русин", „Союз", „Любовь", а з старокраєвих — педагоґічний орган „Наша Школа". Крім часописий подаровано і певну скількість книжок до Центр. бібліотеки як видавництвами так і приватними людьми — пр., „Всеукраїнське Видавництво" висилає всі свої виданя, також і львівська „Просьвіта", д. М. Залізняк надіслав всі свої твори, а д. М. Білянський подарував свої музичні твори і др. особи що прислужили ся своїми датками для Центр. бібліотеки. Всім, як редакціям дотичних часописий, так і жертводавцям „Пр. Ком." складає свою щиру подяку.

З придбаних матеріялів почали виробляти відчити і наукові розвідки по всіх галузях науки. В тій цілі, як було вже згадано висше, розписано було конкурси у всіх укр. часописях в Америці та в головнійших у старім краю. Тим людям, що зголосили ся на наш конкурс — роздано „Пр. Ком." темати і вислано на їхні руки потрібні інформації і відповідні матеріяли з того запасу придбаних книжок до Центральної бібліотеки. В Америці розібрано було коло 8 тем і справа з викінченем їх йшла дуже пиняво і для того, щоби не заглушити конечної справи, віднесла ся „Пр. Ком." до свого відпоручника в старім краю, щоби він, порозумівшись з визначними популяризаторами в старім краю, приложив усіх зусиль і подбав о скоре виготовлене відчитів на основі наших конкурсів.

Відпоручник ходив і переписував ся з найкращими науковими силами о виготовлене для нас потрібних книжочок і відчитів. А щоби всі праці були дійсно добре оброблені і мали наукову вартість і популярно виложені — за порозумінєм „Пр. Ком." заложив ся у Львові Комітет чи радше Комісія для американських Українців при тов. „Просьвіта" у Львові. В склад сеї Комісії увійшли визначнійші письменники, педаґоґи і наукові сили з представниками головного виділу львівської „Просьвіти" і відпоручником нашим на старий край. Ся комісія порозумівалась у всіх дотичних справах з „Пр. Ком." в Америці через нашого відпоручника і після виробленя певного реґуляміну — почалась серіозна і пляномірна робота. Головно звернена увага на те, щоби дати здоровий почин популярно-наукового видавництва в Америці, якого в нашій літературі зовсім є брак і про оброблене відповідного матеріялу ся комісія найбільше дбала.

Кожда праця, котра надходила для „Пр. Ком." заким зістала принята була прочитана і робили ся на них замітки і уваги і потрібні поправки. Нераз така робота забирала богато часу і пильної уваги, а часом і відповідної підготовки. Ся робота виконувалась др. В. Сіменовичем, д. Ол. Неприцьким-Грановським і п. Е. Струтинською, а нераз висилали праці і иншим людям до прочитаня. При потребі робили ся уваги авторам і коли праця вимагала деяких змін, то подавали свої вказівки з просьбою о узгляднене їх.

До сего часу надійшли слідуючі праці:

1. Др. О. Назарук: „Український народ в теперішности і його становиско в справі національного відродженя".

2. Гн. Хоткевич: „Що таке театр і як нам відносити ся до него".

3. Дмитрович: „Ворог між нами" (про москвофільщину).

4. Д. Лукиянович: „Про житє і твори Т. Шевченка".

5. Др. Ів. Крипякевич: „Про початки козаччини".

6. Др. Ів. Крипякевич: „Б. Хмельницький в Галичині".

7. Е. Янковський: „Вода в природі", обробив О. Янів.

8. В. Умінський: „Вугіль, його роди, прикмети і пожиток", обробив О. Янів.

9. В. Умінський: „Про сонце", переклад М. Руса.

10. Ф. Нансен: „Серед ледів та ночий", переклад М. Руса.

11. „Як збільшують ся людське богатство" — за Рубакином Н. переклав М. З.

12. Др. О. Тисовський: „Чому тільки ріжних зьвірят на сьвіті".

13. М. Бицінський: „О затьміннях сонця і місяця", переклад з польського.

14. В. Умінський: „Огонь на услугах чоловіка", переклад з польського.

15. В. Лункевич: „Історія землі", переклад Ол. Н. Грановського.

16. К. Суздальцев: „За землю і волю", переклад Ол. Н. Грановського.

17. Китайська держава і її мешканці, (переклад).

18. А. Потоцький: „Про Христофора Колюмба і відкрите Америки".

19. В. Уманський: „Австралія і її населене".

20. О. Галячанка: „Жінка і її значінє в суспільнім житю".

21. „Про тютюн", переклад О. К.

22. І. Мархлявський: „Політична економія", переклад О. К.

23. „Про оборот землі на около оси", переклад О. К.

24. „Дещо про друк".

25. „Папір і другі знаряди до писаня".

26. „Письмо у ріжних народів".

27. „Що таке грім".

28. „Чому рік має 365 днів".

29. „Прогулька на місяць".

30. „Про Гайдамаки".

31. М. Бржезінський: „Про вулькани", переклав О. Янів.

32. „Житє у водах океанів", переробив В. Сематюк.

33. „Американські трости".

34. „Тарас Бульба", обяснення до образків О. Степанівної.

35. М. Рус: „Про алькоголь", на підставі ріжних матеріялів.

36. В. Семотюк: „Історія заложеня Сполучених Держав Північної Америки".

37. Мечислав Бжезінський: „Про ростини і зьвірів", переробив М. Рус.

38. „Тіло чоловіка І. Нутро людського тіла".

39. „Тіло чоловіка II. Мозок та нерви".

40. Статі на ріжні теми перетолковані з англійського В. Свистуном.

Декотрі з тих праць вже друкували ся в наших місячних книжочках для членів „Просьвіта" в Америці.

Крім тих відчитів на руках „Пр. Ком." єсть ще обяснення до образків дїточих казок:

1. Заклятий корабель.
2. Червона шапочка.
3. Лис Микита.
4. Зачарована царівна.

Крім виготовленя відчитів і наукових книжок „Пр. Ком." робила заходи о придбанє образків і всяких ілюстрацій як до друку самих відчитів і наукових праць, щоби їх оживити малюнками, так і сьвітляних образків до чарівних ліхтарок, щоби відчитя при уряджуваню публичних лекцій рухомого народного університету — демонструвати образками і тим глибше і наглядно уяснити наукові квестії. Доси вже придбано коло 400 образків на суму $147.08. Образки є на слідуючі теми: Про затьміне сонця і місяця, про вульканн, про житє в водах океанів, до Гайдамаків Т. Шевченка, кільканадцять образків до історії України, до Гуцульщини, до відчитів про око, що видно через дрібновид (мікроскоп), про алькоголь, про відкрите Америки, до дїточих байок: Червона шапочка, Лис Микита, спяча королевна і др. Крім того ще є в дорозі кількасот образків.

Також закуплено ліхтарку найлучшого системи і „Пр. Ком." урядила 2 пробні відчити в Шікаґо, котрі дуже добре удали ся і дуже подобали ся людям. Опісля „Пр. Ком." вирядила члена свого д. Ю. Павчака з ліхтаркою і відчитами по кольоніях. Та через невідповідний час (літо) ся поїздка була невдалою і не покривала видатків, а тому часово поїздку стримано, а на осінь і зиму „Пр. Ком." задумує закупити більше ліхтарок і урядити цілий ряд відчитів і лекцій по ріжних кольоніях в Америці.

На шкільну справу „Пр. Комісія" звернула велику увагу і з самого початку заснованя робила заходи о виготовлене букваря для американсько-українських шкіл. Виготовити буквар зголосив ся фаховий учитель Е. Гвоздик, але по переглянению фаховими педаґоґами сего букваря — визнано, що він мусить бути перероблений. Тоді припоручено виготовити буквар д. Д. Андрейкови і д. Д. Андрейко виготовив буквар на означений час з призбираного „Пр. Ком." матеріялу для тої цілі. Після оцінки фахових педаґоґів, „Пр. Ком." і уряду Р. Н. С. сей буквар також визнано за невідповідний, через те, що зроблений на старий систем і не узглядені новочасні педаґоґічні методи. Тоді „Пр. Ком." стала зносити ся з старокраєвими педаґоґами о виготовлене букваря для українських шкіл в Америці.

Крім букваря виготовлюють ся і дві перші читанки. Сї читанки припоручено виготовити фаховій учительці Ірені Ревюковій, сестрі Мирослава Січинського, з придбаного матеріялу для тої цілі. Читанки тепер виготовлюють ся.

Окрім підготовачої роботи під тим зглядом „Пр. Ком." була в постійних зносинах з педагоґічними товариствами в Галичині і друкувала відозви в шкільних справах.

З місяця січня 1914 р. „Пр. Ком." розпочала своє видавництво для членів „Просьвіти", місячних книжочок, а для молодіжи щомісячну часопись „Цьвітка". Весь час видана виходять реґулярно і члени „Просьвіта" дістали кождого місяця по книжочці не меньше 64 сторінок друку з добірним змістом, в котрих містили ся наукові розвідки, відчити, оповіданя, вірші, історичний календар і инші статі. А часопись „Цьвітка" висилалась всім членам „Молодечого Союза" при Р. Н. С. Часопись також складаєсь з інтересного матеріялу для заохоти нашої молодіжи до укр. книжки. Періодичні виданя — книжки для членів „Просьвіта" і часопись „Цьвітка" виходитимуть і далі коло 15 числа кождого місяця.

Крім періодичних видань „Пр. Ком." розпочала видавництво окремими книжочками творів красного письменства під назвою серії „Сьвітові Перлини". До сего часу вже вийшло дві книжочки: 1. Л. Толстой: „Де любов там і Бог", і 2. Джіовані Чіамполі „Сільська вчителька".

Крім того приготовано до друку кілька наукових розвідок і відчитів, котрі чекають на фонди, за котрі би можна було їх видрукувати.

Діловодство в Джерзи Сіти, Н. Дж. припоручено д. Д. Андрейкови, а також нагляд за видавництвом, крім того д. Д. Андрейко редаґує дїточу часопись „Цьвітка", а місячні книжочки для членів „Просьвіти" редаґує д. О. Неприцький-Грановський з Шікаґо.

Поминувши всякого рода друки, як статути клюбів, інструкції та поученя для місцевих відпоручників і инші — „Пр. Ком." не залишила і других справ видавничих, котрі намітила в своїх плянах. Так пр., о виданю історії американської Руси-України і історії України в англійській мові. Ті дві справи залагоджені заходами і допомогою „Пр. Ком." в слідуючий спосіб. „Пр. Ком." замовила за порозумінєм з Екз. Ком. Р. Н. С. 450 примірників книжки д. Ю. Бачинського про історію української еміґрації до Америки. Через брак фондів вона би не скоро вийшла в сьвіт, а через допомогу „Пр. Ком." маємо книжку, котра дає докладний опис житя і культурних змагань наших людий в Америці. Друга справа про історію України в англійській мові залагоджена в той спосіб, що „Пр. Ком." закуплено в „Українського Інформаційного Комітету" в Лондоні дві англійські книжки про Україну і українську справу: 1. Bedwin Sands

„The Ukraine" і 2) Yaroslav Fedortchuk „Memorandum on the Ukrainian Question in its National Aspect" на суму $225.00. „Пр. Ком." має на думці замовити ще й инші виданя „Інформаційного Комітету" в анґлійській мові для поширеня правдивих інформацій серед американців про наш народ.

За старанєм „Пр. Ком." наші земляки в старім краю в імени „Рідної Школи" виготовили два гимни для Американських Українців. Нам належить тепер віддячити „Рідній Школї" своєю посильною допомогою.

За старанєм „Пр. Ком." засновано кілька „Укр. Народних Клюбів „Січ", з котрими „Пр. Ком." була в постійній переписці. Найкраще розвив ся і провадив громадське житє найстарший укр. клюб в Америці — се в Шікаґо — і тепер має понад сто членів. З инших клюбів добре розвивали ся в Пітсбурґ, Па. і в Ню Йорку, Н. Й., а крім того богато було запитань і просьб о пораду як заложити клюб. Сподіваємо ся, що незабаром повстануть в ріжних околицях „Укр. Нар. Клюби „Січ". На клюби „Пр. Комісія" звертає особливу увагу нашої молодіжи, в котрих вона моглаб з'осередити все житє кольонії в данїй місцевости.

„Пр. Ком." помагала побирати українській шкільній молодї науку в школах і за час свого істнованя видала стипендії отсим молодим укр. студентам: д. Теодору Латі з Вальпарайзо, Інд. $100.00, котрий студіює технічні науки; д. Стефану Висовському з Ансонії, Конн. $100.00, котрий студіює науки в бізнес каледж; д. Івановп Стричко з Вайтінґ. Інд. $50.00, котрий побирає науку в „гай скул"; д-ці Пелаґії Вовк з Водервліт, Н. Й., $100.00, котра ходить до бізнес каледж.

Крім того тепер вже єсть кілька нових просьб на уділенє стипендії на шкільний рік 1914—15.

Зроблені початки і з заложенєм архіву та музея при „Пр. Ком.". До сего часу деякі місцеві відпоручники зібрали кілька цікавих річий з промислу наших людий, а „Пр. Ком." приберігла все своє листованє і инші друки, які лише можна було дістати та кілька фотоґрафій, що надіслали „Пр. Ком." приватні люди.

Найменше зроблено з обсягу економічних справ, але і під тим зглядом „Пр. Ком." не раз входила з ріжними людьми в переписку і під тим пунктом досягнуто подекуди своєї цїли, а саме Р. Н. Союз увійшов в згоду з „Славянським Еміґраційним Домом", щоби мож було дати пораду новоприбувшим еміґрантам і хоч на перших днях заопікувати ся ними. Так що і в тій области вже зроблені початки.

До переведеня широкої програми, яку собі поставила „Пр. Ком.", конечно потреба часу, фондів і відповідних людий. За короткий час свого істнованя „Пр. Ком." зробила все, що могла і як могла найлїпше. Богато зусиля і праці вимагали всї ті справи, а нераз виникали й непорозуміня. Для тіснїйшої звязи з Екз. Ком., голова „Пр. Ком." чотири рази їздив на засіданє Екз. Ком., де здавав справозданя з роботи „Пр. Ком." і порозумівав ся щодо дальшої праці з Екз. Ком.

Критичний погляд на роботу „Пр. Комісії".

Богато ще однак точок намічених „Пр. Ком." зістало ся невиконаними, а декотрі навіть і не порушували ся. — На се були певні причини і умови, в котрих доводило ся працювати „Пр. Ком.", поминаючи вже те, що початє діло „Пр. Комісією" єсть нове і „Пр. Ком." працює короткий час і не мала до позпорядимости достаточних фондів анї людий відповідних. Навіть в тій роботі, що „Пр. Ком." зробила — вона зустріла богато всілякого рода перепон, котрі спинювали роботу „Пр. Ком.". Згадаємо тут хоч найважнїйші з тих причин, що були в перешкоді просьвітній роботі.

I. Загал зовсім був не підготований до просьвітної роботи і просьвітного руху і „Пр. Ком." мусіла підготовити ґрунт для своєї роботи. Через ту непідготованість не тільки загалу, але й інтеліґентнїйших верств нашої суспільности в Америці на наші відозви, заклики й конкурси мало хто відозвав ся. „Пр. Ком." чекала відгуку суспільности, але суспільність була байдужна на наші зазиви. Відозви, конкурси і заклики повторялись в ріжних варіяціях „Пр. Комісією" та наслідки були так мізерні, що научена досьвідом, „Пр. Ком." звернула ся до старого краю і там заложено Комітет при львівській „Просьвіті" для наших справ, о котрім згадували висше. Ще й те спонукало „Пр. Ком." звернути ся до краю, що там виготовлене відчитів і инших праць без порівнаня дешевше виносить, як в Америці. Так само і образки дешевші від американських. Такий образок, що тут коштує $1.00—$1.50 — в краю лише 1 корона 1.25 корони. Поки „Пр. Ком." відносила ся до амер. української суспільности і чекала на її відгомон, пройшло не мало часу — майже рік. Також поки прийшлисьмо до порозуміня з львівським комітетом взяло певний час — і сей час орґанізаційної роботи „Пр. Ком." був мов би змарнований через байдужність наших людий. Та врешті безупинна праця „Пр. Ком." привела до добрих наслідків.

II. Не менше стримувало нашу роботу і те, що члени „Пр. Ком." розкинуті майже по цїлій Америці. Нераз були нагальні справи, в котрих треба було конечно порозумівати ся з членами „Пр. Ком." і канцелярія „Пр. Ком." розписувала листи до всїх членів „Пр. Ком.", а також і до Екз. Ком. Р. Н. С., що займало нераз довший час. Се мало безумовно некорисний вплив на роботу „Пр. Ком.". Знов таки научені досьвідом, що у всїх справах не можна порозумівати ся з членами „Пр. Ком." бо се забирає богато часу на очікуванє відповідий — більшість справ порішувала ся членами і співробітниками „Пр. Ком.", замешканими в Шікаґо.

III. Далї треба зазначити до перешкод в роботі „Пр. Ком." славнозвісну українську „рутенщину". Так пр., на наші листи доводилось чекати відповіди в ріжних просьвітних справах неможливо довгий час навіть і тоді, коли на відповідь залучали марки. Декотрих відповідий не діждали ся і по нинїшний день. Така-ж рутенщина виявила ся і в роботі з відчитами, котрі підняли ся виготовити деякі люди і до сего часу не діждали ся анї праць, анї відповідий на наші запити о станї дотичної праці. Все те теж вплинуло на некорисність в роботі „Пр. Комісії".

IV. При обїзді кольоній нашими відпоручниками, нераз вони зустрічали не тільки байдужність людий, але й ворожі виступи як проти себе так і цїлої просьвітної роботи. Були приклади, коли наших відпоручників не пускали в хату. Відкидали віча через якійсь особисті дрібні рахунки, які вони ставлять висше громадсько-просьвітних справ, або через те, що бояли ся колекти. Часто стали ся всякого рода нарікання цїлком безпідставно. Замісць поперття, „Пр. Ком." частенько здибала ворожі виступи і то більше з боку провідників і декотрих сьвященників. Загал же народу опісля побачивши нашу роботу ставив ся дуже прихильно.

V. На самостійну роботу „Пр. Ком." старали ся особи й інституції положити тяжку руку гнету і взяти під контролю з ріжних поглядів і тим унеможливити роботу „Пр. Ком.". Одним з яскравійших фактів служить той, що „Пр. Ком." одержала від Духовного отця Р. Н. С. о. Хомяка лист, де виразно зазначувало ся, що вся робота „Пр. Ком." має вести ся під цензурою епископа, а особливо всї виданя „Пр. Ком", на що „Пр. Ком." очевидно не могла згодити ся, бо се звязувало би руки в її просьвітній роботі. Були й инші випадки, о котрих не варто й говорити.

VI. Навіть Екз. Ком. Р. Н. С. научений давнїйшим досьвідом неудач в попередних пробах заложити „Просьвіту", спочатку і сам відносив ся з великою резервою до „Пр. Ком." і її роботи, а навіть відносив ся до загалу членів Р. Н. С., чи має „Пр. Ком." мати вільну руку в своїй роботі чи нї. І загал більшостю підпорядкував роботу „Пр. Ком." під догляд Екз. Ком.". Наслідком того було, що на однім з засідань Екз. Ком. обрізано постановою призначені фонди на просьвітні цїли. І замісць 3 цнт. з кождого члена Р. Н. С. зменшили на 2 цнт. Се сильно принизило інтензивність роботи „Пр. Ком.", бо всяка справа вимагає перше вкладів закім будуть зиски, а в данім разї мають ся нести сьвітло в темні маси народа, котрі принесуть з часом неоцінені моральні наслідки і зиски, а за ними і матеріяльні.

VII. Треба зазначити, що боротьба епископа з Р. Н. С. і боротьба редакцій часом за малозначні річи перешкаджали в роботі „Пр. Ком.". Так само і ревалїзація товариств між собою вплинула на справи просьвітні і для того не має отвертого поперття і спільної праці, але мусимо зазначити, що й не зустрічали з боку инших орґанізацій явних ворожих виступів.

VIII. Також нещастє хотіло нанести ще один удар „Пр. Комісії" і відібрати житє скарбникови „Пр. Ком." д. А. Горбалеви. Сей сумний факт сильно вразив „Пр. Ком.".

IX. Нарешті треба згадати і про те, що темнота, котра звила сильне кубло в нашім народї, породжує безкритичне, а навіть неґативне відношенє до нашої цїлої роботи. Вороги користуючись тим підбурюють людий, котрі завдяки своїй темноті легко вірять всїм словам і нападам ворогів на „Пр. Ком." і її роботу. Замісць читати просьвітні виданя — вони ними неґують і взагалі відносять ся ворожо до наших справ. Такі несприяючі відношеня і успособленя до „Пр. Ком." ще більш унеможливлюють нашу роботу помимо инших всіляких перешкод.

Можна би навести ще кілька перешкод, що трафляли ся на шляху просьвітної роботи, та досить і тих, щоби побачити, в яких ненормальних умовах йшла й розвивала ся просьвітна робота. Однак „Пр. Ком.", поборюючи всї перешкоди, провадила свої справи наперед і зробила все, що лише було можна, закликаючи суспільність під прапор товариства „Просьвіта" в Америці.

Шікаґо, 7. липня 1914.

Др. В. Й. Сіменович, предс. Пр. Ком.,
Е. Струтинська, секретарка Пр. Ком.

Головний Уряд „Р. Н. Союза".

ПРЕДСІДАТЕЛЬ:
Дмитро Капітула, Box 565, McAdoo, Pa.
МІСТО-ПРЕДСІДАТЕЛЬКА:
Марія Білик, 1710 W. 44th St., Chicago, Ill.
МІСТО-ПРЕДСІДАТЕЛЬ:
Василь Сувак, Whiting, Ind.
СЕКРЕТАР РЕКОРДОВИЙ:
Михайло Угорчак, Box 76, Jersey City, N. J.
СЕКРЕТАР ФІНАНСОВИЙ:
Семен Ядловський, Box 76, Jersey City, N. J.
КАСІЄР:
Алексій Шаршонь, 524 Pine & Franklin Sts., Shamokin, Pa.
КОНТРОЛЬНА КОМІСІЯ:
о. В. Балоґ, 550 John St., Whiting, Ind.
Стефан Милянович, 193 Grand St., Jersey City, N. J.
Йосиф Ялечко, Box 156, Ramey, Pa.
РАДНІ:
Іван Ґлова, 521 N. Shamokin St., Shamokin, Pa.
Николай Ваверчак, 720 Charles St., Perth Amboy, N. J.
Володимир Каськів, 56 Sussex Str., Jersey City, N. J.
Петро Мотало, 1436 W. Erie St., Chicago, Ill.
о. Мирон Данилович, 11 Chmelnicky St., Ansonia, Conn.
Андрій Гальчак, 237 Churchil St., McKees Rocks, Pa.
РЕДАКТОР „СВОБОДИ":
Осип Стеткович, 83 Grand St., Jersey City, N. J.
ЗАВІДАТЕЛЬ „СВОБОДИ":
Андрій Савка, 83 Grand St., Jersey City, N. J.

Головна Канцелярія „Р. Н. Союза" находить ся під числом 83 Grand St., (у власнім домі) Jersey City, N. J.

ПРОСЬВІТНА КОМІСІЯ:
Др. В. Сіменович, предсідатель, 4105 N. Avers Ave. Chicago, Ill.
Е. Струтинська, секр., 714 Bickerdike St., Chicago, Ill.
о. В. Балоґ, 550 John St., Whiting, Ind.
Д. Андрейко, 147 Broad St., New Britain, Conn.
Др. І. Копистянський, W. Pine St., Shamokin, Pa.
Ю. Павчак, 68 N. 8 St., Brooklyn, N. Y.

РУХ В ВІДДІЛАХ Р. Н. СОЮЗА.

СКАРБРО, В. ВА. Бр. сьв. Петра і Павла, від. 180, подає до відома всім своїм членам, що мітінґ головний відбуде ся 9 серпня с. р. На тім мітінґу має ся полагодити важні справи. На мітінґу буде ся приймати нових членів без вступного до Братства, а до Р. Н. Союза після статута. Неявивший ся член заплатить 25 ц. кари, урядник 50 ц. — А. Лукач, секр.

ШІКАҐО, ІЛЛ. Бр. сьв. Димитрія, від. 30, повідомляє своїх членів, що звичайний мітінґ відбудеть ся дня 2-го серпня зараз по Службі Божій в церковній гали. На сім мітінґу мусить кождий член явити ся з відзнакою до фотоґрафії, котра буде поміщена в календарі на р. 1915 — П. Поплавський, предс.; І. Савчук, секр.

ПІТСБУРҐ, ПА. Бр. сьв. Фльора і Лавра, від. 130, подає до відома всім членам, що довгуючі члени мають на слїдуючім мітінґу т. є. дня 2. серпня (авґуста) вирівнати свої довги, бо в противнім разї утратять право голосу на річнім мітінґу, котрий відбудеть ся дня 6-го вересня с. р. на якім здасть ся справозданє з цїлого року і переведеть ся вибір нового уряду. На річнім мітінґу буде приймати ся нових членів без вступного до Братства, тому нехай кождий член старає ся привести нових членів на річний мітінґ. — Т. Дашинич, предс.; С. Баранецький, кас.; П. Кульчицький, секр.

ЧЕСТЕР, ПА. Тов. „Запорожська Січ", від. 388 повідомляє всіх своїх членів, що дня 2 серпня с. р. відбудеть ся квартальний мітінґ, на котрім кождий член має явити ся. Неявивший ся член заплатить 50 ц. кари, урядник $1.00. На тім мітінґу має відбути ся вибір нового уряду. Довгуючі члени мають вирівнати на мітінґу свої залеглости. — І. Бандровський, секр.

ДУНЛО, ПА. Бр. сьв. Ап. Петра і Павла, від. 61, повідомляє всіх своїх членів, що Братство буде приймати нових членів через 3 місяці (серпень, вересень і жовтень) за зниженим вступним, яке буде виносити всего 75 цнт. — Уряд.

БАНД БРУК, Н. ДЖ. Бр. сьв. О. Николая повідомляє своїх членів, що на день 23. серпня то є в неділю, відбудуть ся вибори нового уряду з причини виїзду бувшого предсідателя Ілії Коґута до старого краю. Неявивший ся член заплатить 50 ц. кари, а урядник $1.00. — І. Лївкович, секр.

Ч. 1259 У Львові дня 13 липня 1914.

До
Хвального Товариства
„Руський Народний Союз"
в Джерзи Сіти, Н. Дж.

Краєвий Шкільний Союз „Рідна Школа" у Львові стверджує отсим одержане квоти 500 долярів с. є. 2445 К. (дві тисячі чотириста сорок пять корон) яку надіслало Хв. Товариство яко послїдну рату ухваленої на фонд „Рідної Школи" підмоги в сумі 2.500 долярів.

За жертву сю складаєм отсим сердечну подяку.

З глубоким поважанєм
КРАЄВИЙ ШКІЛЬНИЙ СОЮЗ У ЛЬВОВІ.
Ів. Кивелюк. **Л. Сальо.**

ПОДЯКИ ЗА ОДЕРЖАНІ НАГОРОДИ.

Нижче підписані складають сердечну подяку за відзнаки, котрі отримали від Р. Н. Союза яко ювилейний дар за приєднанє нових членів для Р. Н. Союза. Желаємо, щоби наша орґанізація зросла в тисячі нових членів, щоби не було анї одного Русина-Українця, який не належав би до нашої славної орґанізації. — Іван Мазовський і Н. Худяк, члени Р. Н. Союза.

Засклаю сердечну подяку Р. Н. Союзови і його всїм Головним Урядникам за прекрасний дарунок. Дай Боже, щоби наш Р. Н. Союз зростав в тисячі нових членів, аби вороги нашої орґанізації бачили, що по стороні Р. Н. Союза стоїть весь сьвідомий загал української суспільности. — Т. Протиняк.

Отсим повідомляю, що я одержав від Вас прекрасний дарунок (дармовис і шпильку), за що Вам сердечно дякую. — Андрій Гаврилка, секр. 74. відділу, Гренвіл, Па.

Сердечно дякую Головному Урядови за присланє менї прекрасного дарунку за працю коло добра Р. Н. Союза. — Михайло Война, Мт. Кармел, Па.

Складаю сердечну подяку за одержану нагороду. — Михайло Каменський.

Гарну ювилейну нагороду (дармовис і шпильку) я отримав, за що складаю сердечну подяку Гол. Урядови Р. Н. Союза. — Іван Мармура, 354 від. Р. Н. С., Гарвай, Ілл.

На тім місци складаю сердечну подяку Гол. Урядови Р. Н. Союза за нагороди, котрі я отримав вже нораз другий (а то в марті одержав я бронзовий дармовис, а тепер в липни дармовис і шпильку). Ті прекрасні дарунки позістануть для мене найдорожшою памяткою за мій труд для добра Р. Н. Союза. Чиж не варта бути членом Р. Н. Союза? Як великі користи дає членови Р. Н. Союз в разї його нещастя або смерти! Здоровлю всїх Головних Урядників Р. Н. Союза і всіх членів нашої дорогої нам орґанізації та остаю з поважанєм — Андрей Візний, орґанізатор від. 357. Р. Н. Союза.

За прислану менї нагороду (дармовис і шпильку) складаю Вам сердечну подяку. Дай Боже й на дальше працювати для добра русько-українського народа і Р. Н. Союза! — І. Лївкович, секр., Банд Брук, Н. Дж.

Отсим складаю Гол. Урядови Р. Н. Союза найсердечнїйшу подяку за присланє ювилейних нагород за працю коло орґанізації нашого Р. Н. Союза. — Іван Гайович, секр. 221. від., Шікаґо, Ілл.

ПОДЯКА ЗА ОДЕРЖАНІ ГРОШІ.

На тім місци складаю сердечну подяку Гол. Урядови Р. Н. Союза за скоре виплаченє по моїй жені бл. п. Марії Малеґа смертної запомоги в сумі $1000 (тисяч долярів), котру я отримав з гол. каси Р. Н. Союза при сьвідках: К. Ковальчик, секр.; Анна Ганчовська Мирдак, предс.; Верона Месар, Т. Моріс, банкир.

Петро Малеґа,
член Р. Н. Союза в Кінґстон, Па.

Просьба.

Упрашає ся всіх Вп. Панів, котрим в своїм часї переслано листи складкові до збираня жертв на фонд голодних в Галичинї, щоби листи ті враз з зібраними грішми, або порожні, звернули на адресу: Bank of Europe, corner 1st Ave. & 7th St., New York, N. Y. найдальше до 1-го серпня (авґуста) с. р., в противнім разї візве ся їх до сего в часописях поіменно.

За Нюйорський Централний Комітет для збираня жертв для голодних в Галичинї.
Н. Трач, секретар.

ОГОЛОШЕНЄ.

НОРТГЕМПТОН, ПА. Подає ся до ласкавої відомости всім парохіянам з Нортгемптон, Па., щоби численно зійшли ся на парохіяльний піврічний мітінґ в неділю 2-го серпня (авґуста) по Сл. Божій до церковної гали. Суть важні справи до полагодженя. — Григорій Яремко, секретар парохіяльний.

КНИЖОЧКИ ПЛАТНИЧІ для Братств і Товариств до вписуваня місячних вкладок, можна дістати в друкарни „Свобода“ по цїнї 7 цнт. штука.

В друкарні „Свободи“ можна набути дуже гарну штуку п. з.

„СВЕКРУХА“

Ся штука надаєсь для аматорських вистав. Осіб виступає сім.

ЦІНА ЗА 7 ПРИМІРНИКІВ враз з перссилкою $1.50. Поодиноко 25 цнт.

Замовляйте:
„SVOBODA“
83 Grand Str., Jersey City, N. J.

СЕРІЯ ПЕРЕПИСНИХ ЛИСТКІВ.

1) Т. Шевченко (з портрета Красїцкого), 2) Шевченко в молодім віцї, 3) Шевченко в неволи (з власноручного портрета), 4) Родинна хата Т. Шевченка, 5) Могила Т. Шевченка в Каневі над Днїпром.

5 КАРТОК 15 ЦНТ.
ВРАЗ З ПЕРЕСИЛКОЮ.

Картки виконані в трох кольорах і прикрашені взорами в народних мотивах.

Для тих, що замовляють більше числа карток даємо опуст.

Сї картки можна розпродувати при всяких нагодах: на концертах устроюваних в память Т. Шевченка, на представленях і приватно.

Спішіть з замовленями на адресу:
„SVOBODA“
83 Grand Str., Jersey City, N. J.

— 41 —

Ключник бажав було повести інтриґу проти Кармелюка, та настрій дідича був постійний, а до того упереджена о всїм Фрося стояла на сторожі.

Коли рознесла ся по селї вістка, що Наполеон утїк, а всї його полки засипані снїгом, пан призвав до себе Кармелюка і самий позволив йому повінчатись з Марійкою, а разом з тим поручив йому повідомити селян про полекші, що їх він самий їм дарує.

Після Різдва радував ся дїд на весїлю свого внука. Цїле село пирувало і пило до нестями, бо дідич не поскупив горівки.

Небавом слїдувало вивисшенє Кармелюка в службі: він став „державцем“ села. Марійка і дїд Свирид були зовсїм звільнені від панщини. І дома було чим ґаздувати: дві парі волів, пара коний, корова, овечки — всьо то росло у них і плодилось, та справляло Марійцї безнастанну втїху. Пан, видимо для всїх, був вдоволений з Кармелюка за його хист успокоювати селян і не допускати до бунтів, що дуже часто вибухали по сусїдних селах. Се вдоволенє скріпив ще один неожиданий случай, що дав Кармелюкови нагоду уратувати панови житє й виявити свою незвичайну силу. Раз пігнали ся конї з паном прямо на старий, поломаний міст, положений без поруча через рів в самім небезпечнім місци над бездонною трясовиною. І пан і фірман потратили голови з переляку — смерть була певна. Кармелюк, що случайно найшов ся в тім місци, замітив небезпеку, грудю виступив проти розшалїлих коний, зловив їх за уздечки і з такою силою потягнув назад, що приневолив бішену четверню присїсти на заднї ноги.

З тої пори став Кармелюк любимцем пана.

— 44 —

го, антихриста-Наполеона, післав цар на засланє, а у Франції посадив свого підвладного королем.

— Свого підвладного? — засьвітив дїд червонавими, заслезеними очима і перехрестив ся до образа. — Справдї сохранив нас Господь! Пропалиб ми знов, коли би були очутились під польським правлїнєм!

— Та ми й так не живемо солодко, — процїдив крізь зуби Кармелюк. — Та тепер всї гадають, що цар відбере нас від панів і дасть волю! — і Кармелюк ожививь ся і цїлий загорів ся надїєю.

Темні очи Кармелюка сипали іскри при тих словах, а лице сияло незвичайною енерґією. Марійка любувалась в такі хвилї красою свого чоловіка і завмирала від щастя.

— Нема у нас тепер згоди, не стоїмо один за другого... — зауважав з жалем дїд, потрясаючи сивими вусами.

— Неволя нас зломила! — зітхнув Кармелюк. — Ось, як дасть цар волю, то поправимо ся!

— Ой, воля, воля! — простогнав дїд.

— Діждемо ся! — крикнув Кармелюк, скочив на ноги і випрямував свою широку грудь. — Поляки вже нюхом чують біду. Ось і наш, хоч як не морщить ся, як не хмурить ся, як не шкробаєть ся в спину, то все таки мусить зі мною згодити ся — і ось тепер звертає селянам забране колись поле, дозволяє у своїх лїсах пасти худобу, дарує два днї на тиждень, позволяє збирати ломаче...

Минуло лїто. Побідоносне московське війско стало повертати до Росії. Европа успокоїлась, а за то предложила Росії варшавське князїівство. З тревогою слухали Поляки свій засуд; замісць привернення до житя старої Польщі, замісць обновленя золотої, шляхетської свободи, судьба віддала їх всїх

— 45 —

в підданство Росії і знищила останню тїнь независимости. Нові піддані варшавські могли ще рахувати на ласку російського царя, но давні піддані, пани з литовських і південно-західних країн, що в часї приходу Французів виявили крайну зраду державну, чи могли вони ожидати чого иншого крім мести? І ось потягнуло все польське дворянство у Варшаву на стрічу побідникови, щоб привитати його й просити прощеня. Пригноблені, прибиті духом, придавлені страхом, покидали пани свої двори, прощаючись з ними може на віки... А гноблений ними народ ожидав красшої будучини, прощав добродушно своїм гнобителям, ожидаючи свободи.

Не ожидали так дуже селяни своїх панів, як вони вернули ся у свої села з ликованєм: великодушний цар простив всьо польським шляхтичам, затвердив їх давнїйші права тай ще обдарував полекшами. Пани підняли високо голови, порозсїдались по своїх дворищах, повні власти і здвоєної ненависти до хлопа за се, що в часї смутку приневолені вони були майже кланятись „бидлови“.

Головчинцї притихли. Немов чума перелетїла понад всї хати і унесла з собою радість житя. Ключник зразу стратив надію не лише на добре пожитє з простим народом, але і з Кармелюком, але небавом пан став до нього приязно відносити ся і говорити, що пора придусити трохи хлопство. Ключник не тратив тепер жадної нагоди, щоб оклеветати Кармелюка перед паном. Сї клевети мали тепер успіх; попередна досада пана за уступки свому управителеви, за полекші, пороблені хлопам, збільшувана доносами, змінялась в недобре чувство. Ті полекші, що потягали конечно за собою зменьшенє доходів, дразнили пана і зразу бажав їх народови відобрати.

Був гарний осїнний день. На зеленій леваді,

— 48 —

— роздали ся кругом грімкі голоси.— Ось хто скаже пишну орацію в честь нашої божеської німфи.

— Що Демостен, то Демостен, но, поминаючи жар мого серця, орацїї годї менї сказати, бо а л ч у і ж а ж д у! — одвітив Янчевський, віддихаючи тяжко й отираючи хусточкою червоне, спітнїле лице.

На нїм був зелений, ловецький кафтан, на плечах висїло оруже, а біля пояса бовталась пара здорових заяців.

— Чиж гадав я зложити таку жертву біля ніг нашої чарівної Діяни? — сказав він, відвязуючи заяців і складаючи їх біля ніг панї Фінґер. — Но, пане сусїде, — крикнув він, випрямивши ся і звертаючи ся до Піґловського, — на вас требаб наложити кару за се, що намучили марно мою шляхетську утробу.

На лици Піґловського появилась лихо укрита досада.

— Сам гризу себе й не розумію. Що сталось? Куди подїла ся зьвірина?

— Осьміляю ся сказати вельможному панови, — сказав ключник, що давно не спускав очий з Піґловського, ожидаючи пригідної хвилї, — осьміляю ся сказати, що розігнали...

— Що? — спитав Піґловський. — Хто розігнав?

— А хлопи...

— Драби собачі! — гаркнув Янчевський.

— Які хлопи? — спалахнув Піґловський.

— А так, ясновельможний пане, — зітхнув ключник із співчутєм. — Не знаю, хто дав їм позволєнє збирати в панськім лїсі ломаче, — говорять, що Янко... Певно, що без панського приказу він не міг... а коли була і панська воля, то думаю, за позво-